

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Kanssaopiskelijan väkivaltaisen radikalisoitumisen tunnistaminen ja siihen puuttuminen suomalaisissa ammattikorkeakouluissa

Enqvist, Anssi
Tarvainen, Anssi

2016 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Kanssaopiskelijan väkivaltaisen radikalisoitumisen tunnistaminen ja siihen puuttuminen suomalaisissa ammattikorkeakouluissa

Anssi Enqvist
Anssi Tarvainen
Turvallisuusalan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Huhtikuu, 2016

Anssi Enqvist
Anssi Tarvainen

Kanssaopiskelijan väkivaltaisen radikalisoitumisen tunnistaminen ja siihen puuttuminen suomalaisissa ammattikorkeakouluissa

Vuosi 2016

Sivumäärä 66

Aihe tähän opinnäytetyöhön tuli alun perin Metropolia Ammattikorkeakoululta ja sen yhden kampuksen turvallisuusvastaavilta yhdessä turvallisuuspäällikön kanssa syksyllä 2015. Aihe on sittemmin jalostunut, mutta organisaation alkuperäinen tarve eli toiminnallinen harjoitus henkilökunnan kesken toteutettiin. Metropolia toimi myös tämän työn tilaajana.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia radikalisoitumista ilmiönä suomalaisissa ammattikorkeakouluissa sekä kuinka ammattikorkeakoulujen opiskelijat tunnistavat ja voivat puuttua kanssaopiskelijoissaan ilmenevään radikalisoitumiseen. Työssä tutkimme syitä radikalisoitumiseen, sen merkkejä ja puuttumisen keinoja yleisesti, mutta pääpainomme kohdistui nimenomaan ammattikorkeakoulumaailmaan.

Tutkimukseen käytettiin kvalitatiivisia menetelmiä aineiston keräämiseen. Teoriapohja perustuu kirjallisuuskatsaukseen, joka koostuu niin kirja- kuin nettilähteistäkin, joiden pohjana olivat useat eri lähteet radikalisoitumiseen, ekstremismiin sekä esimerkiksi terrorismiin liittyen. Tutkimuksen yhtenä menetelmänä käytettiin kyselytutkimusta, joka kohdennettiin Suomen ammattikorkeakoulujen turvallisuusverkostolle, johon kuuluu edustaja jokaisesta ammattikorkeakoulusta. Kysely laadittiin melko lyhyeksi ja työn tarkoitukseen soveltuvaksi. Kyselyllä kartoitettiin radikalisoitumisen tilaa ammattikorkeakouluissa ja millaisia ilmoitusmenettelyjä oppilaitoksilla on käytössä opiskelijoiden havaitessa ekstremismin merkkejä. Käytimme myös tutkimusmenetelmänä osallistuvaa havainnointia, kun havainnoimme ulkopuolisina toiminnallista tilannejohtoharjoitusta Metropolia Ammattikorkeakoulussa, josta saimme tietoa ilmoitusmenettelyn toimimisesta kriisin uhatessa.

Lopputuloksena syntyi oppaan kaltainen selvitys ammattikorkeakoulujen opiskelijoiden keinoista tunnistaa ja ilmoittaa väkivaltaiseen ekstremismiin viittaavista merkeistä. Ilmiötä tunnistetaan hyvin vaihtelevasti ammattikorkeakouluissa. Voidaankin kyselyn sekä muun teoriakehyksen perusteella todeta, että ilmiön kasvaessa lähivuosina, tarvitaan myös uudenlaisia keinoja väkivaltaisen ekstremismin kitkemiseksi ja tietoisuuden lisäämiseksi.

Anssi Enqvist
Anssi Tarvainen

Identification and Intervention in Violent Radicalization of a Fellow Student in Finnish Universities of Applied Sciences

Year	2016	Pages	66
------	------	-------	----

The subject of this thesis originally came from Helsinki Metropolia University of Applied Sciences and one of its campuses' safety persons in charge, together with the head of security of Metropolia in the autumn 2015. The topic has since been refined, but the original need of Metropolia, a functional exercise, was executed among the staff. Metropolia was also the commissioner of this thesis.

The purpose of this study was to investigate the phenomenon of violent radicalization in Finnish Universities of Applied Sciences as well as how its students can recognize and intervene in emerging radicalization of their fellow students. The thesis will investigate the causes of radicalization, signs of it and the means of intervention generally, but the main focus will still be in the world of universities of applied sciences.

In this study qualitative study methods have been used to collect data. The study is based on the literature review, which consists of book and internet references consisting of numerous sources about violent radicalization, - extremism and even terrorism. One of the study methods was inquiry that was allocated to the security network of Finnish universities of applied sciences that includes a representative from each university of applied sciences. The inquiry was made quite short and to serve the purposes of the thesis. The survey was to chart the state of radicalization and what kind of reporting methods students have in order to report the signs of extremism they detect. Another study method was participatory observing of the functional situation management exercise in Metropolia from which we got the information about different reporting methods when the organization faces a crisis.

As a result, a report, which resembles a guide, was produced about how students can recognize and intervene in the signs of radicalization. The phenomenon of radicalization is recognized in a variety of ways in universities of applied sciences. This phenomenon is growing in the near future and the needs of new kinds of ways to identify and intervene to violent extremism are needed, as well as the need of raising the awareness.

Keywords: Violent extremism, Radicalization, University of Applied Sciences

Sisällys

1	Johdanto.....	7
1.1	Aiheen kuvaus ja rajaukset.....	7
1.2	Ajankohtaisuus.....	9
1.3	Tutkimuskysymykset ja tavoite.....	10
1.4	Ammattikorkeakoulumaailma	10
1.4.1	Ammattikorkeakoulut ja niiden opiskelijat.....	10
1.4.2	Ammattikorkeakoulu-uudistus ja uusi ammattikorkeakoululaki	12
2	Keskeiset käsitteet ja rakenne	13
2.1	Keskeisten käsitteiden määrittely.....	13
2.2	Opinnäytetyön rakenne	16
3	Tutkimusmenetelmät ja tutkimusstrategia.....	16
3.1	Kysely	17
3.2	Kirjallisuuskatsaus	18
3.3	Osallistuva havainnointi.....	19
4	Väkivaltainen ekstremismi ja radikalisoituminen	19
4.1	Väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyn toimintaohjelma Suomessa	20
4.2	Nuorten tekemät vakavat väkivallanteot Suomessa	24
4.3	Valkoinen ja musta raivo	25
4.4	Väkivaltainen ekstremismi ja radikalisoituminen oppilaitoksissa	25
4.5	Koulujen rooli radikalisoitumisen estämisessä	26
4.6	Internetin rooli radikalisoitumisessa.....	27
4.7	Radikalisoitumisen vaiheet	28
4.8	Mistä radikalisoituminen johtuu?	30
4.8.1	Syitä uskonnolliseen radikalisoitumiseen	31
4.8.2	Syitä poliittiseen radikalisoitumiseen	31
4.8.3	Syitä sosiokulttuuriseen radikalisoitumiseen	32
4.9	Radikalisoitumisen tunnistaminen.....	32
4.9.1	Uskontoon perustuvan radikalisoitumisen tunnistaminen.....	33
4.9.2	Väkivaltaisen äärioikeistoradikalismien tunnistaminen	35
4.9.3	Äärivasemmiston ja radikaalien vaihtoehtoliikkeiden tunnistaminen ..	36
4.9.4	Yksinäisten toimijoiden radikalisoitumisen tunnistaminen	37
4.10	Opiskelijan radikalisoitumiseen puuttuminen.....	38
5	Toiminnallinen harjoitus Metropolia Ammattikorkeakoulussa	39
5.1	Harjoituksen käsikirjoitus.....	39
5.2	Harjoituksen toteutus	41
5.3	Harjoituksen kulku ja johtopäätökset	42
5.3.1	Harjoituksen kulku	42

5.3.2	Harjoituksen johtopäätökset ja huomiot.....	44
6	Kyselytutkimus korkeakoulujen turvallisuusverkostolle	46
6.1	Kyselyn kysymykset ja vastaukset	47
6.2	Vastausten analysointi	49
6.2.1	Vastaukset kysymyksittäin	49
6.2.2	Johtopäätös	53
7	Tutkimuksen reliabiliteetti ja validiteetti.....	53
8	Yhteenveto	54
8.1	Tutkimuksen johtopäätökset.....	54
8.2	Opinnäytetyöprosessin yhteenveto	55
	Lähteet	57
	Kuviot.....	61
	Taulukot	62
	Liitteet.....	63

1 Johdanto

Radikalisoituminen ja väkivaltainen ekstremismi ovat Suomessa ja Suomen ammattikorkeakouluissa uusia turvallisuusriskejä, joihin tulee kiinnittää entistä enemmän huomiota. Ilmiöt tunnetaan maailmanlaajuisesti, mikä korostaa ilmiöiden ja niihin liittyvien turvallisuusuhkien sekä uhkien torjumisen mahdollisuuksien tuntemisen merkitystä.

Väkivaltaista ääriajattelua ilmenee jo suomalaisissa ammattikouluissa ja lukioissa, mutta kaiken kaikkiaan suomalaisessa opiskeluympäristössä tätä, pahimmassa tapauksessa hyvin vaarallista, ilmiötä pidetään suhteellisen pienenä riskinä (Sisäministeriö 2015). Vielä kolme vuotta sitten ilmiön ei nähty koskevan Suomea, koska ääri-ilmiöt Suomessa olivat melko näkymättömiä. Viime aikoina on alettu ymmärtämään, että maailmalla tapahtuneet ikävät tapaukset näkyvät ja vaikuttavat myös Suomessa. (Verkkouutiset 2016.)

Väkivaltaisen ääriajattelun ja ekstremismin ennaltaehkäisy ei ole vain yksittäisten tahojen vastuulla, vaan koko yhteiskunnan. Pelkästään viranomaisten vastuulle ei tätä taakkaa voida kaataa, vaikka heillä onkin ennalta estävässä työssä ja torjunnassa tärkeä rooli. Myös perheet ja lähipiiri sekä oppilaitokset ovat avainasemassa yksilön radikalisoitumisen ennaltaehkäisemisessä. (Sisäasiainministeriö 2013.) Oppilaitokset ovat keskeisessä roolissa, sillä nuori ihminen viettää suuren osan ajastaan omassa oppilaitoksessaan. Ekstremismin ilmenemistä erilaisissa oppilaitoksissa, korkeakouluja alemmilla koulutusasteilla on tutkittu suhteellisen paljon.

Idea radikalisoitumista käsittelevään opinnäytetyöhön tuli Metropolia Ammattikorkeakoulun turvallisuuspäälliköltä ja Metropolian Myyrmäen kampuksen turvallisuusvastaavilta syksyllä 2015 pidetyn sisällesuojautumisharjoituksen yhteydessä. Aihe nousi esille ajakohtaisuutensa vuoksi sisällesuojautumisharjoituksen suunnittelua ja korkeakoulujen turvallisuuden parantamista koskevissa keskusteluissa. Alustavana ajatuksena oli pitää väkivallantekoon liittyvä harjoitus Metropolian Myyrmäen kampuksen henkilökunnalle, mutta keskustelujen jälkeen päätettiin opinnäytetyön aihetta käsittelemään laajemmin. Radikalisoitumista ei yleisesti vielä nähdä suurena ongelmana ammattikorkeakouluissa, mutta se saattaa tulevaisuudessa muuttua ongelmaksi, esimerkiksi muuttuvan maailmantilanteen takia, mikä oli yksi syy aiheen valinnalle.

1.1 Aiheen kuvaus ja rajaukset

Opinnäytetyömme aihe käsittelee opiskelijoiden mahdollisuuksia tunnistaa radikalisoitumisen sekä väkivaltaisen ekstremismin merkkejä kanssaopiskelijoissa. Lisäksi opinnäytetyössä tarkastellaan keinoja puuttua näihin ilmiöihin suomalaisissa ammattikorkeakouluissa.

Alun perin tarkoituksena oli tutkia opiskelijoiden väkivaltaista ekstremismää kaikissa kolmannen asteen oppilaitoksissa, mutta päätimme rajata yliopistot pois aiheen laajuuden takia. Yliopistomaailmassa on tiettyjä erityispiirteitä ammattikorkeakouluihin nähden, jonka takia emme kokeneet tarkoituksenmukaiseksi tarkastella kaikkia kolmannen asteen oppilaitoksia yhtenä ja samana kokonaisuutena. Tarkastelumme ulkopuolelle jää myös Poliisiammattikorkeakoulu, joka on omien erityispiirteidensä takia muista Suomen ammattikorkeakouluista eroava.

Toisen asteen oppilaitoksissa ilmenevästä radikalisoitumisesta on tehty lukuisia tutkimuksia, josta saamme opinnäytetyön teoria osuuteen paljon apua. Vastavuoroisesti toivomme työmme tukevan muita aiheeseen liittyviä uusia tutkimuksia. Työmme käsittelee sitä, miten ammattikorkeakouluopiskelija voi tunnistaa kanssaopiskelijansa mahdollista radikalisoitumista ja minkälaisia keinoja hänellä on puuttua siihen. Tästä näkökulmasta aihetta ei ole juuri tutkittu. Opiskelijänäkökulma on mielenkiintoinen, sillä merkit huolestuttavasta käytöksestä näkyvät usein huomattavasti aiemmin muille opiskelijoille kuin esimerkiksi opettajille.

Aihe on melko arka ja siksi oli tärkeää muistaa pitää tuotoksemme niin neutraalina kuin mahdollista, koska väkivaltainen ekstremismi ei ole minkään yksittäisen ryhmän ongelma, vaan laajempi ilmiö ketään tai mitään leimaamatta. Suomessa tehdyissä koulusurmissa, joista päällimmäisenä nousee esiin useita uhreja vaatineet Jokelan ja Kauhajoen tapaukset, on tekijänä ollut suomalainen mies. Tekojen taustalla ovat oleet tekijöiden kokemaa ihmisvihaa ja halu kostaa ympäristölle. Mediassa esillä ollut kapinallinen jihadistijärjestö ISIS ja muut ääriliikkeet voivat myös osaltaan vaikuttaa korkeakoulujen turvallisuuteen negatiivisesti. Suomesta on Suojelupoliisin tietojen mukaan lähtenyt toukokuussa 2015 yli 60 henkilöä ISIS-järjestön taistelualueille (Yle uutiset 2015), ja suurin yksittäinen ikäryhmä on 21-25-vuotiaat, jota voidaan pitää myös melko tavallisena ikänä ammattikorkeakouluopiskelijalle. Kaikki lähteneet eivät ole niin sanottuja vierastaistelijoita, vaan osa taistelualueille lähteneistä on esimerkiksi avustustyöntekijöitä. (Oksanen, 2015.)

Kun puhutaan ammattikorkeakouluista ja niiden opiskelijoista, puhutaan suurilta osin myös nuorista, sillä jopa 57 % ammattikorkeakouluopiskelijoista on 19-21-vuotiaita (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011). Henkirikosten sekä törkeiden pahoinpitelyiden määrä on Suomessa pysynyt entisellä tasollaan tai jopa hieman laskenut. Sen sijaan nuorten osuus vakavaa väkivaltaa sisältäneistä rikoksista on noussut viime vuosina. Väkivaltainen käytös ja aggressiot ovat jopa tavanomaista murrosiässä, mikä vähenee iän myötä, mutta noin 10 %:lla väkivaltaisuus säilyy myöhemmälle iälle. Tuo 10 % on yksi mahdollisista väkivaltaiseen tekoon helposti taipuvista ryhmistä. (Sisäasiainministeriö 2012a, 7-8.)

1.2 Ajankohtaisuus

Radikalisoituminen ja väkivaltaisen ekstremismin ilmenemismuotojen ajankohtaisuus oli yksi syy, miksi valitsimme aiheen. Nuorten syrjäytyminen, äärijärjestöt ja terrorismi ovat kaikki olleet pinnalla jonkin aikaa, eikä ilmiöin ilmenemiselle ole odottavissa loppua. Mediassa on lisäksi puhuttu paljon nuorten syrjäytymisestä sekä henkisestä pahoinvoinnista. Huoli nuorten syrjäytymisestä on koskenut pääasiassa peruskoulun ja toisen asteen oppilaitoksissa opiskelevia nuoria ja heidän perheitä. Syrjäytymisen ilmenemisestä ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa ei tiettävästi ole käsitelty lähes lainkaan. Vaikka nuorten syrjäytyminen herättää yleisesti huolta, ja vaikka se on yleisintä tarkastelumme ulkopuolisissa oppilaitoksissa (peruskoulu, lukio), niin sitä ei voi täysin sivuuttaa myöskään korkeakouluympäristössä.

Koulumaailmassa on maailmalla lähimenneisyydessä tapahtunut lukuisia koulusurmia ja Suomestakin näitä valitettavia esimerkkejä löytyy viimeisen kymmenen vuoden sisäältä. Vuonna 2007 Jokelan koulukeskuksessa surmattiin ampuma-aseella yhteensä 10 henkilöä. Hyökkääjä surmasi lisäksi itsensä. Vajaa vuosi myöhemmin Kauhajoella koulutuskuntayhtymän tiloissa tapahtuneessa surmanteossa surmansa sai tekijän lisäksi 10 henkeä. (Sisäasiainministeriö 2012a, 10-11.)

Kansainvälistyminen tuo lukuisten hyvien puoliensa lisäksi mukanaan myös järjestäytyneitä rikollisuutta, konflikteja maahanmuuttajien ja kantaväestön välillä sekä väkivaltaista radikalismia. Väkivaltaisen ekstremismin ja väkivaltaiset ääriliikkeet ovat Suomessa vielä varsin vähäisiä, mutta esimerkiksi äärioikeisto ja ääri-islam voivat nousta turvallisuusuhkiksi lähitulevaisuudessa. (Uusi Suomi 2013.) Suojelupoliisin mukaan jihadistien väkivaltaisesta toiminnasta kiinnostuneiden määrä tulee Suomessa kasvamaan turvapaikkatilanteen seurauksena, ja myös terrorismin värväystoiminta voi lisääntyä (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoimikunta 2016, 100). Laajamittaisten väkivallan tekojen todennäköisyys on Suomessa vielä pieni, mutta sen arvioidaan kohonneen Syyrian konflikteihin liittyvien ilmiöiden takia. Syyriaan matkustaneiden henkilöiden kohdalla ei ole selvää näyttöä siitä, että takaisin Suomeen tullessaan henkilöt pyrkisivät käyttämään väkivaltaa, mutta tämä on yksi ilmiö, joka saattaa nostaa väkivallan tekojen uhkaa Suomessa. (Sisäministeriö 2014a.) Viime ja tänä vuonna tapahtuneet terroriteot, esimerkiksi Ranskassa ja Belgiassa, ovat vaatineet useita uhreja ja molempien taustalla on ääri-ideologiasta johtuva ekstremismi.

Radikaaleja ääriliikkeitä toimii jo Suomessa, eikä sitä voida kiistää. Selvitysten mukaan Suomessa on tällä hetkellä noin 300 ihmistä, joilla on kytköksiä ulkomaisiin äärijärjestöihin. Asia täytyy ottaa hyvin vakavasti tai Suomessakin joudutaan kohtaamaan ääriliikkeiden väkivaltaista toimintaa seuraavan kymmenen vuoden aikana. (Verkkouutiset 2015.)

1.3 Tutkimuskysymykset ja tavoite

Opinnäytetyömme tutkimuskysymyksenä on, miten ammattikorkeakoulun opiskelijat tunnistavat väkivaltaista radikalisoitumista ja siihen viittaavia merkkejä kanssaopiskelijoissaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Tunnistamisen jälkeen opiskelijan tulisi puuttua huolestuttaviin piirteisiin parhaalla mahdollisella tavalla, josta muodostuukin toinen tutkimuskysymyksemme, eli millaisia keinoja opiskelijoilla on puuttua kanssaopiskelijansa radikalisoitumiseen.

Tavoitteenamme on lisätä ammattikorkeakouluopiskelijoiden tietoisuutta väkivaltaisesta ekstremismistä sekä opiskelijoiden ilmoitusaktiivisuutta kyseisestä ilmiöstä. Korkeakoulujen yhteinen ilmoitusmenettely on avainasemassa tunnistettaessa radikalisoitumista sen varhaisissa vaiheissa. Toivomme, että opinnäytetyömme antaa uusia näkökulmia korkeakouluille ja opiskelijoille väkivaltaisen ekstremismin ja radikalisoitumisen tunnistamiseksi sekä siihen puuttumiseksi.

1.4 Ammattikorkeakoulumaailma

Ammattikorkeakoulut ovat korkeakoulutusta tarjoavia oppilaitoksia, joiden ensisijaisena tehtävänä on antaa opiskelijoilleen riittävä ammattinensaaminen työelämän tarpeisiin. Työelämäkäyttöisyyden vuoksi opinnoissa korostetaan käytännön oppimista. Tutkintojen pituudet ovat yleensä 3,5 - 4,5 vuotta. (Kun koulu loppuu 2015.) Ammattikorkeakoulut ovat varsin uusi asia Suomessa, sillä ensimmäiset väliaikaiset ammattikorkeakoulut aloittivat toimintansa vasta vuonna 1991. Viimeiset väliaikaiset ammattikorkeakoulut vakinaistettiin 2000-luvun alkuvuosina (Tilastokeskus 2007).

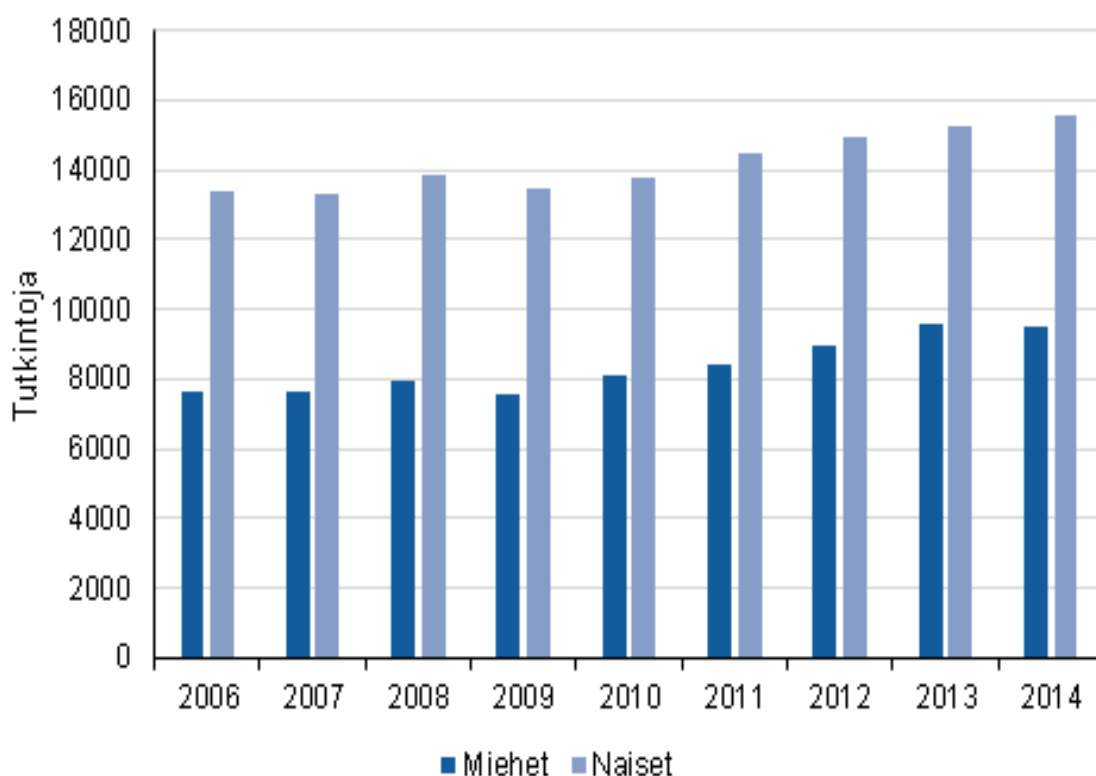
1.4.1 Ammattikorkeakoulut ja niiden opiskelijat

Suomessa toimii tällä hetkellä opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuudessa 24 ammattikorkeakoulua ympäri maata (Kuvio 1), jotka kaikki ovat osakeyhtiöitä. Näiden lisäksi Ahvenanmaalla toimii pieni ruotsinkielinen ammattikorkeakoulu Högsolan på Åland ja Tampereella sijaitseva Poliisiammattikorkeakoulu. Ensin mainittu toimii Ahvenanmaan maakuntahallinnon alaisuudessa ja jälkimmäinen on sisäministeriön alaisuudessa toimiva korkeakoulu. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2014.)

Kuvio 1: Suomen ammattikorkeakoulujen sijainnit kartalla (Arene 2016)

Manner-Suomen ammattikorkeakouluissa tutkinnon suorittaneiden määrä on kasvanut tasaisesti vuodesta 2006 vuoteen 2014, jolloin suoritettujen tutkintojen määrä oli noin 25 000 (Kuvio 2). Lukuun sisältyy niin alemmat (n. 22 900 kpl) kuin ylemmätkin (n. 2 100 kpl) ammattikorkeakoulututkinnot. Naiset ovat yli 60 %:n enemmistönä tarkasteltaessa kaikkia tutkinnon suorittaneita ja ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista naisia oli vuonna 2014 68 %. Suosituin ala oli sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala, jolla suoritettiin vuonna 2014 33 % kaikista tutkinnoista. Seuraavaksi eniten suoritettiin tekniikan ja liikenteen alalla (23 %), jolla valmistuneet opiskelijat koostuivat pääosin miespuolisista opiskelijoista. Koulutuksen suorituksen keskiarvoaika vuonna 2014 oli noin 4 vuotta vaihdellen eri koulutusaloilla. Suurimpana yksittäisenä ammattikorkeakouluna, tutkintojen määrällä ja opiskelijamäärällä mitattuna, on pääkaupunkiseudulla toimiva Metropolia Ammattikorkeakoulu, jossa suoritettiin yhteensä 2 660 tutkintoa. (Tilastokeskus 2014.) Vetovoimassa mitattuna Metropolia on Suomen ykkönen. Vetovoiman kasvua mitattaessa, vuonna 2013 tehdystä tutkimuksesta selviää, että Metropolia oli kasvattanut vetovoimaansa edellisvuodesta kuudenneksi eniten (22 %). Eniten vetovoimaa vuonna 2013 oli kasvattanut Humanistinen ammattikorkeakoulu 44 %:lla ja toiseksi eniten Satakunnan ammattikorkeakoulu 33 %:lla. (Koulutusutiset 2013.)

Kuvio 2: Suoritetut amk-tutkinnot vuosina 2006-2014 (Tilastokeskus 2015)

Valtaosa ammattikorkeakouluissa opiskelujaan jatkavista nuorista ovat ylioppilaita ja ammatillisen tutkinnon suorittaneet ovat vähemmistönä. Uusista ylioppilaista opintojaan jatkaa ammattikorkeakouluissa seuraavien vuosien aikana yli 70 %, ja luku on pysynyt samankaltaisena jo vuosikymmenien ajan. Ammatillisen tutkinnon suorittaneista noin 13 % jatkaa opintojaan ammattikorkeakouluissa seuraavien vuosien aikana. Huomioitavaa on, että lähes kaikki ammatillisen tutkinnon suorittaneista jatko-opiskelijoista jatkavat nimenomaan ammattikorkeakouluissa, vaikka myös yliopistossa jatkavien osuus on ollut hienoisessa kasvussa. (Tilastokeskus 2009.)

1.4.2 Ammattikorkeakoulu-uudistus ja uusi ammattikorkeakoululaki

Käynnissä oleva ammattikorkeakoulu-uudistus on muokannut korkeakouluympäristöä viime vuosina. Myös uudistettu ammattikorkeakoululaki on osaltaan vaikuttanut ammattikorkeakoulujen toimintaan. Uudistuksen tavoitteena on parantaa Suomen ammattikorkeakoulujen kilpailukykyä ja arvostettavuutta niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin. Uudistus toteutettiin kahdessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa uudistettiin ammattikorkeakouluja koskevaa lainsäädäntöä, joka osaltaan tukee uudistuksen tavoitteiden saavuttamista. Myös ammattikorkeakoulujen toimilupia koskevat myöntämisperusteet uudistuivat. Valtioneuvosto myönsi uudet toimiluvat kriteerit täyttävälle ammattikorkeakouluille 12.12.2013. Uudistuksen toisessa vaiheessa vastuu ammattikorkeakoulujen perusrahoituksesta siirrettiin valtiolle ja ammatti-

korkeakouluista tehtiin osakeyhtiöitä. Osakeyhtiöittäminen myötä ammattikorkeakouluista tuli itsenäisiä oikeushenkilöitä. Toteutusaikataulu on sama kuin valtiosuusjärjestelmän kokonaisuudistuksen aikataulu. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014.)

Kaikki ammattikorkeakoulut Suomessa ovat uudistuksen myötä osakeyhtiömuotoisia vuodesta 2015 alkaen, toisin kuin yliopistot. Osakeyhtiömuotoiset ammattikorkeakoulut ovat voittoa tavoittelemattomia. Yhtiöittäminen yhteydessä poistui kahden hallituksen malli eli ylläpitäjähallitus ja ammattikorkeakoulun sisäinen hallitus. Ammattikorkeakoulujen entisistä ylläpitäjistä tuli lähtökohtaisesti osakeyhtiöiden osakkaita. (Suomen Kuntaliitto 2014.)

Uusi ammattikorkeakoululaki tuli voimaan 1.1.2015 ja se korvasi vuodesta 2003 asti voimassa olleen lain. Uusi laki teki ammattikorkeakouluista osakeyhtiöitä ja toi ne suoraan valtionrahoituksen piiriin. Toiminnan tarkoituksena ei saa olla voiton tavoittelu eikä osakkeenomistajille saa jakaa osinkoa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014.)

Lakiuudistuksen hyödyt ammattikorkeakouluille:

- Vahvistaa ammattikorkeakoulujen toimintaedellytyksiä
- Taloudellinen autonomia
- Päätöksenteon sujuvuuden parantaminen
- Perustehtävien toteuttamisen toimivuuden kehittäminen
- Toiminnan oikeudenmukaisuus
- Riittävät kannusteet (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014.)

Laki edellyttää:

- Koulutuksen on oltava työelämälähtöistä
- Toiminnan oltava aluekehitystä tukevaa (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014.)

2 Keskeiset käsitteet ja rakenne

Opinnäytetyö sisältää paljon radikalisoitumiseen ja ekstremismiin liittyvää sanastoa. Tässä luvussa käydään läpi opinnäytetyön osalta keskeiset käsitteet ja niiden selitykset. Lisäksi luvussa kuvataan opinnäytetyön rakenne pääpiirteittäin.

2.1 Keskeisten käsitteiden määrittely

Väkivaltainen ekstremismillä tarkoitetaan väkivallan käyttöä tai väkivallalla uhkaamista, ja sen oikeuttamista tai väkivaltaan kannustamista aatemaailmalla perustellen. Väkivaltainen ekstremismi vaikuttaa usein paikallisesti ja alueellisesti, ja se kohdistuu yksilöihin ja ryhmiin aiheuttaen pelkoa ja turvattomuutta. Väkivaltainen ekstremismi ei ole rikosoikeudellinen käsite. (Sisäministeriö 2016.)

Väkivaltainen radikalisoituminen on prosessi, jonka myötä radikalisoituneet yksilöt päätyvät väkivaltaisiin tekoihin tai väkivallalla uhkaamiseen, siihen kannustamiseen tai sen oikeuttamiseen aatemaailmalla tai ideologialla perustellen (Sisäministeriö 2016).

Terrorismilla käsitetään tekoja, jotka ovat omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa valtiolle tai kansainväliselle järjestölle, ja vakavaa pelkoa väestössä laajasti. Terrorismirikokset on lueteltu rikoslain luvussa 34a. Kaikki terrorismi katsotaan väkivaltaiseksi ekstremismiksi, mutta kaikki väkivaltainen ekstremismi ei ole terrorismia. (Sisäministeriö 2016.)

Viimeisten vuosien terroritekoja leimaa vahvasti uskonto ja erityisesti fundamentalistiset tulkinnat islamista. Viime vuosikymmenten vakavimmissa terroriteoissa on ollut taustalla uskonnolliset syyt, ja niihin ovat syllistyneet lähinnä radikaalit muslimit. 2000-luvulla korostunut terrorismi on sävyllään ääri-islamilaisten ideologian mukaista ja massiiviseen tuhoon pyrkivää. Nykyisin toiminta on myös organisoitua ja verkostoitunutta. (Kreus 2010, 61.)

Aatemaailmalla tarkoitetaan yksilön jakamia ajatusrakennelmia, joissa lähtökohtana ovat tulkinnat ihmisryhmistä, maailmasta, uskonnosta, ihmisten ja valtioiden välisistä suhteista, ihmisarvosta, pyhästä sekä ei-pyhästä, sekä uskomuksista, jotka ohjaavat yksilön toimintaa (Sisäministeriö 2016).

Syrjäytyminen ei Suomessa ole tilastoinnissa vakiintunut käsite, vaan käsitteen määrittely riippuu usein tutkijasta. Syrjäytymistä käsitteenä on käytetty merkitsemään yksilön tai kotitalouden joutumista sosiaalisesti ja taloudellisesti ongelmallisiin olosuhteisiin, joista on heikot mahdollisuudet vapautua. Euroopan unionin ohjauksessa tilastoidaan syrjäytymistä monilla syrjäytymisen eri muodoilla. Näitä ovat muun muassa taloudellisten olojen, työmarkkina-aseman, työhistorian, koulutuksen, terveyden, asuinolojen, sosiaalisten suhteiden, velkaantuneisuuden ja elinympäristön aiheuttama huono-osaisuus. (Tilastokeskus 2011.)

Vihapuhe on Euroopan neuvoston ministerikomitean määritelmän mukaan suvaitsemattomuuteen perustuva ilmaisu, jolla levitetään, yllytetään, edistetään tai oikeutetaan rotuvihaa, muukalaisvihaa, antisemitismia tai muun kaltaista vihaa (Council of Europe 2009, 3).

Äärioikeisto nimitystä käytetään poliittisista oikeistoliikkeistä, jotka pyrkivät totalitaariin päämääriin. Äärioikeistolaiset ryhmät toimivat yleensä parlamentaarisen järjestelmän ulkopuolella ja vastustavat usein avoimesti demokratiaa sekä ovat äänekkäämmin hyväksyneet väkivallan käytön toimintatavoissaan. Suomessa äärioikeistolaisuus on ollut vahvimmillaan 1920-1940-luvuilla. Aktiivisimpina järjestöinä ovat toimineet mm. Akateeminen Karjala-Seura, Lapuan Liike, Isänmaallinen kansanliike ja Vientirauha-järjestö. (Strömnen 2013a, 7.)

Oikeistoradikalismia käytetään toisinaan synonyymina äärioikeistolaisuudelle. Termeillä on kuitenkin olennainen merkitysero, joka muodostuu siitä, että vaikka oikeistoradikaalien puolueiden ilmaisemat poliittiset näkemykset ovat sangen usein autoritaarisia, ne kuitenkin toimivat demokraattisen yhteiskunnan puitteissa. (Strömmen 2013b, 7.)

Äärivasemmisto ei ole yhtenäinen liike, vaan äärivasemmistoksi kutsutaan poliittisen vasemiston radikaaleinta vähemmistöä. Äärivasemmistolaisiksi on usein kutsuttu varsinkin sosialisteja, kommunisteja ja anarkisteja tai jotakin osaa näistä ryhmistä. Suomessa äärivasemmistolaiseksi liikkeeksi voidaan kutsua esimerkiksi antifasistista liikettä. (Paastela 1975, 149 & 164.)

Radikaalilla islamilla on kolme ilmenemismuotoa: radikaalinen poliittinen islam, radikaali islamistinen puritanismi sekä radikaalimuslimalationalismi. Radikaalissa poliittisessa islamissa tavoitellaan maailmanlaajuista islamilaista valtiota sekä vaaditaan uskonnolliselle poliittiselle hallitukselle täyttä suvereniteettia ja oikeutta päättää kaikesta yksityiselämän asioista myöten. Radikaalissa islamistisessa puritanismissa on vaatimuksena kaikkien muslimien paluu uskonnon alkuaikoihin. Radikaalissa musulminalismissa korostuu kaikkien maailman muslimien solidaarisuus kansakunnan kaltaisena yhteisönä, ja siinä kehoitetaan muslimeja tukemaan niitä muslimeja, jotka ovat joutuneet epäoikeudenmukaisen kohtelun tai väkivallan uhreiksi. Yllä kuvatut suuntaukset voivat käyttää tavoitteidensa saavuttamiseen rauhanomaisia keinoja tai väkivaltaa ja terrorismia, kuten pyhää sotaa, jihadia. (Saukkonen 2013, 254-258.)

Jihadismi on Islamismien äärimmäinen muoto, jota edustaa alle yksi prosentti islamisteista. Jihadistit ovat aseellista jihadia hyökkäyssotana käyviä islamisteja. Jihadistisessa ideologiassa katsotaan, että jihadistit ovat ainoita uskovaisia ja muu maailma koostuu vihamielisistä epäuskoisista, joiden ainoana tarkoituksena on islamin tuhoaminen, ja nämä epäuskoiset ovat aseellisen hyökkäyksen arvoisia. Jihadisteille maailma jakaantuu Dar al-Islamiin, eli islamin alueeseen ja Dar al-Harbiin, eli sodan alueeseen. Jihadistit pyrkivät palauttamaan yhtenäisen, islamilaisen lain mukaisen islamilaisen kalifaatin aiemmin islamin alaisuudessa olleille alueille. Heidän mukaansa alueet kuuluvat jo nyt islamin alueeseen vaikka ne ovat kafireiden, eli uskottomien hallussa. (Habeck 2006.)

Jihadistien kampanja jakaantuu kolmeen vaiheeseen. Ensimmäinen vaihe on tosiuskovaisten edelläkävijöiden joukon luominen, toinen vaihe on oman maa-alueen varmistaminen, ja kolmas vaihe islamilaisen valtion perustaminen. Jihadismin kolme tärkeintä ideologia ovat Muhammad ibn Abd-al-Wahhab, Hassan al-Banna ja Said Qutb. Jihadismin näkyvin ja viime vuosina kansainvälisesti merkittävimpiin terroritekoihin syylästynyt liike on ISIS, jonka iskut ovat vaatineet runsaasti kuolonuhreja. (Habeck 2006.)

2.2 Opinnäytetyön rakenne

Opinnäytetyön ensimmäisessä kappaleessa kerrotaan opinnäytetyön taustoja sekä aiheen valintaa ja rajausta. Toisessa kappaleessa avataan opinnäytetyön aiheen kannalta keskeisiä käsitteitä sekä opinnäytetyön rakennetta. Kappaleessa kolme esitellään opinnäytetyössä käytetyt tutkimusmenetelmät tutkimusstrategia, minkä jälkeen kappaleessa neljä kuvataan opinnäytetyön teoriaosuutta. Teoriaosuudessa käsitellään muun muassa toimintaohjeita radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisemiseksi, kuvataan valkoista ja mustaa raivoa, internetin roolia, radikalisoitumisen vaiheita ja syitä, Suomen oppilaitosten nykytilaa sekä radikalisoitumisen tunnistamista ja siihen puuttumista.

Kappaleessa viisi käydään läpi Metropolia Ammattikorkeakoulussa järjestetty toiminnallinen harjoitus sekä harjoituksen tulokset. Kuudennassa kappaleessa kuvataan ammattikorkeakoulujen turvallisuusverkoston yhteyshenkilöille lähetetty kysely radikalisoitumisen ilmenemisestä sekä käsitellään kyselyn vastaukset. Kappaleessa seitsemän arvioidaan reliabiliteettiä ja validiteettiä. Opinnäytetyön viimeisessä kappaleessa kahdeksan, käydään läpi tutkimuksen johtopäätökset sekä opinnäytetyöprosessin yhteenveto.

3 Tutkimusmenetelmät ja tutkimusstrategia

Opinnäytetyön tutkimustrategiana on survey-tutkimus, johon on lisätty piirteitä kokeellisesta tutkimuksesta. Survey-tutkimukselle on tyypillistä tietystä ihmisjoukosta poimittu otos yksilöitä, josta kerätään aineisto yksilökohtaisesti strukturoidussa muodossa. Kerätyllä aineistolla pyritään kuvailemaan ja selittämään tutkittavaa ilmiötä. Kokeellista tutkimusstrategiaa käytetään tutkittaessa opinnäytetyön aihetta Metropoliasa järjestetyn kokeellisen harjoituksen muodossa. Sen tyypillisiä piirteitä on tietystä populaatiosta valitun näytteen analysointi koejärjestelyiden muodossa harkitusti ja systemaattisesti. Kokeellinen tutkimus saattaa sisältää myös hypoteesien testaamista. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 134.)

Tutkimus voi olla tarkoitukseltaan kartoittava, selittävä, kuvaileva tai ennustava. Tutkimuksemme on piirteitä kartoittavasta, selittävästä ja kuvailevasta tutkimuksesta. Kartoittavalla tarkoitetaan uusien näkökulmien ja ilmiöiden etsimistä. Selittävä pyrkii löytämään selityksiä ongelmalle tavallisesti syy-seuraus suhteiden muodossa, ja kuvaileva tutkimus esittää tarkkoja kuvauksia henkilöistä, tapahtumista ja tilanteista. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 138.)

Käytimme aineistomme keräämiseen kvalitatiivisia eli laadullisia tutkimusmenetelmiä. Kvalitatiivisella tutkimuksella pyritään lähtökohtaisesti kuvailemaan todellista elämää, johon sisältyy ajatus todellisuuden moninaisuudesta, ja kohdetta pyritäänkin kuvaamaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Todellisuuden tapahtumat muovaavat toisiaan ja täten tutkimuksella

voidaan löytää asioiden moninaisia suhteita. Kvalitatiivisia tutkimusmenetelmiä käytettäessä tutkija ei voi myöskään sanoutua irti arvoistaan, sillä juuri ne ohjaavat, miten tutkittavaa ilmiötä ymmärrämme. Tutkimuksen tulokseksi laadullisia tutkimusmenetelmiä käyttämällä saadaan vain ehdollisia selityksiä, ja pyrkimyksenä voidaan sanoa olevan tosiasioiden löytäminen tai paljastaminen olemassa olevien totuuksien todentamisen sijaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161.)

Kvalitatiiviselle tutkimusmenetelmälle tyypillisiä piirteitä ovat:

- Kokonaisvaltaista tiedonhankintaa todellisista tilanteista
- Ihminen tiedon keruun lähteenä
- Aineiston monitahoinen ja yksityiskohtainen tarkastelu
- Laadullisten metodien käyttö kuten haastattelu ja havainnointi
- Kohdejoukko valitaan tarkasti
- Laadullisessa tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita kielen piirteistä, säännönmukaisuuksista, tekstin ja toiminnan merkityksen ymmärtämisestä sekä reflektiosta eli aineistoa käsitellään syvällisesti ja yksityiskohtaisen perehtymisen kautta kehittyneiden näkemysten valossa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 164-165.)

3.1 Kysely

Käytimme yhtenä aineistonkeruumenetelmänä kyselyä, jonka kohdensimme Suomen ammattikorkeakoulujen turvallisuusverkoston jäsenille. Kysely tunnetaan yhtenä survey-tutkimuksen keskeisistä menetelmistä. Sanalla 'survey' tarkoitetaan sellaista kyselyn muotoa, jossa aineisto kerätään standardoidusti ja kohdehenkilöt muodostavat otoksen valitusta perusjoukosta. Standardoidulla tarkoitetaan sitä, että jokaiselta vastaajalta kysytään sama asia täsmälleen samalla tavalla. Kun suunnitellaan tutkimusta, on mietittävä tarkkaan, milloin kohdehenkilöt voivat toimia vapaasti ja milloin on hyödyllisempää käyttää strukturoituja muotoja. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 193-194.)

Kyselyllä on niin etuja kuin haittojakin. Yleisesti sen etuna on pidetty mahdollisuutta laajan tutkimusaineiston keräämiseen, johon voidaan saada mukaan paljon henkilöitä, joilta voidaan kysyä monenlaisia asioita. Lähetettävän tutkimuslomakkeen käyttö voi parhaimmillaan säästää paljon tutkijan aikaa ja vaivaa, sillä se voidaan lähettää vaikka tuhannelle henkilölle paikasta tai asemasta riippumatta. Huolellisesti laaditun kyselyn vastauksia on helppo käsitellä ja sen analysoinnin voi hoitaa tietokoneen avulla. Kyselyllä on myös huonoja puolia, sillä sitä pidetään tavallisesti pinnallisena tutkimustapana. Kyselyyn vastanneiden kohdalla ei voi koskaan olla täysin varma vastausten huolellisuudesta tai rehellisyydestä. Myös kysymysten ja vastausvaihtoehtojen kohdalla tulee olla hyvin tarkka, ettei synny väärinymmärryksiä, jotka vääristäisivät tulosta. Ennen kuin kyselyä lähdetään tekemään, on hyvä varmistua omasta aiheen riittävästä tietotasosta sekä siitä, että tutkittavat todella tuntevat aiheen. Huomioita-

vaa joissain tapauksissa on myös vastausprosentin pieneksi jääminen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 195.)

Kyselyt voidaan jakaa ainakin kahteen pääryhmään, jotka ovat posti-, verkko- sekä kontrolloitu kysely. Posti- ja verkkokyselyt lähetetään kirjeitse tai sähköisessä muodossa vastaajalle, joka lähettää vastaukset itse takaisin tutkijalle. Kontrolloidut kyselyt voidaan niin ikään jakaa kahteen kategoriaan: informoidut kyselyt ja henkilökohtaisesti tarkistetut kyselyt. Informoidut kyselyt jaetaan lomakkeina henkilökohtaisesti tutkittavalle esimerkiksi työpaikalla, messuilla, koulussa tai missä tahansa tutkijan suunnitteleman kohdejoukon edustajat ovat henkilökohtaisesti tavoitettavissa. Tutkittavat vastaavat kyselyyn omalla ajallaan ja palauttavat sen postitse tai suoraan sovittuun paikkaan. Henkilökohtaisesti tarkistetun kyselyn tutkija lähettää lomakkeet postitse, mutta noutaakin ne itse ilmoitettuna ajankohtana, jolloin tutkija voi vielä henkilökohtaisesti keskustella tutkittavan kanssa kysymyksistä ja vastauksista. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 196-197.)

Valitsimme kyselytutkimuksen aineistonkeruumenetelmäksi sen joustavuuden ja tehokkuuden takia. Toteutimme kyselyn helppokäyttöisellä ja yksinkertaisella, mutta tarpeisiimme hyvin soveltuvalla Survey Monkey -nimisellä verkkopohjaisella kyselytyökalulla. Kohderyhmämme oli Suomen ammattikorkeakoulujen turvallisuusverkoston edustajat, jotka ovat maantieteellisesti hyvin laajalla alueella. Sähköinen sähköpostin välityksellä lähetetty linkki kyselyyn mahdollisti kyselyn jakamisen vaivattomasti ympäri Suomen. Kysymysten tarkoituksena oli antaa vastaajille hyvin vapaat kädet vastausten laatimiseen. Seitsemästä kysymyksestä vain yksi oli ”Kyllä/Ei”-monivalintakysymys ja muut avoimia kysymyksiä, jotka antavat mahdollisuuden vastaajille tuoda asian omin sanoin esiin.

3.2 Kirjallisuuskatsaus

Kirjallisuuskatsauksella opinnäytetyön osana tarkoitetaan tutkielman osaa, jossa käydään läpi aiheen aiemmat tutkimukset. Se ei ole silti erillään muusta tutkimuksesta, vaan aiempia tutkimuksia vertaillaan ja kommentoidaan suhteessa omaan. Yleensä kirjallisuuskatsauksessa esitellään esimerkiksi olennaisten tutkimusten pääteemat ja oman tutkimuksen linkitys jo olemassa oleviin tutkimuksiin. (Jyväskylän yliopisto 2015.) Tarkemmin sanottuna tämän opinnäytetyön kirjallisuuskatsaus on kuvaileva kirjallisuuskatsaus, joka on yksi yleisimmistä kirjallisuuskatsauksen tyypeistä. Tyypille on ominaista käytettävien aineistojen laajuus eivätkä sitä rajaa metodiset säännöt. Siitä huolimatta tutkittavaa ilmiötä pystytään kuvaamaan laajalaisesti, ja tutkimuskysymykset ovat usein väljempää kuin muissa kirjallisuuskatsauksen tyypeissä. (Salminen 2011, 6-9.) Työmme teoriaosuus rakentuu useista netti- ja kirjalähteistä saatujen tietojen ja tutkimusten varaan, jotka auttavat lukijaa ymmärtämään aihetta ja sen taustaa.

3.3 Osallistuva havainnointi

Toteutimme toiminnallisen harjoituksen Metropolia Ammattikorkeakoulussa 12.4.2016, jonka tarkoituksena oli Metropolian kannalta ensisijaisesti harjoitella henkilökunnan kesken toimintaa ja tilanteen johtamista korkeakoulua kohtaavassa kriisitilanteessa. Metropoliaassa tämä oli ensimmäinen harjoitus laatuaan. Työn tekijöinä meidän kannalta ensisijaisena tavoitteenamme oli opinnäytetyöllemme saatu lisäarvo eli opiskelijoiden toiminta ja ilmoitusmenettelyn parantaminen mahdollisen kriisin uhatessa. Havainnoimme harjoituksen aikana niin tilannejohdon kuin peliryhmänkin toimintaa, ja harjoituksen jälkeen pidimme palautetilaisuuden.

Yksi kvalitatiivisen tutkimuksen lajeista on osallistuva havainnointi. Tämä toiminnallisessa harjoituksessa käyttämämme menetelmä voi olla joko aktiivista tai passiivista. Aktiivinen osallistuva havainnointi tarkoittaa tutkittavan ilmiön tutkimista tavalla, jossa tutkija vaikuttaa aktiivisesti tutkittavaan asiaan. Passiivisessa osallistuvassa havainnoinnissa tutkija ei vaikuta tilanteiden kulkuun millään tavalla. Yhteistä molemmille tutkimustavoille on kuitenkin, että tutkijan on pystyttävä erittelemään oma roolinsa ja sen vaikutus tutkimustilanteeseen. Havainnointitilanteessa tutkija on tietyllä tapaa osallisena kahdessa eri persoonassa eli osallistujana, mutta toisaalta taas ainoastaan havainnoijana. (Anttila 1996, 218-224.) Meidän tarkoituksenamme oli olla harjoitustilanteessa pääosin tarkkailijoiden ja havainnoijien roolissa, mutta oman panoksemme harjoituksen kulkuun annoimme laatimalla harjoituksen minuutin-tarkan kulun eli käsikirjoituksen, sekä toimimalla niin sanotussa peliryhmässä. Osallistuvassa havainnoinnissa on tärkeää, että tutkittavat henkilöt ovat tottuneita tutkijoihin, eikä tilanne vääristy esimerkiksi tutkittavien kiusaantuneisuuden takia. Tilannetaju ja tutkijan kunnioitus tutkittavien käytäntöihin auttaa tekemään tutkimustilanteesta mahdollisimman luonnollisen. Osallistuvan havainnoinnin aikana on oltava tarkka myös ei-sanallisen kommunikoinnin kanssa, ettei ei-toivottuja vinkkejä välity esimerkiksi eleiden tai ilmeiden kautta. Ei-toivotut vinkit saattava pahimmassa tapauksessa muuntaa tulkintaa väärään suuntaan ja vääristää tutkimustulosta. (Anttila 1996, 218-224.)

4 Väkivaltainen ekstremismi ja radikalisoituminen

Radikalisoituminen ei läheskään aina automaattisesti tarkoita, että siihen liittyisi väkivaltaa tai väkivaltaista ekstremismia. Väkivaltaisesta ekstremismistä voidaan puhua silloin, kun väkivaltaa käytetään, sillä uhataan, se oikeutetaan tai siihen kannustetaan aatemaailmalla perustellen. Syynä väkivaltaiseen radikalisoitumiseen on tosin usein syynä jokin muu kuin ajatusmaailma ja se voi tapahtua joko yksin tai osana ryhmää. (Sisäministeriö 2014b.) Ekstremistinen toiminta on Suomessa ajattelun-, sanan- sekä järjestymis- ja kokoontumisvapauden suojaamaa toimintaa niin kauan kuin toiminta ei ole laitonta eikä se loukkaa muiden ryhmien tai yksilöiden perusoikeuksia. Väkivaltainen ekstremismi taas on lähes aina laitonta, ja haaste onkin vetää raja laillisen ääriajattelun ja väkivaltaisen radikalisoitumisen välille. (Sisäasiain-

ministeriö 2013, 1.) Radikalisoitumisprosessi voi kestää useita vuosia tai tapahtua hyvinkin nopeasti. Täytyy myös muistaa, että vain pieni osa henkilöistä, jotka omaksuvat ekstremistisiä ajatuksia tai jopa hyväksyvät väkivallan käytön, päätyy vakavaan väkivallantekoon. Silti yhdenkin ihmisen väkivaltainen radikalisoituminen voi johtaa yhteiskunnan kannalta vakaviin ja haitallisiin tekoihin. (Sisäasiainministeriö 2012b, 10.)

Radikalisoitumisella tarkoitetaan henkilön aatemaailman mustavalkoisemmaksi muuttumista. Yhteinen ominaisuus radikaaleille henkilölle on oman toiminnan ja maailmankuvan pitäminen ylivertaisina muihin nähden, jonka johdosta esimerkiksi muiden aatteet, uskonnot ja niiden edustajat nähdään vähempiarvoisina. Ensisijaisena syynä ekstremistiseen ryhmään liittymiseen tai ääri-ideologian omaksumiseen on ihmisen sosiaalisten tarpeiden tyydyttäminen. Ääri-liike tai väkivaltainen ideologia voi vastata ihmisen perustarpeeseen saada hyväksyntää ja yhteenkuuluvuuden tuntua erityisesti henkilöillä, joilla on puutteita näiden tarpeiden tyydyttämisessä. Tarpeet korostuvat nuoruusiässä, jolloin henkilö vielä etsii itseään ja omaa paikkaansa yhteiskunnassa sekä on tilastojen mukaan juuri kaikista eniten alttiina väkivaltaiselle käytökselle. (Sisäasiainministeriö 2013a, 7.)

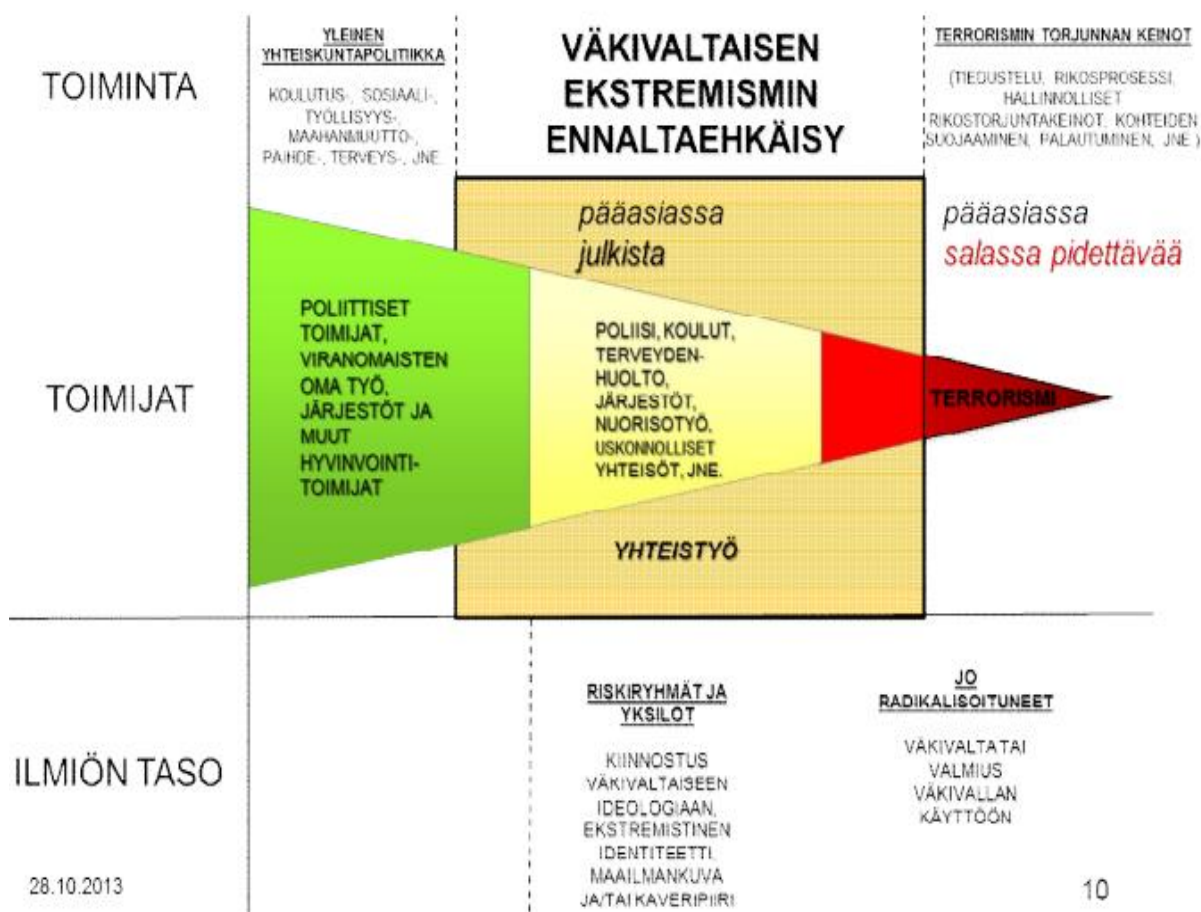
Radikalisoituminen voi olla uskonnollista, poliittista tai sosiokulttuurista, jonka taustalla on yleensä jonkinlainen tyytymättömyys yhteiskuntaan. Radikalisoitumista voidaan pitää keski-vertoutumisen vastakohtana ja siihen liitetään usein ajatus ääriarvoista tai niiden omaksumisesta. Äärimuodossa se voi johtaa väkivaltaan tai terrorismiin, joka on opinnäytetyömme punainen lanka. (Kaivo-oja 2014.) Uskonnollisesta radikalisoitumisesta ensimmäisenä nousee mieleen varmasti nykyisen maailmantilanteen takia ääri-islamismi ja äärijärjestö ISIS. Poliittinen radikalisoituminen voi esiintyä esimerkiksi äärioikeistolaisuutena tai -vasemmistolaisuutena, joille yleensä on ominaista poliittisten tavoitteiden vähyyt. Sosiokulttuurisen radikalisoitumisen ei tarvitse pitää sisällään poliittista tai uskonnollista ideologiaa, vaan esimerkiksi ihmisvihaa kuten Suomen traagisimpien kouluampumistapausten (Jokela ja Kauhajoki) taustalla oli. (Sisäministeriö 2014c.)

4.1 Väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyn toimintaohjelma Suomessa

Vuonna 2012 valtioneuvosto teki periaatepäätöksen kolmannesta sisäisen turvallisuuden ohjelmasta, johon sisältyy toimenpide, jonka mukaisesti väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemiseksi tulee toimeenpanna toimintaohjelma. Toimenpideohjelmaa kutsutaan nimellä ”Tavoitteena eheä yhteiskunta” ja se valmistui keväällä 2012. Se hyväksyttiin sisäisen turvallisuuden ministeriryhmässä saman vuoden toukokuussa. Toimenpideohjelma edellyttää sen vuosittaista seuraamista ja raportoimista väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyn kansalliselta yhteistyöverkostolta. (Sisäasiainministeriö 2013b, 1.) Yhteistyöverkoston kuuluu puheenjohtajan, Sisäministeriön sisäisen turvallisuuden sihteeristön päällikön Tarja Mankkisen lisäksi 11 jäsentä. Jäsenet edustavat eri ministeriöitä ja poliisin eri yksiköitä. Lisäksi verkos-

tossa on edustajat Turun kaupungilta ja Helsingin kaupungin opetusvirastosta. (Sisäasiainministeriö 2012c.) Verkoston jäsenet ovat epäilemättä maamme parhaimpia asiantuntijoita alallaan. Itse kuitenkin näkisimme, että verkostossa olisi ollut hyvä olla myös selkeästi jokapäiväisessä arkisessa korkeakoulun turvallisuustyössä mukana oleva jäsen tuomassa konkreettista näkemystä koulumaailmasta.

Kuvio 3 kuvaa yleisen yhteiskuntapolitiikan, väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyn sekä terrorismin torjunnan keinojen suhdetta toisiinsa. Yleisen yhteiskuntapolitiikan toimijoita ovat esimerkiksi poliittiset- ja hyvinvointitoimijat, joiden toiminta on julkista. Väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyssä kriittisiä toimijoita ovat poliisi, koulut, nuorisotyö ja niin edelleen. Niiden toiminta on pääosin julkista, muttei täysin. Kuvion punainen alue pitää ilmiönä sisällään jo radikalisoituneet henkilöt. Toiminta tällä alueella on terrorismin torjuntaa, jonka keinoja ovat esimerkiksi tiedustelu ja hallinnolliset rikostorjuntakeinot, jotka ovat pääasiassa salassa pidettävää toimintaa.

Kuvio 3: Väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisy (Sisäasiainministeriö 2013)

Väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyn toimintaohjelma sisältää 12 toimenpidettä, joilla ekstremismiä pyritään yhteiskunnassamme ehkäisemään. Taulukossa 1 on kuvattuna kyseiset toimenpiteet, niiden toteutus ja toimeenpanon vastuutahot.

Toimenpide	Toteutus/aikataulu	Vastuutaho(t)
Yhteistyön tehostaminen	Yhteistyöryhmien perustaminen 2012 -> jatkuva toiminta	Kansallisen väkivaltaisen ekstremismin yhteistyöverkosto, Poliisihallitus, paikallisviranomaiset
Kansallisen yhteistyöverkoston perustaminen	Yhteistyöverkoston toiminnan käynnistäminen -> jatkuva toiminta	Sisäasiainministeriö, viranomaiset
Nuorten luottamisen vahvistaminen demokraattiseen järjestelmään	Vuosina 2012-2013	Opetus- ja kulttuuriministeriö, sisäasiainministeriö, kuntien nuorisotoimi, nuorisotutkimusverkosto, nuorisovaltuustot, Etnisten suhteiden neuvottelukunta
Osallisuuden ja demokratian vahvistaminen niiden nuorten keskuudessa, jotka vaarassa joutua ekstremismiin yllyttävien viestien kohteeksi	Vuosien 2012-2015 aikana	oikeusministeriö/demokratia-, kieli- ja perusoikeusasioiden yksikkö
Valitaan nuorten demokratia-lähettiläs	Ensimmäinen lähettiläs aloitti toimessa vuonna 2013	Opetus- ja kulttuuriministeriö yhteistyössä oikeusministeriön /demokratia-, kieli- ja perusoikeusasioiden yksikön ja nuorisojärjestöjen kanssa

Toimintamallin luominen vakavan väkivallan ehkäisemiseksi nopeaa toimintaa vaativissa tapauksissa	Pilotti: 2012-2013, vakinaistaminen tämän jälkeen	Poliisihallitus, sosiaali- ja terveysministeriö
Järjestöjen mahdollisuutta tarjota matalan kynnyksen palveluja väkivaltaongelmista kärsiville parannetaan	Käynnistys olemassa olevien toimintamallien pohjalta	Sisäasiainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, järjestöt
Viestinnän kehittäminen liittyen ekstremismiin tai vihapuheisiin. Yhteistyötapaamisia median kanssa.	Säännöllisesti vuodesta 2012 eteenpäin	Kansallinen väkivaltaisen ekstremismin ehkäisyn yhteistyöverkosto, ministeriöiden viestinnästä vastaavat
Nettipoliisitoiminnan vahvistaminen	Toimintamallin valmistelu ja toiminnan käynnistäminen 2012 -> vakinainen toiminta	Poliisihallitus, poliisilaitokset
Väkivaltaisen ekstremismin, ehkäisyn, tilannetiedon ja osaamisen lisääminen/tilannekatsaukset	Ensimmäinen katsaus 2012 -> säännölliset puolivuositaiset tilannekatsaukset	Suojelupoliisi, kansallisen väkivaltaisen ekstremismin ehkäisyn verkosto
Sähköisen työkalupakin koostaminen	Valmistui vuonna 2013	Sisäasiainministeriön asettama poikkihallinnollinen valmisteluryhmä
Toimenpideohjelman täydennys	Vuosittaiset raportit	Kansallinen väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyn verkosto

Taulukko 1: Väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyn toimenpiteet (Sisäasiainministeriö 2013)

4.2 Nuorten tekemät vakavat väkivallanteot Suomessa

Suomi on länsieurooppalaisessa vertailussa melko väkivaltainen maa erityisesti tilastoitujen väkivaltarikosten määrässä suhteutettuna väkilukuun. Tiiviisti yhteydessä tehtyihin väkivaltarikoksiin on alkoholi. Kun tarkastellaan nimenomaan nuorten tekemiä vakavia väkivallanteoja, huomataan niiden poikkeavan monella tapaa perinteisistä suomalaisista väkivallanteoista. Perinteisistä väkivallanteoista poiketen nuori tekijä usein suunnittelee tekoaan yksityiskohtaisesti ja huolellisesti eikä alkoholilla ole juurikaan tekemistä nuorten tekemien vakavien väkivallanteojen kanssa. Teoilla on usein huomattu olevan yhteyksiä maailmalla aiemmin tapahtuneisiin tapauksiin. (Sisäasiainministeriö 2012a, 6.)

Nuoret väkivaltaisuuteen taipuvaiset ihmiset ovat suurelta osin moniongelmaisia poikia ja miehiä. Naisten osuus henkirikoksiin syyllistyvistä on moninkertaisesti miehiä pienempi ja ero kasvaa mitä vanhempia ikäluokkia tarkastellaan. Suuri osa henkirikoksiin syyllistyvistä on myös päihteiden väärinkäyttäjiä, eikä koulumenestys ole ollut hääviä. Jopa puolet viime vuosina henkirikoksiin syyllistyneistä on diagnosoitu alkoholiriippuvaisiksi ja noin puolet on tekoheikellä ollut huumausaineiden vaikutuksen alaisena. Tekoa seuranneissa mielentilatutkimuksissa yleisimpänä diagnoosina on ollut persoonallisuushäiriö, ja jopa yli puolet nuorista henkirikoksen tekijöistä on ollut aiemmin yhteydessä mielenterveyspalveluihin. (Sisäasiainministeriö 2012a, 9.)

Suomen koulumaailmassa tapahtuneet nuorten tekemät vakavat väkivallanteot kuten Jokelan ja Kauhajoen tapaukset poikkeavat normaalista väkivallanteon profiilista monella tapaa. Ne ovat olleet hyvin suunnitelmallisia ja niistä on puuttunut yleinen väkivallassa esiintynyt piirre eli impulsiivisuus. Tekijällä on näissä tapauksissa ollut tarkoituksena useiden ihmisten surmaaminen ja ne ovat vaatineet lukuisia uhreja. Vuonna 1989 Raumalla Raumanmeren koulussa 14-vuotias oppilas ampui kaksi luokkatoveriaan, minkä motiivina oli kaiki koulukiusaaminen tai ampujan henkinen romahdus muista syistä. Tuusulassa vuonna 2007 18-vuotias mies surmasi Jokelan koulussa 9 henkilöä ja itsensä kostaakseen koulu- ja lähiympäristölle. Niin ikään 18-vuotias mies surmasi kostona koululle ja lähipiirilleen Kauhajoella Seinäjoen koulutuskuntayhtymän tiloissa vuonna 2008 itsensä lisäksi 10 henkilöä. Lisäksi Orivedellä vuonna 2012 yhteiskoulussa 23-vuotias mies ampui laukauksia pyrkien tappamaan koulun opettajan siinä kuitenkin onnistumatta. Orivedellä mielenterveyshäiriöistä kärsineen tekijän motiiveina oli kosto sekä mustasukkaisuus. Kaikille näille tapauksille on ollut yhteistä tekijän nuori ikä, sukupuoli ja jonkinasteiset mielenterveyden häiriöt. (Sisäasiainministeriö 2012a, 10-14.)

4.3 Valkoinen ja musta raivo

Valkoisella raivolla tarkoitetaan suunnitelmallista, jopa vuosia kestävästä suunnittelun seuraamaa raivon purkautumista. Murhaan päätyvä tekijä asettaa itsensä ihmiskunnan yläpuolelle ja kokee olevansa muita parempi. Tämänkaltaisen henkilön ajatusmaailmassa ei ole hyvää, pahaa, syyllisiä eikä syyttömiä. Valkoinen raivo on huomattavasti harvinaisempaa kuin musta raivo, joka valkoisesta raivosta poiketen sisältää impulsiivista, nopeasti kiihtyvää, silmitöntä ja sokeaa raivoa. Suurin osa henkirikoksista tehdään juuri niin sanotun mustan raivon ja kontrollin menettämisen seurauksena. (Kiemunki 2012.) Valkoinen ja musta raivo eivät ole tieteellisesti virallisia käsitteitä erityyppisille raivon purkautumisille, mutta ovat jo melko vakiintuneita käsitteitä useissa kirjoitetuissa julkaisuissa.

Suurin osa koulusurmista tehdään valkoisen raivon seurauksena. Myös norjalainen murhaaja Anders Behring Breivik toteutti tekonsa valkoisen raivon vallassa. Valkoista raivoa on hyvin vaikea estää täysin, koska se on yleensä seurausta epäoikeudenmukaisesta kohtelusta, kiusaamisesta tai onnettomuuksista, joita on äärettömän vaikea maailmasta poistaa. Hämeenlinnan kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Iisakki Kiemunki toteaa, että valkoisen raivon aiheuttamia koulusurmia voitaisiin riskinä jossain määrin pienentää esimerkiksi aselain tiukentamisella, joka ei kuitenkaan ongelmaa täysin poistaisi. (Kiemunki 2012.)

4.4 Väkivaltainen ekstremismi ja radikalisoituminen oppilaitoksissa

Suomen oppilaitosympäristössä esiintyvä väkivaltainen ekstremismi on varsin harvinaista, vaikka opettajat ja rehtorit ovatkin havainneet jonkinlaisia väkivaltaiseen ääriajatteluun viittaavia merkkejä oppilaitoksissa. Väkivaltaisen liikehdinnän vähäisyyden syynä tutkijat ovat pitäneet Suomen hyvää koululaitosta, joka on omalta osaltaan pystynyt tarjoamaan oppilaille hyviä tulevaisuudennäkymiä. Laurea-ammattikorkeakoulun turvallisuuspäällikkö Tiina Ranta toteaa, että tulevaisuudessa globaalit ilmiöt tulevat olemaan oppilaitosten arkea, ja tähän on myös pikkuhiljaa Suomessa herätty (Opetusalan ammattijärjestö 2016).

Sisäministeriön sekä opetus- ja kulttuuriministeriön väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsaus vuoden 2015 alussa toteutettiin kyselytutkimuksena Suomen 16 suurimman kaupungin lukioihin ja ammattikouluihin. Kyselytutkimukseen vastasi 96 vastaajaa (35 ammattikoulua ja 58 lukiota), ja vastausprosentti oli yli 60. Vaikka kyseessä eivät olleetkaan korkeakoulut, niin tuloksia voidaan ajatella hyvin suuntaa-antaviksi mietittäessä ilmiötä myös ammattikorkeakouluissa. Opiskelijat ammattikorkeakouluissa ovat jo vanhempia, mutta vain vähän. Opiskelijakunta on hieman homogeenisempää huolimatta siitä, että ammattikorkeakoulujen opiskelijat koostuvat sekaisin molempien toisen asteen oppilaitosten entisistä oppilaista. Oppilaitoksilla nähdään olevan hyvin merkittävä rooli radikalisoitumisen tunnistamisessa jo sen alkuvaiheissa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2015.) Opetusalan ammattijärjestön työelämäasiamies Rii-

na Länsikallio kuitenkin muistuttaa, että keinot puuttua radikalisoitumisen merkkeihin varhaisessa vaiheessa ovat vähissä ammattioppilaitosten ja lukioiden välillä riittämättömän opiskelijaterveydenhuollon takia, mutta toteaa, että opettajien tehtävänä on havainnoida tilannetta sekä keskustella ja ilmoittaa huolesta eteenpäin. (Opetusalan ammattijärjestö 2014.)

Suurin osa väkivaltaiseen ääriajatteluun viittaavasta käyttäytymisestä ilmenee oppilaiden asenteissa suvaitsemattomuutena. Kyselyyn vastanneista opettajista neljäsosa oli havainnut opiskelijoissa huolestuttavia piirteitä tai muutoksia. Huomioitavaa on, että kaikissa näissä ei ole kyse väkivaltaisesta radikalisoitumisesta vaan ainoastaan väärintulkinnasta. Henkistä tai fyysistä väkivaltaa, joka saattaa olla seurausta jonkinlaisesta ääriajattelusta, oli huomannut 19 prosenttia kyselyyn vastanneista opettajista. Fyysistä väkivaltaa esiintyy yleensä esimerkiksi tönimisenä tai lyömisenä kun taas yleisempi, eli henkinen väkivalta ilmenee haukkumisenä, nimittelynä tai uhkailuna. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2015.)

Oppilaitoksissa tapahtuneiden vakavien väkivallantekojen yhtenä selittävänä syynä on pidetty kouluterveydenhuollon puutteita. Perusopetuslaki edellyttää riittävää ja valtakunnallisesti yhdenvertaista oppilashuoltoa, mutta sitä ei ole saavutettu. Vuonna 2011 vain 36 prosenttia terveyskeskuksista ylsi kouluterveydenhuollosta annetun laatusuosituksen mukaiseen lääkärimäärään. Vaikka tilanne on parantunut terveydenhoitajien osalta, niin lääkäreiden kohdalla tilanne on edelleen huono. Koulupsykologien sekä kuraattoreiden palvelut ovat monessa paikassa riittämättömät ja ne jakautuvat epätasaisesti. Lisäksi jopa 20 prosentissa kunnista palvelut ovat kokonaan järjestämättä. (Sisäasiainministeriö 2012a, 63.)

Yhdysvaltain liittovaltion keskuspoliisi FBI on julkaissut tammikuussa 2016 toimenpideohjelman väkivaltaisen ekstremismin ehkäisemiseksi Suomen toista astetta vastaavissa oppilaitoksissa (high school). FBI:n mukaan kyseisissä oppilaitoksissa opiskelevat ovat ideaali kohderyhmä rekrytoitavaksi väkivaltaiseen radikalismiin liittyviin yhteisöihin, koska nuori ikä tuo mukanaan haavoittuvuutta ja vahvaa yhteenkuulumisen tarvetta. Koulujen on pysyttävä valppaana ja kerrottava opiskelijoille ekstremismiin viittaavista merkeistä ja niiden seurauksista. (Federal Bureau of Investigation 2016.)

4.5 Koulujen rooli radikalisoitumisen estämisessä

Koululuokan koko ja oppimisympäristön pysyvyys vaikuttavat koulumenestykseen ja oppilaan hyvinvointiin. Itsetunto ja koulumenestys ovat parhaimmillaan keskikokoisissa luokissa, joissa oppilaiden vaihtuvuus on pieni. Suomessa on pyritty parantamaan koulujen turvallisuutta valittavien kouluampumistapausten takia. Kouluissa on kiinnitetty huomiota sellaisiin asioihin, jotka voivat lisätä kuolonuhrien määrää äkillisissä kriisitilanteissa. Ennaltaehkäisyyn kiinnitetään huomiota riittävällä henkilökunnan määrällä, jotta nuorten terveellistä kasvua ja heidän

kykyään arvioida uhkatilanteiden vakavuutta pystytään riittävästi tukemaan. (Sisäasiainministeriö 2012a, 63.)

Tohtori Matthew Francis Lancasterin yliopistosta sanoo yhteisöjen, kuten eri uskontokuntien, yhtenäistämisen olevan avain asemassa taisteltaessa radikalisoitumista vastaan. Koulujen tulisi myös valmistautua reagoimaan merkittäviin tapahtumiin, kuten Syyrian kriisiin, järjestämällä esimerkiksi keskusteluja aiheesta ja rahankeräystä. Erilaiset aktiviteetit tekevät opiskelijoista aktiivisempia kansalaisia, kun heidän sanansa tulee kuulluksi. Samankaltaisia keinoja on kokeiltu myös yliopistoissa, joissa on lisätty henkilökunnan ja opiskelijoiden tietoisuutta uskonnoista. Tietoisuuden lisääminen antaa paremmat mahdollisuudet keskustella ja ymmärtää eri uskontokuntia. (Francis 2015.)

Opettajien ja opiskelijoiden tulee ymmärtää, mitä radikalisoituminen ja ekstremismi ovat sekä kuinka ne johtavat terrorismiin, jotta siihen voidaan puuttua. Iso-Britannian hallituksen mukaan ekstremismiin liittyy alkuvaiheessa ideologioita, jotka ovat laillisia, mutta ovat matkalla kohti laittomia ja väkivaltaisia ideologioita tai niiden kannatusta. Tutkimukset osoittavat, että radikalisoitumista on hyvin vaikea tunnistaa, sillä monet radikaalit eivät ole terroristeja eivätkä päinvastoin. (Francis 2015.)

4.6 Internetin rooli radikalisoitumisessa

Internet ja sosiaalinen media ovat keskeinen kanava ekstremismiin yllyttävän propagandan ja vihapuheen levittämiseksi. Tällaiset puheet ovat omiaan lisäämään eri väestöryhmien välisiä ristiriitoja ja aiheuttamaan turvattomuutta. Internetissä ja sosiaalisessa mediassa käytävä vihapuhe voi tehdä aatteellisesta väkivallasta hyväksyttävämpää ja madaltaa kynnystä väkivallanteolle. Internetissä yksilö voi toimia anonyyminä, jolloin kirjoittelu voi olla huomattavasti käytännön toimintaa radikaalimpaa. Tämä saattaa yllyttää väkivallan käyttöön. (Sisäasiainministeriö 2012b.)

Internetissä levitettävä propaganda on hyvin ammattimaista, vaikuttavaa ja sillä on pyrkimyksenä vedota tunteisiin. Lisäksi internetissä on paljon väkivaltaiselle ekstremismille ja hyvien etnisten suhteiden vahingoittumiselle kasvupohjaa luovia viestejä ja keskusteluja. Ääriliikkeet pyrkivät aktiivisesti hankkimaan toimintaansa uusia jäseniä eri kanavia hyödyntäen. Internetin merkitys niin uusien jäsenten hankkimispaikkana, kuin ekstremistisen propagandan levittämispaikkana on kasvussa edelleen. Muun muassa radikaali-islamistiset liikkeet levittävät internetissä omaa ideologiaansa. Internetissä saatavissa olevalla propagandalla voi olla suuri vaikutus radikalisoitumiselle alttiin yksilön ajatusmaailmalle. (Sisäasiainministeriö 2012b.)

Useilla eurooppalaisilla kielillä olevaa materiaalia on helposti ja laajasti saatavilla internetistä. Ekstremististä materiaalia kohdennetaan länsimaalaisille nuorille tarkoituksena radikali-

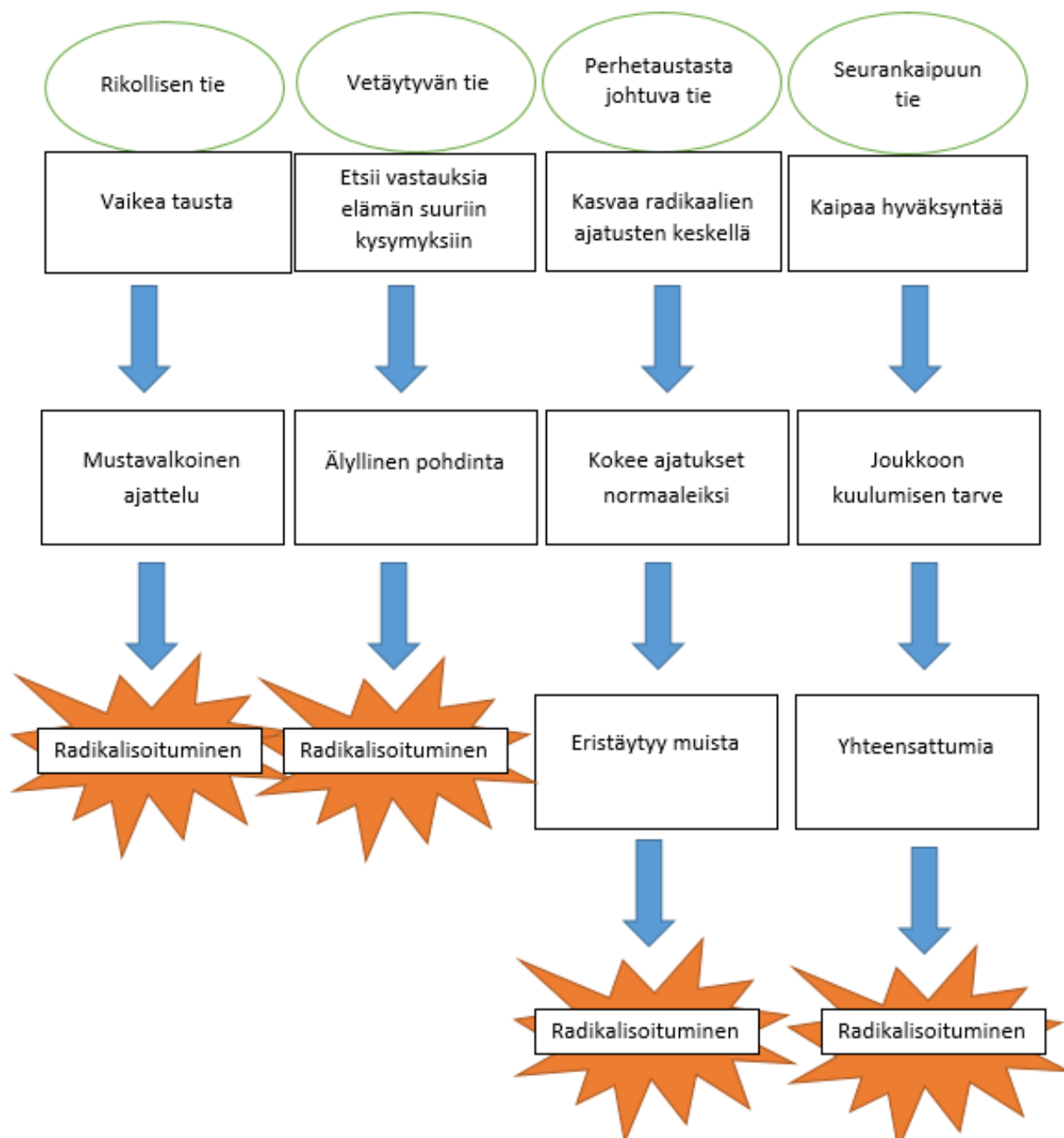
soida heitä. Internetissä levitettävässä propagandassa kannustetaan yksilöitä toimimaan ja iskemään yksin, ilman ryhmän tukea. Tämä on ennaltaehkäisevän työn kannalta huolestuttava ilmiö. Erityisesti internetissä tehtävässä rekrytoinnissa on kunnostautunut terroristijärjestö ISIS, joka julkaisee keskimäärin kaksi videota päivässä. Myös suomalaisen äärioikeiston toiminta on keskittynyt pitkälti internetiin. (Sisäasiainministeriö 2012b.)

Äärioikeiston aktiivinen toiminta on lähinnä propagandan levittämistä internetissä, sekä tarrojen ja lehtisten avulla. Myös anarkistiselle toiminnalle internet on merkittävä foorumi, jossa sovitaan mielenosoituksista ja muusta toiminnasta. Yksinäiset toimijat toteuttavat tekonsa yksin, mutta siitä huolimatta he pitävät yhteyttä muihin internetin kautta. He ovat olleet aktiivisia internetissä, jossa he jakavat muiden samanhenkisten kanssa näkemyksiä muusta ikäluokasta poikkeavista mielenkiinnonkohteista. Internetissä ja sosiaalisessa mediassa uhoavaksi ja provosoivaksi tarkoitettu retoriikka saattaa rohkaista yksinäisen toimijan ryhtymään väkivaltaiseen tekoon. Erityisen alttiita sosiaalisessa mediassa leviävälle viha- ja väkivaltapuheelle ovat henkisesti tasapainottomat henkilöt. (Sisäasiainministeriö 2012b.)

FBI:n mukaan internet tarjoaa helpon väylän ekstremistisille järjestöille jakaa ajatuksiaan sekä löytää yksilöitä, jotka ovat alttiina väkivaltaisille ideologioille. Myös sosiaalisen median kautta radikaaleja ideologioita on helppo levittää ja nuoret voivat törmätä niihin foorumeilla, joita käytetään ekstremistiseen rekrytointiin. Internetistä tai sosiaalisesta mediasta löydetty kontaktit voivat edesauttaa nuorta hyväksymään radikaaleja ideologioita tuoden ideologialle uusia kannattajia. (Federal Bureau of Investigation 2016.)

4.7 Radikalisoitumisen vaiheet

Kun puhutaan radikalisoitumisesta yksiö- tai ryhmätasolla, se voidaan nähdä tietynlaisena lineaarisena prosessina. Asioita, jotka motivoivat ekstremistiseen ajatteluun tai tekoihin, on monia ja niitä voidaan luokitella taustatekijöihin, laukaiseviin ja mahdollistaviin tekijöihin. Ruotsin turvallisuuspalvelun mukaan on neljä erilaista tietä radikalisoitumiseen, jotka ovat rikollisen, vetäytyvän, perhetaustasta johtuva ja seuran kaipaajan tiet. (Boberg, Jukarainen, Laitinen 2015.)

Kuvio 4: Radikalisoitumisen polut (Ranstorp, Gustaffson, Hyllengren 2015)

Kuvio 4 kuvaa Ruotsin turvallisuuspalvelun tunnistamat neljä eri polkua radikalisoitumiseen ja niiden vaiheet yksinkertaistettuna. Tässä ne avattuina:

- **Rikollisen tie:** Henkilö, jolla on vaikea ja rikollisuutta sisältävä tausta, voi päätyä ajattelemaan asioita mustavalkoisesti ja radikalisoituu yksinkertaisten vastausten toivossa.
- **Vetäytyvän tie:** Vetäytyvä yksilö etsii vastauksia ja tietoa elämän suuriin kysymyksiin. Älyllisen pohdinnan seurauksena päätyy ajautumaan kohti ekstremismiiä.

- **Perhetaustasta johtuva tie:** Henkilö kasvaa radikaalien ajatusten keskellä ja pitää ajatuksiaan täysin normaaleina sekä hyväksyttävinä. Hän eristäytyy muista ihmisistä ja viihtyy vain samalla lailla ajattelevien seurassa.
- **Seurankaipuun tie:** Yksilö ei ole kiinnostunut radikaaleista ajatuksista vaan kaipaa ainoastaan hyväksyntää. Hyväksynnän toivossa kehittää suurta joukkoon kuulumisen tarvetta ja saattaa ajautua monien yhteensattumien kautta radikaalien joukkoon. (Ranstorp, Gustaffson & Hyllengren 2015.)

Radikalisoituminen ei aina mene saman kaavan mukaan, mutta esimerkiksi ääri-islamistisen radikalisoitumisen on katsottu menevän seuraavien vaiheiden kautta: vaihe ennen radikaalien ajatusten syntymistä, identifikaation vaihe, mielipiteen muokkaamisen vaihe ja viimeisenä jihadismin vaihe (Riku rikosuhripäivystys 2015). On kuitenkin muistettava, että radikalisoitumiseen on muitakin polkuja. Saksalaisen radikalisoitumisen asiantuntijan Daniel Köhlerin mukaan radikalisoitumisessa on kolme vaihetta, kun puhutaan nimenomaan ääri-islamista. Ensimmäinen vaihe on euforian tunne sisällön ja suunnan löytymisestä elämään samalla yrittäen käännäyttää ihmisiä omaan ajatusmaailmaansa. Seuraavassa vaiheessa tulee turhautuminen epäonnistuneiden käännäytysyritysten takia, jota seuraa riitely esimerkiksi perheenjäsenten kanssa. Tässä vaiheessa henkilö alkaa punnita vaihtoehtoa muuttaa muslimimaahan, jotta voisi elää oikean muslimin elämää. Kolmannessa vaiheessa Köhlerin mukaan radikalisoitunut henkilö myy tavaransa, hankkiutuu hyvään fyysiseen kuntoon ja näkee ainoana ratkaisuna turhautumiselleen väkivallan. Jos radikalisoitunut henkilö lähtee ulkomaille, hän usein katkaisee kaikki kytköksensä edelliseen elämäänsä. (Köhler 2014.)

4.8 Mistä radikalisoituminen johtuu?

Vaikka aihetta on tutkittu lukuisia kertoja, ei voida selkeästi määritellä, ketkä radikalisoituvat. Radikalisoitunut henkilö voi edustaa mitä kansallisuutta tahansa, olla melkein pä minkä ikäinen tahansa ja sukupuolikin voi olla kumpi tahansa (Riku rikosuhripäivystys 2015). Radikalisoituminen ei siis ole minkään yksittäisen väestöryhmän tai uskonnon edustajien ominaispiirre. Usein ääriliikkeiden tarkoitus on lisätä eri ryhmien vastakkainasettelua ja välillä siihen syyllistyy myös yksittäiset henkilöt tai poliitikot, joskus myös media (Kirkon ulkomaanapu 2015).

Kirkon ulkomaanavun teettämästä selvityksestä selviää, että tavallisin ikä radikalisoituvalla on 15-24 vuotta ja huomattavaa on myös kaveripiirin vaikutus radikalisoitumiseen. Ruotsalainen tutkimus kertoo, että radikalisoituneet nuoret ovat yleensä lähtöisin alemman sosiaaliluokan kodeista ja heillä on usein aiempaa rikostaustaa. Valtaosa näistä tutkimuksen nuorista on ollut tekemisissä muun muassa jihadistiryhmien kanssa. Kaikille radikalisoituneille näyttää olevan yhteistä jonkin asteinen syrjäytyminen, joka herättää halua kuulua ryhmään ja tässä tapauksessa ääriryhmään. (Rytkönen 2014.)

Yksilöön liittyvät tekijät kuten syrjintäkokemukset, syrjäytyminen, vaihtoehtojen puute, pettymys aiempaan toimintaan (esimerkiksi uskonnolliseen toimintaan), heikentyneet sosiaaliset verkostot, jännityksen sekä maineen hakeminen ovat suuressa roolissa kun tarkastellaan nuoren ihmisen radikalisoitumista. Yksilölliset tekijät eivät usein silti yksinään saa nuorta liittymään radikaaleihin ääriryhmiin eikä yksittäinen tapahtuma saa nuorta radikalisoitumaan, vaan taustalla on useasti toistuvat ulkoiset ärsykkeet. Niin sanotut rekrytoijat kuten erilaisten ryhmien karismaattiset johtajat sekä ääriliikkeiden jäsenet ja johto yrittävät saada nuoria käännetyksi omiin ajatusmaailmoihinsa. Myös henkilön ystävät, tuttavat ja sosiaalisen median verkosto voi saada aikaan samanlaisen, ei-toivotun lopputuloksen. Rekrytointipaikkana voi olla lähestulkoon mikä tahansa. Otollisia paikkoja tällaiselle toiminnalle ovat esimerkiksi uskonnollisten ryhmien kokoontumispaikat, kuntosalit, vankilat, pakolaisleirit, siirtokunnat, henkilön oma koti tai juuri meidän tarkastelumme alla olevat paikat eli oppilaitokset. Yksilön sosiaaliset tekijät eli perhesuhteet, kaveripiirit ja niiden aiheuttamat sosiaaliset paineet edesauttavat myös pahimmissa tapauksissa radikalisoitumista. (Kirkon ulkomaanapu 2015.)

4.8.1 Syitä uskonnolliseen radikalisoitumiseen

Sisäasiainministeriön poliisiosaston kehittämispäällikön Tarja Mankkisen mukaan uskonnolliset ryhmät ovat usein eristäytyneitä ja kokevat usein varsinkin nuorten keskuudessa epäoikeudenmukaista kohtelua sekä halveksuntaa. Tästä syystä ne ovatkin otollisia kasvualustoja erilaisten ääriliikkeiden syntymiselle (Haavisto 2016). Yhtenä selityksenä uskonnolliseen radikalisoitumiseen voidaan pitää tietämättömyyttä. Tiedon puute voi aiheuttaa väärinkäsityksiä herkässä vaiheessa olevissa nuorissa, kun he eivät saa tarvittavaa taustatietoa esimerkiksi Koraaenin tulkintaan (Hanafy 2015). Euroopassakin on useita yhteisöjä, joissa nuoret miehet kehittävät omaa islaminuskoaan ja tulevat huomaamatta houkutelua radikaaleihin ryhmiin. Islaminuskon käsitys ja tuntemus näissä ryhmissä on todella kapea. He eivät ole Koraaenin tai islamilaisen lain asiantuntijoita ja eivät siksi ymmärrä, että islam on todellisuudessa suvaitsevaisuuden uskonto. Uskonnollisen radikalisoitumisen taustalla on siis usein tietämättömyys ja tyytymättömyys. Radikaali uskonnollinen yhteisö on radikalisoituneen henkilön päässä muotoutunut oikeuttavaksi syyksi ryhtyä radikaaleihin tekoihin ja se antaa henkilölle mahdollisuuden tehdä omasta mielestään kerrankin jotain, millä on tarkoitus. (Ahmad 2015.)

4.8.2 Syitä poliittiseen radikalisoitumiseen

Poliittis-ideologista ekstremismia ei juuri näy Suomen katukuvassa muutoin kuin äärioikeiston tai ääriivasemmiston järjestäminä tapahtumina tai mielenosoituksina. (Sisäasiainministeriö 2013b, 12). Vaikkei ilmiö katukuvassa selvästi näykkään, niin myös suomalaisissa kouluissa tapahtuneissa kouluampumisissa on useammassakin havaittu poliittisia ääriliikkeitä ihannoivia piirteitä (Sisäasiainministeriö 2012a, 42). Poliittinen tai politiikan radikalisoituminen tapahtuu

yleensä yhteiskunnan huonoina aikoina, ja se on historiassa johtanut useisiin vallankumouksiin. Poliittiselle radikalisoitumiselle altis yksilö saattaa radikalisoitua törmätessään tietoon, joka kyseenalaistaa nykyisen järjestelmän, eli pohjimmiltaan tässä on kyse henkilön päätyemisestä siihen lopputulokseen, että järjestelmä kaipaavaa suurta uudistusta. Poliittinen radikalisoituminen voi olla varsin helppo ja nopea prosessi, jos henkilö on otollinen uusille ajatuksille. Esimerkiksi nykyisen kapitalistioikeiston radikalisoitumiseen johti kaksi syytä: Neuvostoliiton romahdus sekä globalisaation antama mahdollisuus käyttäytyä työväen oikeuksien ja veronmaksun kohdalla hyvin antisosiaalisesti. (Kaukinen 2014.)

4.8.3 Syitä sosiokulttuuriseen radikalisoitumiseen

Kun radikalisoitumisen taustalla ei ole poliittista tai uskonnollista ideologiaa tai ajatusmaailmaa, puhutaan sosiokulttuurisesta radikalisoitumisesta. Esimerkiksi Suomessa tapahtuneet kouluampumiset eivät ole olleet minkään uskonnollisen tai poliittisen ideologian innoittamia vaan taustalla on ollut vihaa ihmiskuntaa kohtaan ja kosto yhteiskunnalle. Tällaisen radikalisoitumisen taustalla on usein syrjintää, yksinäisyyttä ja koulukiusaamista. (Sisäasiainministeriö 2012a, 10-11.) Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen mukaan mielenterveysongelmat ovat usein keskeinen tekijä henkirikosten tekijöiden keskuudessa. Kahdessa suomalaisessa koulusurmassa, joissa tekijä surmasi myös itsensä kuten useissa ulkomaisissakin tapauksissa, oli tekijöiden kohdalla havaittu mielenterveyden häiriöitä viimeistään varusmiespalveluksen yhteydessä, joka oli myös ollut syynä varusmiespalvelusten lykkäytymiseen. Seurusteluhistorialla ja ennen kaikkea seurustelusuhteen päättymisellä on joskus huomattu olevan laukaiseva vaikutus vakavalle väkivallanteolle, kuten Suomessa Kauhajoen ja Oriveden kouluampumisissa. (Sisäasiainministeriö 2012a, 26-32). Näissä tapauksissa toimintaa eivät ohjaa uskonnolliset tai poliittiset vaikutteet vaan pikemminkin pahoinvointi, mielenterveyden häiriöt ja tiedostamaton viha. Väkivallanteko voi tapahtua useasta eri syystä, kuten täysin tiedostamattomista syistä tai esimerkiksi kostomotiivisena toimintana jotain tai jotakin kohtaan. (Sisäasiainministeriö 2012a, 36).

4.9 Radikalisoitumisen tunnistaminen

Vain erittäin pieni osa niistä, jotka ovat omaksuneet ekstremistisen ääriajattelun ja hyväksyvät väkivallan käytön, päätyvät lopulta yrittämään vakavaa väkivallantekoa ihmisjoukkoa kohtaan. Silti yhdenkin henkilön ajautuminen ekstremismiin voi johtaa siihen, että henkilö syyllistyy äärimmäisiin ja yhteiskunnan kannalta erittäin vakaviin väkivaltaisiin tekoihin. Tämän vuoksi väkivaltaisen ekstremismin tunnistaminen jo mahdollisimman aikaisessa vaiheessa on tärkeää koko yhteiskunnan kannalta. (Sisäministeriö 2012b).

Ekstremistiselle ajattelulle ominaista on selkeä viholliskuva, jossa yksittäiset asiat ja henkilöt nähdään osana suurempaa ryhmää tai tahoja. Ääriajattelusta peräisin olevan väkivaltaisen

ajattelun kohteena voi olla esimerkiksi etniset, seksuaaliset tai uskonnolliset vähemmistöt, tietyt ammattiryhmät tai kuka tahansa, joka on ekstremistin maailmankuvassa väärinajatteli- ja näin ollen vihollinen. Ekstremismiin voi liittyä myös vandalismia, uhkailua, tai pelottelua, jotka aiheuttavat vahinkoja yhteiskunnalle ja häiriötä yhteiskunnan toiminnalle. Väkivaltaisessa ekstremismissä on viime kädessä kyse yksilön sisäisestä muutoksesta. Tämä tekee ilmiön tunnistamisesta, ennaltaehkäisystä, torjumisesta ja tutkimisesta haastavaa. (Sisäministeriö 2012b.)

Nuoren väkivaltaisen ekstremismin taustalla voi olla ikävaiheeseen liittyvä elämän suunnan haku ja oman identiteetin etsintä. Nuoren altistaa ekstremistien viesteille esimerkiksi omat kokemukset syrjinnästä, rasismista tai siitä, että hän kokee jääneensä ulkopuoliseksi. Syrjäytyneeksi itsensä tunteva nuori saattaa alkaa etsiä uutta suuntaa elämälleen, jolloin hän on erityisen altis erilaisille vaikutteille ja ajatuksille. Yhteiskunnasta syrjäytyneelle nuorelle ääri- liike voi olla ensimmäinen yhteisö, jossa hän kokee saavansa arvostusta ja statusta ääri- liikkeen sisä- ja ulkopuolella. Tutkimukset osoittavat että keskeisiä ryhmään hakeutumisen syitä ovat sosiaaliset ja yhteisölliset syyt ja vasta jäsenyyden myötä mukaan tulee myös ideologi- nen sitoutuminen ryhmän toimintaan. Ekstremistisessä yhteisössä jäsenelle on luotu valmis ja vahva identiteetti, sekä samanmielisistä henkilöistä koostuvan yhteisön sosiaalinen tuki. Yh- teinen äärimäinen ajatusmaailma luo tunteen, että yhteisö on oikeassa ja muun yhteiskun- nan ajatusmaailma väärä. (Sisäministeriö 2012b.)

4.9.1 Uskontoon perustuvan radikalisoitumisen tunnistaminen

Uskontoon perustuvaan väkivaltaiseen ekstremismiin radikalisoituminen tapahtuu Suomessa yleensä uskonnollisten yhteisöjen ulkopuolella. Uskonnollisissa yhteisöissä tapahtuva uskon- harjoittaminen voi enemmin ennaltaehkäistä väkivaltaiselta radikalisoitumiselta. Nuoren huono uskonnon tuntemus voi altistaa väkivaltaa ihannoivan ja väkivallan käyttöön kannusta- van, uskontoa hyödyntävän propagandan viestille. Tällaisilla nuorilla riskiä väkivaltaiseen ra- dikalisoitumiseen ja yhteiskunnasta eriytymiseen lisää esimerkiksi syrjäytyminen ja kokemuk- set epäoikeudenmukaisuudesta. Pienessä yhteisössä on väkivaltaa kannattavan hankala toimia avoimesti. Vaikuttimet väkivaltaiseen radikalisoitumiseen tulevatkin muualta, kuten perhepii- ristä, muusta lähipiiristä, kokemuksista, elämäntilanteesta, kansainvälisestä tilanteesta ja yhteyksistä sekä internetistä. Suomesta Syyriaan taistelemaan lähteneet ovat tunteneet toi- sensa edellä mainittujen kanavien kautta. (Sisäministeriö 2014.)

Eriyisenä huolenaiheena väkivaltaiseen ekstremismiin johtavan uskonnollisen radikalisoitumi- sen suhteen ovat ne islaminuskossa elävät nuoret, jotka eivät täysin koe suomalaista kulttuu- ria omakseen, mutta toisaalta eivät omaksu myöskään vanhempiensa kulttuuria. Heidän puut- teellinen uskonnon tuntemuksensa voi altistaa heidät uskontoa hyödyntävälle propagandalle. Syrjäytyminen lisää näillä nuorilla väkivaltaiseen radikalisoitumisen riskiä, jota kuitenkin

koulutus tai työpaikka ei välttämättä poista. Kansainvälinen kokemus osoittaa että muslimi-taustaisten maahanmuuttajien ja heidän lastensa kokemukset yhteiskunnan ulkopuolelle jää-misestä lisäävät riskiä väkivaltaisen uskontulkinnan omaksumisesta yksilötasolla. Rasismi, syr-jintä, kokemukset epäoikeudenmukaisuudesta ja islamofobia lisäävät ulkopuolisuuden ja suo-malaisen yhteiskunnan ulkopuolelle jäämisen tunnetta. Virheellisten epäluulojen vuoksi syr-jinnän ja rasismin kohteeksi ovat vaarassa joutua erityisesti hartaasti ja näkyvästi uskontoaan harjoittavat muslimit. (Sisäministeriö 2014.)

Viime aikoina kansainvälistä mediahuomiota ovat saaneet väkivaltaisten jihadistiryhmien te-kemät terroriteot, jotka ovat vaatineet runsaasti kuolonuhreja. Liikkeen ideologian mukaan väkivaltaa käytetään uskonnosta riippumatta sellaisiin valtioihin, yhteisöihin ja ihmisiin, joi-den katsotaan loukanneen heidän tulkintaansa islamista, islamilaisesta maailmasta tai jotakin muslimiryhmää. Tulkinnat väkivaltaan oikeuttavasta loukkauksesta vaihtelevat suuresti eri ryhmien ja vielä tuntuvammin yksilöiden välillä. (Sisäministeriö 2014.)

Vuoden 2015 lopulla ilmentynyt turvapaikanhakijoiden määrän räjähdysmäinen kasvu on osal-taan lisännyt jännitteitä Suomessa. Riskinä on, että turvapaikanhakijoiden joukossa on yksit-täisiä henkilöitä, jotka kannattavat väkivaltaa. Kyseisillä henkilöillä voi olla kytköksiä ulko-mailla toimiviin terroristiverkostoihin ja heidän pyrkimyksensä saattaa olla myös muiden radikalisoiminen. Suojelupoliisi on esittänyt marraskuussa 2015 arvion, jonka mukaan turva-paikanhakijatilanteen seurauksena Suomessa tulee tulevaisuudessa olemaan enemmän väki-valtaisesta jihadistisesta toiminnasta kiinnostuneita henkilöitä. Tämä kehitys on jatkunut jo aiemmin, mutta turvapaikanhakijoiden suuri määrä voi nopeuttaa kehityskulkua. Turvapai-kanhakijoiden asema on monella tavalla vaikea. Heillä on taustallaan vaikeita kokemuksia ja tulevaisuus on epävarma. Tämä saattaa lisätä yksittäisten henkilöiden alttiutta radikaalille propagandalle ja värväystoiminnalle. (Sisäministeriö 2014.)

Vallitseva kehitys on omiaan lisäämään syrjintää ja epäluuloa suomalaisissa ja Suomessa asu-via valtavirtaa edustavia muslimeja kohtaan. Vastakkainasettelulla voi olla vaikutusta erityi-sesti nuorten väkivaltaiselle radikalisoitumiselle. Avainasemassa on Suomeen jäävien turva-paikanhakijoiden kotouttamisprosessi, jossa tulee onnistua. Erityisen tärkeää on, että he löy-tävät paikkansa yhteiskunnassamme ja kokevat olevansa osa suomalaista yhteiskuntaa. (Sisä-ministeriö 2014.)

Näkemyksemme mukaan uskontoon perustuvaa väkivaltaista radikalisoitumista ei välttämättä ole helppoa tunnistaa ammattikorkeakoulussa. Kuten yleisemminkin ekstremismissä, radikaal-in ajatusmaailman ja väkivaltaisen radikalisoitumisen välistä rajaa on vaikea näyttää toteen. Kanssaopiskelija voi olla valtavirrasta poikkeava ja uskonnollisesti radikalisoitunut sekä har-joittoa jyrkkää länsimaisten perus- ja ihmisoikeuksien vastaista islamin tulkintaa. Tämä ei silti

välttämättä tarkoita, että hän hyväksyisi uskonnon nimissä käytettävää väkivaltaa. Mikäli kuitenkin henkilö on väkivaltaisen radikaali-islamistisen terroristijärjestön tai verkoston kannattaja, voidaan hänen katsoa olevan väkivaltainen ekstremisti. Tällainen henkilö voi äärimmillään, osana verkostoa tai yksin, toteuttaa tai tukea terroristista tekoa. (Sisäasiainministeriö 2013a.) Kaikista väkivaltaisten terroristiryhmien tukemiseen tai ihannoimiseen liittyvistä havainnoista kanssaopiskelijassa tulee ilmoittaa välittömästi eteenpäin ammattikorkeakoulun turvallisuusvastaaville.

4.9.2 Väkivaltaisen äärioikeistoradikalismmin tunnistaminen

Kokonaisuutena arvioiden äärioikeistolainen ekstremismi on Suomessa vähäistä. Valtaosin toiminta pyörii pienten, paikallisista nuorista miehistä koostuvien skinhead-kerhojen ympärillä. Usein väkivaltaiseen äärioikeistoryhmään ajautuu epäsosiaalisia ja sellaisia nuoria, jotka ovat joutuneet kasvamaan turvattomassa ympäristössä. Väkivaltaisten äärioikeistoryhmien maailmankuva on usein mustavalkoinen ja niiden ideologia korostaa aggressiivisuutta ja maskuliinisuutta. Epävarmoille nuorille ryhmään kuulumisen tarjoaa voiman tunnetta sekä saman ajatusmaailman jakavien ihmisten yhteisön. Usein tällaiseen ryhmään ajautuvan nuoren historiassa on rikoksia ja runsasta päihteiden käyttöä. Uusnatsi- ja skinheadpiireihin mukaan joutumiselle ovat erityisesti alttiita syrjäytyneet ja syrjäytymisvaarassa olevat kantasuomalaiset nuoret. (Sisäministeriö 2015.)

Skinheadryhmien näkyvä käytännön toiminta ja rasistinen rikollisuus ei ole useinkaan kovinkaan järjestäytyntä ja suunnitelmallista, vaan satunnaista. Skinheadit ovat yleensä jatkuvasti varustautuneet teräaseilla tai muilla toisen vahingoittamiseen soveltuvilla esineillä. Suomalainen skinheadliike on ideologialtaan rasistinen, pääosin nuorison alakulttuuri. Liikkeelle on tunnusomaista, ettei sillä juurikaan ole poliittisia tavoitteita, tai pyrkimystä yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. (Sisäministeriö 2015.)

Skinheadliikkeistä eroaa tuntuvasti Suomen Vastarintaliike (SVL), joka ideologiansa, tavoitteidensa ja toimintaperiaatteidensa perusteella voidaan määritellä militantiksi ääriryhmäksi, joka pyrkii näyttäytymään hierarkkisena ja tiukasti organisoituneena liikkeenä. Suomen Vastarintaliikkeen toiminta perustuu kuitenkin paljolti paikallisyksiköiden ja yksittäisten jäsenten oma-aloitteiseen aktiivisuuteen. Liikkeen julkinen toiminta on pääsääntöisesti maahanmuuttovastaisen propagandan levittämistä liikkeen omilla internetsivuilla sekä postilaatikoihin ja yleisille paikoille jaettavilla lehtisillä ja tarroilla. Liike esiintyy isänmaallisena, suomalaista kulttuuriperintöä vaalivana liikkeenä, ja sen pyrkimyksenä on hyödyntää turvapaikanhakijoiden määrän kasvun kansalaisten keskuudessa aiheuttamaa pelkoa ja maahanmuuttovastaisia asenteita tavoitellessa liikkeen omaa etua. Suomen vastarintaliike on ideologialtaan kansallissosialistinen ja sen ajatusmaailman mukaan tietyt ihmisryhmät nähdään vähempiarvoisina ja heidän alistamiseksi voidaan käyttää jopa väkivaltaa. (Sisäministeriö 2015.)

Äärioikeistolaisen ekstremismin merkkien tunnistaminen on vaikeaa ja tällaiseen ajatusmaailmaan viittaavien merkkien takana ei aina välttämättä ole mitään ekstremismiin liittyvää. Poliitikassa Suomen lippu on aina ollut näkyvästi esillä, mutta äänekkäät, patriooteiksikin itseään kutsuvat äärioikeistolaiset liikkeet pyrkivät omimaan kansallisia symboleja, kuten siniristilippua ja leijonavaakunaa. Viime aikoina Suomen lippu on nähty muun muassa turvapainehakijoita vastaan suunnatuissa mielenosoituksissa. Kohua on kuluneen vuoden aikana herättänyt myös muun muassa mielenilmauksesta mediaan levinnyt kuva valkoisten ylivaltaa ajavan Ku Klux Klanin asuun pukeutuneesta mielenosoittajasta heiluttamassa siniristilippua. Kansalliset tunnukset kuuluvat kuitenkin kaikille, joten pelkästään niiden näkyväkään käyttö ei välttämättä kerro äärioikeistolaisuudesta. Siniristilippu on saanut nykyisen kansakunnan vakaan tunnuksen roolinsa jo toisen maailmansodan jälkeen, kun taas leijonavaakunan merkitys lippuun verrattuna on erilainen. Leijonavaakuna mielletään äärioikeiston tunnukseksi, mutta toisaalta se on virallinen valtiollinen tunnus, joka usein liitetään myös jääkiekkoleijoniin. Poliittisten liikkeiden siniristilipun tai leijonavaakunan käytön ei pitäisi siis antaa muuttaa yleistä suhtautumista niihin. Suomen lipun käyttö poliittisten ääripäiden keskuudessa on kuitenkin Suomessa vähäistä verrattuna muihin maihin. Selkeitä äärioikeistoon viittaavia tunnuksia ovat kuitenkin esimerkiksi natsisymbolit ja muut natsismiin viittaavat tunnukset. (Perttu 2015.) Tutkittua tietoa niistä symboleista, joita käytetään jonkin ekstremistisen ryhmän tunnuksina, emme löytäneet, mutta tietyillä symboleilla on selvä yhteys niihin.

Selkeä rasismi ja suoranainen viha vieraiden kulttuureiden edustajia kohtaan ovat aina hälyttäviä merkkejä ammattikorkeakoulu yhteisössä. Rasismi saattaa näkyä esimerkiksi epäoikeudenmukaisena kohteluna ulkomaalaista kanssaopiskelijaa tai vaihto-oppilasta kohtaan. Tällaiset merkit ovat ammattikorkeakoulussa helpommin toisen opiskelijan kuin henkilökunnan havaittavissa ja kyseiseen toimintaan tulisikin aina puuttua tilanteen vakavuuden ja kiireellisyyden vaatimalla tavalla. Ensisijaisesti on tärkeää tuoda huolta aiheuttavat havaintonsa ilmi koulun henkilökunnalle.

4.9.3 Ääriivasemmiston ja radikaalien vaihtoehtoliikkeiden tunnistaminen

Ääriivasemmistolainen radikaali toiminta on Suomessa tällä hetkellä vähäistä. Merkittävin väkivaltaista ekstremististä toimintaa on eri anarkistiryhmien keskuudessa. Anarkistisessa radikaaliliikehdinnässä ja ääriivasemmiston toiminnassa on mukana taustoiltaan hyvinkin erilaisia nuoria. Näitä nuoria yhdistää vahva auktoriteettien ja kapitalismin vastainen aatemaailma. Nuoren perhetausta, kasvuolosuhteet ja rikostausta näyttelevät pienempää roolia, kuin äärioikeistolaiseen ekstremismiin liittymisessä. Suurimmat riskit toiminnassa mukana olevien väkivallan käytölle ovat ulkoisia. Ääriivasemmistoa voi ajaa väkivallan käyttöön muun muassa äärioikeiston näkyvä kasvu tai esimerkiksi Euroopan talouskriisin mukanaan tuomat haasteet. Kansainväliset esimerkit ovat avainasemassa ääriivasemmiston toiminnassa ja Euroopassa toi-

mivien ääriliikkeiden väkivaltaiset toimintamallit voivatkin levitä Suomeen. Pääasiassa anarkistiliikkeen, äärivasemmiston ja radikaalien vaihtoehtoliikkeiden toiminta on Suomessa maltillista, eikä väkivalta ole yleistä. Mikäli väkivaltaa kuitenkin ilmenee, useimmiten se kohdistuu liikkeiden toimintaan puuttuviin viranomaisiin. Näkyvintä mediahuomiota 2000-luvulla ovat saaneet muun muassa itsenäisyyspäivän kuokkavierasjuhlat, sekä Asem-kokousta vastustanut mielenosoitus. (Sisäministeriö 2014.)

Valtaosa suomalaisen anarkistiliikkeen jäsenistä elää rauhanomaisesti, mutta osa anarkisteista osallistuu mellakoihin ja mielenosoituksiin. He hakevat huomiota poliittiselle sanomalleen aiheuttamalla aineellisia vahinkoja valitsemalleen kohteelle. Eläinoikeusliikkeen toimintatavat ovat yleensä väkivallattomia painottuen lähinnä tiedon levittämiseen paljastamalla tuotantotilojen eläinten elinolosuhteita. Viime vuosina radikaalia ympäristöaktivismia on lisännyt muun muassa käynnissä olevat ydinvoimalahankkeet. (Sisäministeriö 2014.)

Näkemyksemme mukaan ammattikorkeakoulu-yhteisön turvallisuudelle äärivasemmistolaisuus ei muodosta kovinkaan varteenotettavaa uhkaa. Siinä väkivallan käytöllä on pienempi rooli ja vastustamisen kohteena ovat pääsääntöisesti koulu-yhteisön ulkopuoliset asiat ja tahot. Äärivasemmistolaisuuteen liittyvä auktoriteettien vastustaminen ja mahdollinen koulun omaisuuden tarveleminen saattaa kuitenkin aiheuttaa ongelmia ammattikorkeakoulussa.

4.9.4 Yksinäisten toimijoiden radikalisoitumisen tunnistaminen

Yksinäinen toimija on henkilö, joka voi toteuttaa terrori-iskun tai muun mittavan tai yhteiskunnallisesti merkittävän joukkosurman tai väkivaltaisen teon yksin ilman minkään ryhmän tai järjestön tukea. Usein internet on avainasemassa yksinäisten toimijoiden radikalisoitumisessa. Internetistä radikalisoituneet henkilöt voivat löytää tukea ja vahvistusta hyvinkin poikkeaville näkemyksilleen sekä pitää yhteyttä samalla tavalla ajattelevien toimijoiden kanssa. Anonyymit verkkokeskustelut ovat otollisia paikkoja omia todellisia näkemyksiä ja käytännön toimintaa. Internetyhteisöt edistävät yksinäisten toimijoiden radikalisoitumista, kun uhoavaksi ja provosoivaksi tarkoitettu internet-kirjoittelu vakuuttaa ja antaa yksilölle rohkeutta toimia sen mukaisesti. Henkisesti tasapainoton henkilö on erityisen altis sosiaalisessa mediassa leviävälle viha- ja väkivaltapuheelle, joka saattaa motivoida häntä ryhtymään väkivaltaiseen tekoon. (Sisäministeriö 2014.)

Yksinäisten toimijoiden tunnistaminen ja seuraaminen on haastavaa. Näin ollen on myös vaikea luotettavasti arvioida mahdollisten iskujen todennäköisyyttä. Joitakin potentiaalisia yksinäisiä toimijoita on pystytty Suomessa tunnistamaan heidän aiemman toimintansa, kirjoitustensa ja puheidensa perusteella. Näiden henkilöiden toiminta on osoittanut valmiutta, kiinnostusta tai suuntautuneisuutta yhteiskunnallisesti merkittävään väkivaltaiseen tekoon. Taus-tavaikuttajina tällaiselle toiminnalle vaikuttavat esimerkiksi äärioikeistolaiset tai muut vihaa

lietsovat ideologiat, kosto, viha tai katkeruus yhteiskuntaa, päättäjiä tai virkamiehiä kohtaan sekä yleinen ihmisviha ja psykopatologinen taipumus väkivaltaan. (Sisäministeriö 2014.)

Suomessa merkittävän, useita ihmishenkiä vaatineen väkivaltaisen teon tehneiltä henkilöiltä on tutkimuksissa löydetty eräitä yhdistäviä tekijöitä. Nämä tekijät ovat olleet yksinäisiä nuoria poikia tai nuoria miehiä, joiden sosiaaliset suhteet ovat vähäisiä, eikä heillä ole juurikaan ollut harrastuksia. Heidän taustallaan on koulukiusaamista, mielenterveysongelmia, ahdistusta tai masentuneisuutta. Heillä ei ole rikollista historiaa, eivätkä he ole olleet tekemisissä poliisin kanssa. Heidän perhetaustansa ei ole rikkonainen, eikä heillä esiinny voimakasta päihteiden käyttöä. (Sisäministeriö 2014.)

Yksinäiset toimijat ovat olleet aktiivisia internetissä ja heidän mielenkiinnon kohteensa poikkeaa muista ikätovereista painottuen väkivaltaan, filosofiaan ja poliittisiin ideologioihin. Myös kansainväliset tutkimukset osoittavat, että yksinäiset toimijat eivät ole olleet poliittisesti aktiivisia, mutta heillä on ollut kiinnostusta politiikkaan ja väkivallantekojä on perusteltu usein myös politiikalla. Yksinäisten toimijoiden ajatusmaailmassa nivoutuvat usein yhteen henkilökohtaiset ongelmat ja poliittiset kysymykset. Tällainen henkilö kokee omien ongelmiensa joutuva yhteiskunnasta, jolloin hyökkäys yhteiskuntaa vastaan on hänen mielestään oikeutettu. (Sisäministeriö 2014.)

Suomessa tapahtuneiden koulusurmien tekijät ovat olleet yllä kuvatun kaltaisia yksinäisiä toimijoita. Esimerkiksi Tuusulan Jokelassa vuonna 2007 ja Kauhajoella vuonna 2008 tapahtuneiden kouluampumisten tekijöiden taustalta löytyy yhdistäviä tekijöitä. Molempia on luonnehdittu jossain määrin syrjäytyneiksi ja vetäytyviksi. Molemmat ovat ennen tekojaan kuvanneet itseään ”ihmisvihaajiksi”, joka osin juontaa molempien kokemasta rajusta koulukiusaamisesta. (Helsingin Sanomat 2008.)

Molempien, niin Jokelan, kuin Kauhajoenkin koulusurmaajien käytöksessä oli havaittu muutoksia ennen tekoja. Usein opiskelijatoverin käytöksen muutokset näkyvät henkilökuntaa helpommin kanssaopiskelijoille. Käytöksen muutokseen on syytä reagoida, jolloin huolta aiheuttava opiskelijatoveri saadaan oikeanlaisen avun piiriin. Koulukiusaamisen estäminen ja siihen myös kanssaopiskelijana puuttumalla, voidaan ehkäistä yksinäisen toimijan väkivaltaista radikalisoitumista.

4.10 Opiskelijan radikalisoitumiseen puuttuminen

Jotta oppimisympäristö olisi turvallinen, olisi hyvin tärkeää tunnistaa ja löytää ne nuoret, jotka ovat herkimpiä väkivaltaiselle käytökselle tai itsetuhoisuuteen, koska juuri he ovat myös suurimmassa riskiryhmässä liittyä ääriliikkeeseen. Hyvä keino estää nuoria radikalisoitumasta on nuorten auttamien erottamaan erot propagandan ja totuuden välillä. Tämänlaisia keinoja

ovat esimerkiksi osallisuuden sekä keskustelumahdollisuuksien lisääminen. Sisäasiainministeriön poliisiosaston kehittämispäällikkö Tarja Mankkinen sanoo, että kannattaa ottaa yhteyttä poliisilaitosten moniammatillisiin Ankkuri-tiimeihin, jos opiskelijan käytös tai puheet herättävät huolta. Helsingissä Ankkuri-tiimi on saanut joitakin nuoria jopa luopumaan ajatuksesta lähteä Syyriaan vierastaistelijoina, Mankkinen kertoo. (Opetusalan Ammattijärjestö 2016.)

5 Toiminnallinen harjoitus Metropolia Ammattikorkeakoulussa

Opinnäytetyön toimeksiantajan, Metropolia Ammattikorkeakoulun, edustajat halusivat toteuttaa Metropolian Myyrmäen kampuksella harjoituksen, jolla simuloidaan korkeakoulua uhkaavaa kriisitilannetta; tarkemmin ottaen radikalisoituneen opiskelijan vakavaa väkivallantekoa. Harjoituksessa haluttiin, että opiskelijat ovat suuressa roolissa kriisin ja tilanteen kulussa.

Harjoitus toteutettiin 12. huhtikuuta 2016, Myyrmäen kampuksella Vantaalla. Harjoituksessa olivat mukana Metropolian puolesta Myyrmäen kampuksen turvallisuusvastaavat sekä Metropolian turvallisuuspäällikkö. Tilanteen ja harjoituksen läpiviemisen avuksi käytettiin Countsec Oy:n tarjoamaa Sitman - Situation manager tilanne- ja kriisijohtamiseen kehitettyä ohjelmaa. Sitman mahdollistaa kriisitilanteiden hallitun johtamisen ja yhtenäisen tilannekuvan luomisen sekä keskittää kriisitilanteen viestinnän suljettuun ja hallittuun ympäristöön (Countsec 2011).

Metropolian tavoitteena oli saada henkilökunnalle tärkeää koulutusta ja osaamisen kehittämistä harjoittelemalla vakavaa kriisitilannetta ja sen johtamista. Opinnäytetyömme kannalta tavoite oli saada tietoa opiskelijoiden ilmoitusmenettelyn toimivuudesta, kun he kohtaavat ekstremismiä tai siihen viittaavia merkkejä. Harjoitus toteutui käytettävissä olevilla resursseilla sekä pienellä harjoitusporukalla erinomaisesti. Kokemusta aikaisemmista tämän kaltaisista harjoituksista ei monellakaan osallistujalla ollut ja tähän peilaten, oli harjoitus onnistunut ja tarkoituksenmukainen. Saavutimme mielestämme harjoitukselle asettamamme tavoitteet.

5.1 Harjoituksen käsikirjoitus

Harjoitusta varten laadittiin käsikirjoitus, jonka eri vaiheet kulkivat minuutintarkan aikataulun mukaan. Harjoituksen käsikirjoitus on nähtävissä seuraavassa kappaleessa.

Harjoitusskenaariosta pyrittiin tekemään mahdollisimman realistinen. Harjoituksesta ei haluttu tehdä liian vaikeaa, sillä tämän kaltainen tilannejohtoharjoitus oli Metropolia-ensimmäinen laatuaan. Opiskelijanäkökulmaa, joka on opinnäytetyön ydin, ei unohdettu. Tapahtumien kulkuun tuotiin opiskelijan läsnäolo laatimalla skenaario niiden ilmoitusmenettelyiden pohjalta, joita opiskelija todennäköisesti käyttäisi kohdatessaan väkivaltaista ekstremismiä tai siihen viittaavia merkkejä.

Harjoituksen käsikirjoitus:

Harjoitus alkaa

9:30 Opiskelija tuo wc-tilan seinällä havaitsemansa radikaaleja ideologioita sisältävän lapun vahtimestarille

- Vahtimestari soittaa löydöstä turvallisuusjohdolle. Lappuun on kirjoitettu rasistisiksi tulkittavia lauseita.

9:35 Henkilökuntaan kuuluva kertoo opiskelijan viime viikkoisesta havainnosta: opiskelija on kuullut miespuolisen 2. vuoden liiketalouden opiskelijan huutavan äärioikeistolaisia asioita koulun tilaisuudessa.

- Kuullessaan radikaaleja ajatuksia sisältäneestä lapusta, opettaja kertoo puhelimitse kampuksen turvallisuusvastaaville kuulemastaan

9:40 Opiskelijalta tulee viesti opettajalle luennon aikana Metropolian Facebook-seinälle ilmestyneestä kirjoituksesta: ”Tänään Metropoliaassa paukkuu!”

- Opettaja huolestuu ja ilmoittaa turvallisuusvastaaville opiskelijan havainnosta

9:45 Sosiaalisessa mediassa alkaa asian spekulointi ja levitys

- Opiskelijat, heidän omaisensa ja media alkavat soitella.

9:55 Tulee havaintoja oikeistoradikalistisista lapuista Leppävaaran kampuksella

- Leppävaarasta tulee ilmoitus puhelun/sitmanin välityksellä myös Myyrmäen kampukselle

10:05 Tarkempi paikkatieto Facebook-viestin kautta: ”Kohta Vantaan Metropoliaassa paukkuu!”

- Facebookia aktiivisesti seuraava opiskelija soittaa ”epäilyttävältä” vaikuttavasta henkilöstä, jonka viimeisin viesti on: ”Kohta Vantaan Metropoliaassa paukkuu!”

10:10 Mediassa olevan tiedon mukaan Vantaankoskelta I-junaan on hypännyt mahdollisesti aseistautunut henkilö.

- Silminnäkijän havainto aseistautuneesta henkilöstä. Median edustaja soittaa ja tiedustelee Facebook-viesteistä ja niiden mahdollisesta yhteydestä aseistautuneeseen henkilöön.

10:22 Opiskelija havaitsee aseistautuneen henkilön koulun edustalla ja juoksee ilmoittamaan tästä vahtimestarille. Aseistautunut mies puuhaa autojen välissä ja kurkkii autojen alle.

- Vahtimestari soittaa turvallisuusvastaaville ja kertoo opiskelijan ilmoittamasta asiasta. Vahtimestari kysyy suljetaanko ovet.

10:28 Poliisi suorittaa kiinnioton kampuksen parkkipaikalla. Tapauksesta selvittään ilman henkilövahinkoja.

- Jälkitiedotus medialle, opiskelijoille ja omaisille.

Noin kello 10:30 harjoitus päättyy.

5.2 Harjoituksen toteutus

Tilannejohtoharjoituksen osallistujat eivät olleet selvillä kuin vasta sen alkamista edeltävällä hetkellä. Harjoitus toteutettiin Vantaalla sijaitsevan Metropolian Myyrmäen kampuksella ja osallisina harjoitukseen oli kaikkiaan 8 henkilöä. Henkilöt jaettiin kahteen tilaan, niin sanottuihin peli- ja harjoitusryhmiin. Peliryhmä koostui ihmisistä, joille kaikille oli ennalta määritellyt roolit, joiden mukaan toimia. Harjoitusryhmä koostui kampuksen kahdesta turvallisuusvastaavasta sekä viestinnästä vastaavasta henkilöstä. Tilanteessa oli mukana myös tilannejohtolustan (Sitman) toimittaman yrityksen edustaja, joka toimi harjoitusryhmän tukena. Itse toimimme tilanteessa havainnoitsijoina molemmissa harjoituksessa käytetyissä tiloissa.

Kuvio 5: Leiritien kampus (Metropolia Ammattikorkeakoulu)

5.3 Harjoituksen kulku ja johtopäätökset

Harjoituksesta saatiin paljon hyvää irti, vaikka tilanne oli täysin kuviteltu ja osallistujia oli vain kahdeksan. Harjoitukselle asetetut tavoitteet saavutettiin, eli saimme työllemme lisäarvoa ilmoitusmenettelyistä sekä kriisitilanteen eskaloitumisesta. Metropolia sai puolestaan harjoitella vakavan kriisitilanteen johtamista sekä mahdollisuuden kartoittaa omia kehityskohteita johtamistilanteita varten. Vaikka harjoitus oli useimmalle mukana olleelle ensimmäinen tämän kaltainen tilannejohto- ja kriisitilanneharjoitus, oli lopputulos onnistunut.

5.3.1 Harjoituksen kulku

Ensimmäinen harjoituksen tilannekuva oli opiskelijan koulun wc:stä löytämä oikeistoradikaalisiin viittaava lappu, jonka hän oli toimittanut vahtimestarille. Opiskelijan toiminta tilanteessa on ollut oikeaoppista, sillä tämän kaltaisista huomioista täytyisi aina ilmoittaa henkilökunnalle, tässä tapauksessa siis kampuksen vahtimestarille.

Vahtimestari oli harjoituksessa ehtinyt, syystä tai toisesta, tuhota lapun. Tämän takia turvallisuusvastaavien saama tieto oli puutteellista, kun vahtimestari ilmoitti siitä puhelimitse. Välikädet ovat usein hyvä ja jopa tarpeellinen elementti tiedonkulussa, mutta saattaa johtaa tiedon muuttumiseen tai jopa häviämiseen matkan varrella. Tiedon tullessa turvallisuusvastaaville, he tekivät ilmoituksen turvallisuuspoikkeamailoituksella. Tätä kautta turvallisuuspäällikkö ja turvallisuusjohto saivat tiedon asiasta.

Seuraavassa vaiheessa opiskelijalta tuli ilmoitus koulun opettajalle huolestuttavasta huutelusta viikko sitten järjestetyssä koulun tilaisuudessa. Tässä tilanteessa paras ja tehokkain tapa olisi ollut esimerkiksi sähköinen turvallisuuspoikkeamailoitus, jolloin tapahtuma olisi saatu arkistoitua, kun se oli vielä tuoreessa muistissa. Viikkoa myöhemmin tapahtuneesta tilanne ei välttämättä ole enää säilynyt muistissa oikeanlaisena, jolloin viestin vääristymisen mahdollisuus on olemassa. Turvallisuusvastaavien kuullessa asiasta, alkoivat he selvittää yhteyttä aikaisemmin löytyneisiin lappuihin ja ottivat yhteyttä turvallisuuspäällikköön lisäohjeiden saamiseksi. Näinkin monen välikäden kautta tieto saadaan kuitenkin nopeasti eri tahojen tietoon ja pysymään eheänä.

Sosiaalinen media on tehokas keino saada korkeakoulumaailmassa suuri osa opiskelijoista kiinni lyhyessä ajassa. Harjoituksessa sosiaalisen median kanavana oli Facebook, jossa mahdollista väkivaltaista tekoa koulua kohtaan suunnitteleva henkilö ilmoittaa ensimmäistä kertaa aikeensa. Ilmoitus on kuitenkin niin tulkinnanvarainen, ettei siitä synny suurta paniikkia. Tositilanteessa täytyy muistaa, että pienikin viittaus tai havainto voi eskaloitua sosiaalisessa mediassa yllättävän nopeasti.

Opiskelija huomaa viestin koulun Facebook-sivuilla ja ilmoittaa siitä soittamalla opettajalleen. Tämänkaltaiset tilanteet on hyvä hoitaa nimenomaan suullisilla ilmoituksilla kirjallisten ilmoitusten käsittelyaikojen pituuden takia. Ilmoitus Facebookissa oli ”Kohta Metropoliassa paukkuu”. Ilmoitus on uhkaava, mutta siitä ei suoraan pysty sanomaan varmasti, onko kyseessä jokin väkivallanteon uhkaus eikä kampusta voida yksilöidä. Harjoituksen osalliset eivät myöskään yhdistäneet tapausta suoraan Leiritien eli Myyrmäen kampukseen. Turvallisuusvastaavien saadessa tiedon tapauksesta, selvitti viestintävastaava tilannetta ja todettuaan tiedon todeksi, tehtiin poliisille ilmoitus. Tämä on järkevää, vaikkei mitään suoraa uhkaa vielä olisikaan.

Kun tieto tilanteesta päätyy sosiaaliseen mediaan, tiedosta tulee julkista välittömästi. Harjoituksessa median edustaja rupesi tässä vaiheessa soittamaan, ja yhteydenotot käännettiin Metropoliassa hienosti viestintävastaavalle. Seuraavaksi oikeistoradikalismiin viittaavia lappuja löytyy lisää, tällä kertaa Leppävaaran kampukselta. Tositilanteessa tämä antaisi mahdollisesti merkkejä jostain laajemmasta kuin yhden tekijän suunnittelemasta iskusta. Toisaalta yhden tekijän osallisuutta molempiin tapauksiin ei voi sulkea pois.

Aikaisempi viesti Facebookissa oli vielä tulkinnanvarainen, mutta seuraava harjoituksen tilanne toi siihen tarkennusta. Viesti on nyt ”Kohta Vantaan Metropoliassa paukkuu!”. Sosiaalista mediaa seuraava opiskelija ilmoittaa havainnosta nopeasti ja mahdollinen kohde pystytään tarkentamaan Leiritien kampukseen. Ilmoitus on tässä tilanteessa suoritettava nopeinta mahdollista tietä. Akuutissa tilanteessa suora ilmoitus on parasta tehdä kasvotusten tai puhelimitse.

Seuraava harjoituksessa tapahtunut käänne oli mediasta, tässä tapauksessa radiosta, kuultu havainto junaan hypänneestä, mahdollisesti aseistautuneesta henkilöstä Vantaankosken asemalta. Kyseinen juna oli tulossa kohti Myyrmäkeä, joten tilanne kiristyi, ja poliisille tehtiin nopea ilmoitus asiasta. Tilanteen ollessa jo näin akuutti, on hyvä ilmoittaa uusimmista käänteistä mahdollisimman monelle taholle. Näin harjoitukseen osallistuneet tekivätkin, ja ilmoitus tehtiin kaikille mahdollisille tahoille, joita asia koski. Harjoitukseen osallistuneilla oli hieman eriävä käsitys siitä, pitäisikö kampuksen ulko-ovet sulkea jo varmuuden vuoksi. Ulkoovien sulkeminen päätettiin kuitenkin jättää myöhempään vaiheeseen. Ovien sulkeminen olisi rajoittanut kampuksen sisällä liikkumista ja rakennukseen sisäänpyrkijät olisi suljettu rakennuksen ulkopuolelle, joten tässä harjoituksessa päätös oli oikea.

Harjoituksen radikalisoitunut henkilö huomattiin kampuksen parkkipaikalla ja havainnon tehnyt opiskelija juoksi kertomaan havainnostaan vahtimestarille, joka pystyisi tekemään sisäisen kuulutuksen. Turvallisuusvastaavan annettua kuulutusluvan ja kuulutusohjeet, vahtimestari antoi sisäisenä kuulutuksena määräyksen suojautua sisätiloihin. Tämän kaltaisessa tilanteessa

paras mahdollinen keino ei ole perinteinen sisälle suojautuminen, jota Leiritien kampuksella on harjoiteltu, vaan niin sanottu paikalleen suojautuminen. Paikalleen suojautuminen tarkoittaa suojautumista yleensä siihen tilaan, jossa henkilö sillä hetkellä on tai siirtymistä lähimpään turvalliseen tilaan mahdollisimman lähelle lattianrajaa. Koulurakennuksessa tyhjennettäviä tiloja ovat esimerkiksi käytävät ja ruokala, mutta siirtymistä ryhmissä ennalta määrättyihin sisällesuojautumistiloihin ei tehdä. Tilanne aiheuttaisi todellisessa tilanteessa mediassa ja sosiaalisessa mediassa huomattavan määrän liikehdintää ja spekulatiota. Tärkeintä on organisaation puolelta pitää kommentointi mahdollisimman neutraalina, tosiasioita kuitenkin peittelemättä.

Väkivaltaista iskuja harjoituksessa suunnitellut henkilö saatiin kiinni poliisin toimesta ennen kuin henkilövahinkoja ehti syntyä. Kampuksella tilanne helpottui, mutta vielä oli huomioitava tilanteen jälkihoito. Ensimmäiseksi ilmoitettiin kuulutuksella suojassa olleille ihmisille tilanteen olevan ohi. Tilanteesta tiedottaminen on tästä eteenpäin poliisin vastuulla, mutta kriisin kohdanneen korkeakoulun on itse huolehdittava opiskelijoiden ja henkilökunnan jälkiavun tarpeesta. Lisäksi korkeakoulun tulee tiedottaa tilanteesta mukana olleiden omaisille, mikäli se on tarpeellista. Tilanteen jälkihoito on hyvä aloittaa heti tilanteen ollessa ohi, sillä mitä nopeammin apu saadaan sitä tarvitseville, sitä pienemmiksi haitat jäävät.

Nopeaa, tilanteen jälkeen käytävää purkutilaisuutta kutsutaan defusingiksi. Defusingissä psyykkisesti kuormittavaa tilannetta käsitellään asianomaisten kesken, yleensä ilman ulkopuolisia asiantuntijoita, noin tunnin mittaisessa istunnossa kahdeksan tunnin sisällä tapahtumasta. Jos koetaan tarvetta lisäävulle, voidaan pitää psykologinen jälkipuinti eli debriefing. Debriefing järjestetään noin kolmen vuorokauden sisään tapahtuneesta, ja se auttaa käsittelemään kriisistä seuranneita reaktioita ulkopuolisen asiantuntijan vetämänä. Normaali kesto debriefingille on 2-3 tuntia. Korkeakoulussa tapahtuneen järkyttävän tapauksen jälkeen olisi hyvä kerätä opiskelijat esimerkiksi auditorioon mahdollisimman nopeasti, jotta tilanne saadaan puitua. (Lapin yliopisto 2015.)

Jokaisen organisaation on kriisin jälkeen mietittävä, miten toiminta jatkuu tästä eteenpäin. Koulumaailmassa normaalien oppituntien jatkaminen tai opiskelijoiden kotiin lähettäminen jättää monelle paljon kysymyksiä, ja siksi kriisin jälkeen tulee järjestää nopeasti purku- tai tiedotustilaisuus. Purkutilaisuudella varmistetaan tilanteen normalisointi ja paluu työrutiineihin sekä kartoitetaan mahdollinen lisäävun tarve.

5.3.2 Harjoituksen johtopäätökset ja huomiot

Harjoituksen jälkeen pidettiin harjoitukseen osallistuneiden kesken palautetilaisuus, jossa käytiin läpi harjoitus tapahtuma tapahtumalta. Kaikilla oli mahdollisuus kommentoida ja antaa palautetta harjoituksesta ja sen kulusta. Harjoitus oli kaikkien mielestä onnistunut ja sitä

pidettiin tarpeeksi haastava. Yhtenä tavoitteena olikin saada harjoitukseen osallistuneissa kiireen luomaa painetta ja tapahtumien todentuntua. Palautetilaisuudella halusimme saada vielä osallistujien henkilökohtaisia näkemyksiä, mitkä olisivat opiskelijanäkökulmasta tarkasteltuna parhaita ilmoitusmenettelyjä- ja kanavia opiskelijoiden tekemille havainnoille.

Palautteessa mainittuja ilmoituskanavia:

- Sähköposti (harvoin luettava)
- Sähköposti (hieman akuutimmille tapahtumille)
- Suullinen ilmoitus henkilökunnalle (akuutit)
 - o Opettajalle
 - o Vahtimestarille tai korkeakouluisännälle
 - o Kampuksen turvallisuusvastaavalle
- Ilmoitus tuutorille
- Sähköinen tapahtumailmoitus (ei niin akuutit)
- Myös viestintään tulee ilmoituksia (puhelinnumero helposti löydettävissä esimerkiksi koulun internetsivuilta)

Toiset ilmoituskanavat ovat nopeampia väyliä tavoittaa turvallisuudesta vastaavia henkilöitä kuin toiset. Asian kiireellisyys vaikuttaa siihen, mitä ilmoituskanavaa tulisi käyttää. Olisikin hyvä, että ilmoituskanavia olisi niin kiireellisille kuin ei-kiireellisille viesteille. Muutoin akuutteja asioita varten varatut kanavat voivat tukkiutua vähemmän kiireellisistä asioista. Vastaa-vati kiireellisen ilmoituksen tekemisestä hitaaseen viestikanavaan piilee riski, että viesti jää huomaamattai tai viestiin reagointi viivästyy. Siksi on hyvä, että korkeakouluilla on käytös-sään useita eri väyliä erilaisille asioille ja niiden käsittelyyn.

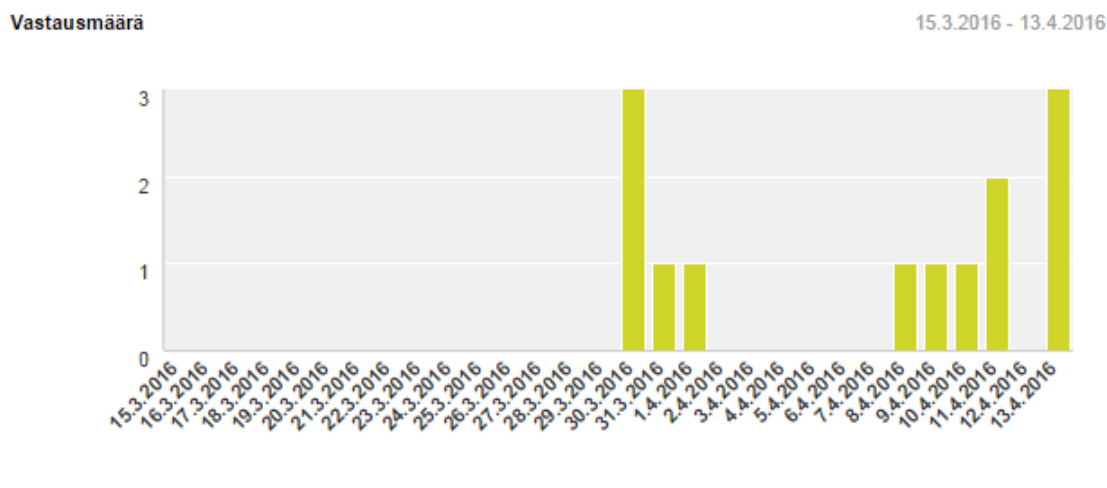
Kun tilanne on niin akuutti, ettei sitä kannata ilmoittaa esimerkiksi sähköpostilla, on vaihto-ehdoina soittaa ja kertoa asiasta tai ilmoittaa siitä kasvotusten henkilökunnalle. Näin tieto saadaan nopeasti eteenpäin asiasta vastaaville tahoille. Jos tilanteella ei ole kiire, vaan kyse on pienestä turvallisuuspoikkeamasta, eikä se aiheuta välitöntä eikä välillistä vaaraa kenellekään, on hyvä tapa tehdä sähköinen turvallisuuspoikkeamailmoitus. Tällainen on jo monessa ammattikorkeakoulussa käytössä. Myös henkilökunnan henkilökohtaiset sähköpostiosoitteet ovat tarvittaessa väyliä, jotka sopivat ei-akuuteille tilanteille. On myös tilanteita, jotka eivät välttämättä ole kovin akuutteja, muttei myöskään ole hyvä, jos niiden käsittelyyn kuluu aikaa viikkoja. Metropolian turvallisuusvastaavien mielestä kyseisten tapausten kohdalle tulisi kehittää jonkinlainen välimuotomenetelmä tai -väylä. Väylä voisi olla esimerkiksi erillinen sähköpostiosoite ainoastaan turvallisuuspoikkeamille, jota päivystettäisiin aktiivisemmin kuin poikkeamailmoituksia tai henkilökohtaista sähköpostia, minne turvallisuuspoikkeamat hukkuvat helposti. Väyliä on oltava useita ja tärkeintä on, että tieto turvallisuutta uhkaavista havainnoista tulee jotain kautta.

Harjoituksessa tehtiin mielenkiintoinen havainto, joka kertoo hyvin paljon nykyisestä maailmantilanteesta. Annoimme harjoitukseen osallistuville melko vapaat kädet tilanteen johtamiseen keskittyen itse vain havainnointiin ja tilanteen eteenpäin viemiseen. Harjoituksen skenaario liittyi oikeistoradikalismiin, joka Suomessa usein yhdistetään esimerkiksi skinhead-ryhmiin tai Suomen Vastarintaliikkeeseen. Oikeistoradikalismi ilmeni terminä harjoituksen aikana useaan otteeseen, mutta silti harjoitukseen osalliset keksivät tekijälle harjoituksen edetessä nimen ”Abdullah Hubak”, joka viittaa islaminuskoiseen henkilöön. Tapahtumien kulua seikka ei haitannut lainkaan, mutta oli mielenkiintoista huomata, kuinka nykyinen maailmalla vallitseva tilanne ja mediassa viime aikoina olleet tapahtumat vaikuttavat alitajuisesti ihmisiin, vaikkei ketään tai mitään ryhmää tarkoituksellisesti haluta leimata.

6 Kyselytutkimus korkeakoulujen turvallisuusverkostolle

Toteutimme kyselytutkimuksen Suomen ammattikorkeakoulujen turvallisuusverkostolle eli ammattikorkeakouluturvallisuuden hyvin tunteville henkilöille. Ammattikorkeakoulujen turvallisuusverkostoon kuuluu edustajat kaikista ammattikorkeakouluista ja sen puheenjohtajana toimii Laurea-ammattikorkeakoulun turvallisuuspäällikkö Tiina Ranta. Laurea vastaa myös verkoston koordinoinnista. (Arene ry 2015, 5-9.) Verkosto on käynnistetty vuonna 2011, ja se on ainutlaatuinen asiantuntijaverkosto, joka on pienillä resursseillaan pystynyt vakiinnuttamaan asemansa merkittävänä turvallisuustyön edistäjänä Suomessa. Yhteisen turvallisuuden kehittämiseen sekä verkoston toimintaan ovat sitoutuneet lähes kaikki suomalaiset ammattikorkeakoulut. Turvallisuusverkoston toiminta on tavoitteellista, ja se luo valtakunnallisesti merkittäviä suosituksia ja julkaisuja turvallisuuteen liittyen. Verkosto on jo onnistunut kannustamaan ammattikorkeakouluja parempaan turvallisuustyöhön jakamalla hyviä käytänteitä, edistämällä arjen turvallisuustyötä sekä mahdollistamalla ainutlaatuisen asiantuntijaverkoston korkeakouluympäristön turvallisuuden parantamiseksi. (Laurea 2015). Kyselymme lähti yhteensä 20:lle ammattikorkeakoulun turvallisuusvastaavalle, joten otanta oli siis melkoisen pieni, mutta asiantunteva. Saimme kyselymme vastauksen kolmeltatoista turvallisuusverkoston edustajalta, eli vastausprosenttiksemme muodostui 65 %, jota voi pitää varsin hyvänä vastausprosenttina.

Kyselymme lähti turvallisuusverkoston jäsenille 29.3.2016 ja ensimmäiset 3 vastausta saimme alla olevan taulukon mukaisesti seuraavana päivänä. Myös kahtena seuraavana päivänä saimme yhden vastauksen per päivä, jonka jälkeen vastauksia ei tullut lähes viikkoon kunnes muistutimme kohderyhmäämme kyselystä. Muistutuksen jälkeen saimme loput vastaukset eli kahdeksan kappaletta (Kuvio 6).

Kuvio 6: Vastausmäärät päiväkohtaisesti, n=13 (Kysely ammattikorkeakoulujen turvallisuusverkoston jäsenille 2016)

Kyselyn tarkoituksena oli kartoittaa radikalisoitumisen tilaa ilmiönä ammattikorkeakouluissa, eli kuinka opiskelijat tunnistavat ilmiötä, sekä selvittää millaisia ilmoitusmenettelyjä ammattikorkeakouluissa on käytössä. Kysely toteutettiin Survey Monkey -nimisellä nettikyselytyökalulla vuoden 2016 maaliskuis- huhtikuun aikana, ja vastausaikaa kyselyyn vastaamiseen annoimme noin kaksi viikkoa. Teimme kyselystä tarkoituksella lyhyen ja ytimekkään rajaten sen ajallisesti vain noin viiden minuutin mittaiseksi. Kysymyksiä siinä oli 7 kappaletta, joista kaikki yhtä lukuun ottamatta, olivat avoimia kysymyksiä antaen vastaajille vapaat kädet vastauksiensa laatimiseen.

6.1 Kyselyn kysymykset ja vastaukset

Kyselymme siis koostui seitsemästä kysymyksestä, jotka olivat:

- K1: Miten näkemyksenne mukaan oppilaitoksenne opiskelijat tunnistavat väkivaltaiseen radikalisoitumiseen viittaavia merkkejä kanssaopiskelijoissa?
- K2: Miten mielestänne opiskelijoiden tietoisuutta väkivaltaisesta radikalisoitumisesta voitaisiin parantaa?
- K3: Onko oppilaitoksenne opiskelijoille annettu koulutusta väkivaltaisen radikalisoitumisen estämiseksi? Millaista?
- K4: Onko korkeakoulussanne olemassa yhteisesti sovittu ilmoitusmenettely opiskelijoille heidän havaitsemiaan poikkeuksia varten? Kyllä/Ei.
- K5: Jos vastasit kysymykseen 4 "Kyllä", niin vastaa tähän: Minkälainen menettely teillä on käytössä?
- K6: Minkälaisen ilmoitusmenettelyn näkisitte parhaaksi tavaksi opiskelijalle ilmoittaa väkivaltaisen ekstremismin merkeistä?
- K7: Onko oppilaitoksessanne ilmennyt väkivaltaisen radikalisoitumisen merkkejä opiskelijoissa?

Kysely oppilaitosten turvallisuusosajille							
Vastaaja ↓	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7
Vastaaja 1	Yllättävän hyvin vaikka tapaukset ovat erittäin harvinaisia. Tämä johtunee sekä valintakriteereistä että oppimisympäristöstä, jossa käsitellään voimankäyttövälineitä.	Opiskelijoilla on riittävä tietoisuus tehdä havaintoja mutta väyliä kertoa havainnoista pitäisi vahvistaa, esim. osaksi opettaja- ja opiskelijatuutoreiden tehtävää.	Kyllä, kuuluu osaksi tulevaa ammattia.	N/A (Kyllä)	Useita vaihtoehtoja: opettaja- tai opiskelijatuutori, nimetön palautekanava, turvallisuuspäällikkö, opiskelijakunta sekä sähköinen poikkeamailmoitus. Ei ole ohjeistettu käyttämään vain menettelyä.	Epäilyt on usein hankala ottaa puheeksi, kun kyse voi olla läheisestä opiskeluteristä, joten kanavia on syytä olla useita.	Viitteitä kyllä mutta erittäin harvoin (ei edes vuosittain)
Vastaaja 2	"oudot tyypit", huolta herättävät muutokset opiskeluteriveistä	avoin tiedon jakaminen esim. turvallisuusinfojen yhteydessä	ei ole	Kyllä	ilmoitus kiihreettömissä tapauksissa ryhmänohjaajalle tai kuraattorille, akuuteissa lähimmälle henkilökuntaan kuuluvalle	asian kanssa ei saa jäädä yksin, siksi henkilökoht. ilmoitus kohdan 5 mukaan	vähäisiä havaintoja
Vastaaja 3	Huonosti	Aihe ei ole valitettavasti tätä ikäryhmää motivoivaa, joten haasteita on saada heidät ylipäätään kiinnostumaan,	ei	Kyllä	N/A	Avoin, luottamuksellinen ja välittävä toimintakulttuuri	ehkä
Vastaaja 4	Tunnistamisessa on epävarmuutta	Asian puheeksi ottaminen ja ilmoittamiseen rohkaisu	Ei ole annettu	Kyllä	Turvallisuuspoikkeamista ilmoitetaan yhtenäisellä järjestelmällä	Sähköinen järjestelmä jättää lokitiedon aikaleimalla	Ei ole tiedossa
Vastaaja 5	Meillä ei ole kokemusta asiasta/ilmiöstä.	Tietoisuudella mihin voi ilmoittaa tätä käyttäytymistä ja tietämällä että asiaan tehdään tarvittavat toimenpiteet.	Ei ole	Kyllä	Ilmoittamalla asiasta neuvontapisteelle (infole)	Tärkeintä että voivat ilmoittaa asiasta nimettömästi	Ei ole
Vastaaja 6	Ilman koulutusta eivät tunnista tai tunnistaminen ei ole helppo? Ilmoituksia tällaisista asioista ei ainakaan ole tullut.	Luennoimalla aiheesta ja yleistä tietoa lisäämällä.	Ei ole ainakaan turvallisuusorganisaation osalta	Ei	N/A	Välitön ja ns. Matalan kynnyksen ilmoitusmenettely. Ilmoitukset suoraan turvallisuusorganisaation jäsenille tai välillisesti henkilökunnan kautta. Suullinen ilmoitus alkuun riittävä.	Tällaisia tapauksia ei ole turvallisuusorganisaati on tiedossa
Vastaaja 7	Ei kokemusta, uskoisin että tunnistavat.	Koulutuksella	Ei suoranaisesti, uhkaavan henkilön kohtaamiseen kyllä	Ei	N/A	suora yhteys turvallisuusvastaavaan	Ei ainakaan vielä
Vastaaja 8	asia on uusi ei tässä vaiheessa kokemusta, asia ei ole ollut esillä	pitämällä aiheesta esim. Seminaarin	Ei ole annettu	Kyllä	Lomake poikkeavasta tilanteesta, käsittely turvaryhmässä	Tiedotus asiasta	Ei tiedossa ei havaintoja
Vastaaja 9	Meillä ei ole ollut vielä tällaisia tapauksia, joten kokemusta asiasta ei ole. Uskoisin, että yleisesti opiskelijamme ovat valtuutuneita ja tiedostavat kuitenkin myös mahdollisuuden, että tällaisiakin tilanteita voi jatkossa tulla. Muista poikkeamista kanssaopiskelijoiden käyttäytymisessä on joskus tullut tietoa opiskelijoilta.	Tiedottomalla asiasta esimerkiksi opiskelijajyhdistysten kautta sekä muilla sellaisilla foorumeilla, joita opiskelijat nykyisin seuraavat.	Ei ole annettu.	Ei	N/A	Luottamuksellinen menettely, jossa ilmoittajan turvallisuus pystyttäisiin takaamaan. En kuitenkaan kannata nimetöntä ilmoittamismahdollisuutta, koska lisätietoja saatetaan tarvita asian käsittelyssä. Myös ilmoitusmenettelyn väärinkäyttämömahdollisuus vähänsi, kun ilmoitusta ei voisi tehdä nimettömänä.	Tiedossani ei ole, että meillä olisi ilmennyt tällaisia merkkejä.
Vastaaja 10	Toistaiseksi väkivaltaiseen radikalisoitumiseen viittaavia merkkejä kanssaopiskelijoissa ei ole havainnointu	Koulutuksen ja ohjeistuksen avulla	Ei ole annettu.	Kyllä	Sähköinen turvallisuuspoikkeamailmoitus	Sähköinen turvallisuuspoikkeamailmoitus tai jos se ei ole käytössä sähköpostilla	Ei toistaiseksi
Vastaaja 11	Ei juuri mitenkään	Koulutus, tiedotus	Ei	Kyllä	Poikkeavat tilanteet -menettely	Kts. kohta 5 tai henkilökunnalle tai sähköposti	Ei ole tiedossa
Vastaaja 12	Vastaaja ohitti tämän kysymyksen	Vastaaja ohitti tämän kysymyksen	Vastaaja ohitti tämän kysymyksen	Kyllä	Asian ilmoittaminen opettajalle ja muulle henkilökuntaan kuuluvalle. Asian ilmoittaminen Turvallisuusohjelmassa suoraan Riskienhallintajärjestelmään käyttäen joko intran linkkiä tai QR-koodia, joka johtaa samaan linkkiin	Kätevin tapa ilmoittaa havainnoistaan on QR-koodin avulla laitetava Turvallisuusohjelmassa	Joitakin lieviä
Vastaaja 13	En osaa sanoa.	Antamalla ohjeistusta kuinka havaita radikalisoitumista.	Ei ole.	Kyllä	Tutor-opettajan kautta.	Sähköinen kanava	Ei

Taulukko 2: Kyselyn vastaukset, n=13 (Kysely ammattikorkeakoulujen turvallisuusverkoston jäsenille 2016)

6.2 Vastausten analysointi

Tässä luvussa käymme läpi kyselyymme tulleet vastaukset kysymys kysymykseltä. Saamamme vastaukset ovat ammattikorkeakoulujen turvallisuusverkoston jäsenten subjektiivisia mielipiteitä ja näkemyksiä aiheesta. Niiden taustalla ei ole tutkitusti todistettua tietoa ja toiset vastaajat ovat tutkittavasta ilmiöstä paljon tietoisempia kuin toiset, mutta pyrimme käsittelemään jokaisen vastauksen yhtä arvokkaana.

6.2.1 Vastaukset kysymyksittäin

Kyselymme ensimmäisellä kysymyksellä halusimme selvittää, miten hyvin oppilaitosten opiskelijat tunnistavat kanssaopiskelijoissaan väkivaltaisen radikalisoitumisen piirteitä. Tähän ammattikorkeakoulujen turvallisuusverkoston jäsenet vastasivat melko heterogeenisesti, sillä vastaukset ovat toisistaan huomattavasti poikkeavia, vaikkakin pääosa koki opiskelijoiden tunnistavan ilmiötä heikosti. Yhden vastauksen kohdalla voidaan puhua opiskelijoiden oikeasti tunnistavan radikalisoitumista johtuen kaikesti kyseisen korkeakoulun valintakriteereistä sekä oppimisympäristöstä. Muut vastaukset olivat vähän negatiivisempia, mitä tulee radikalisoitumisen tunnistamiseen. Yhdessä korkeakoulussa niin sanotut ”oudot tyypit” ja tietynlaiset muutokset kanssaopiskelijoissa herättävät huolta muissa opiskelijoissa. Edellä mainitun kaltaiset henkilöt voivat olla vain luonnostaan ”oudoiksi” tulkittavia, mutta mitään ekstremismiin viittaavaa kyseisissä tapauksissa ei useinkaan ole. Kaksi vastaajaa kokee opiskelijoiden yleisesti tunnistavan ilmiötä ja uskoo opiskelijoiden olevan valveutuneita asian suhteen, vaikkei siitä ole kyseisessä oppilaitoksessa kokemusta. Radikalisoitumiseen viittaavista merkeistä ei ole tullut ilmoituksia opiskelijoilta, mutta muunlaisista kanssaopiskelijoihin liittyvästä on tullut, kertoo eräs vastaaja. Muut kyselyymme vastanneet vastasivat ensimmäiseen kysymykseen vastauksilla, jotka vaikuttavat tunnistamisen kannalta negatiivisilta. Yhdessä ammattikorkeakoulussa vastaajan mukaan opiskelijat tunnistavat kanssaopiskelijoissaan väkivaltaiseen radikalisoitumiseen viittaavia piirteitä huonosti, yhden vastaajan mukaan tunnistamisessa on epävarmuutta ja erään mukaan ilmiöstä ei ole lainkaan kokemusta edustamassaan ammattikorkeakoulussa. Myös sellaisia vastauksia löytyy, joilla ei oteta asiaan kantaa laisinkaan tai kysymys on syystä tai toisesta hypätty yli. Eräs vastaaja ottaa mukaan koulutusnäkökulman eli ilmiötä ei tunnisteta helposti ilman minkäänlaista koulutusta aiheeseen, joka varmasti pitää paikkansa. Kuin myös se, että ilmiö on hyvin uusi eikä ole ollut esillä vielä.

Toinen kysymyksemme koski tietoisuuden parantamista väkivaltaisesta radikalisoitumisesta opiskelijoiden keskuudessa. Kyselyymme vastanneiden vastaukset eroavat taas toisistaan ja kaikki vastaajat kokevat, että tietoisuutta voisi parantaa. Yhden vastaajan mukaan aihe ei ole kyseistä ikäryhmää motivoivaa, ja on haasteellista saada opiskelijat kiinnostumaan siitä. Yksi asia, joka nousi kyselyn toisen kysymyksen kohdalla esiin, oli ilmoitusmenettely. Yhden mukaan opiskelijoilla on kyllä riittävä tietoisuus tehdä havaintoja, mutta väyliä ilmoittaa havain-

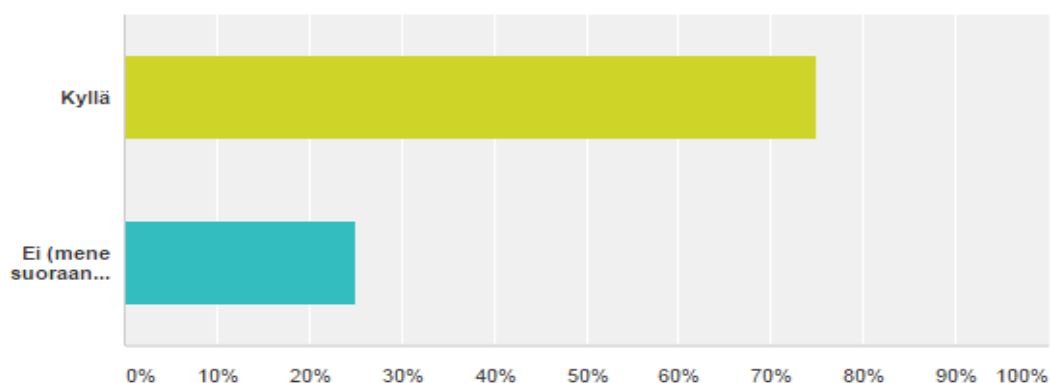
noista tulisi joillain tapaa vahvistaa, ja esimerkkinä vastaaaja nostaa asian ottamisesta osaksi opettaja- sekä opiskelijatutoreiden tehtävää. Myös kaksi muuta vastaajaa nostaa ilmoittamisen avainasiaksi kun kehitetään opiskelijoiden tietoisuutta. Toisen mielestä asia tulisi ottaa puheeksi ja rohkaista opiskelijoita ilmoittamaan, kun taas toinen peräänkuuluttaa tietoisuuden lisäämistä opiskelijoille siitä, mihin voi ilmoittaa ja myös sitä, että asian eteen tehdään kyllä tarvittavat toimenpiteet. Pari vastaajaa nostaa esille asiasta tiedottamisen ja ohjeistamisen esimerkiksi opiskelijajyhdistysten kautta sekä muiden foorumeiden kautta, joita opiskelijat seuraavat aktiivisesti. Moni vastaaja kokee avoimen tiedon jakamisen parhaaksi tavaksi lisätä tietoisuutta esimerkiksi erilaisten ohjeistuksien, turvallisuusinfojen, seminaarien, koulutusten tai aiheeseen liittyvien luentojen yhteydessä.

Oppilaitoksissa on siis hyvin vaihtelevat käsitykset opiskelijoiden kyvystä tunnistaa radikalisoitumista ja tietoisuutta ilmiöstä pitäisi vastaajien näkemysten mukaan lisätä. Kolmannella kysymyksellä pyrimme selvittämään onko opiskelijoille mahdollisesti annettu koulutusta tai perehdytystä väkivaltaisen radikalisoitumisen ennaltaehkäisemiseksi ja, jos on, niin millaista. Vastaukset olivat melko huolestuttavia, sillä vain yhdessä kyselyyn vastanneista ammattikorkeakouluista, voidaan suoraan sanoa, että jonkinlaista koulutusta annettu. Kyseisessä korkeakoulussa väkivaltaisen radikalisoitumisen estäminen kuuluu tulevaan ammattiin ja siksi se on myös opiskelijoille tuttu aihe. Yhdessä oppilaitoksessa on ilmeisesti koulutusta annettu, muttei suoranaisesti uhkaavan henkilön kohtaamiseen. Kaikissa loppuissa vastauksissa vastaus oli kielteinen, eli minkäänlaista koulutusta radikalisoitumisen ehkäisemiseksi ei ole ainakaan vielä annettu, yhdessä ei ainakaan turvallisuusorganisaation toimesta.

Ainoa monivalintakysymyksemme tai ”Kyllä/Ei”-kysymyksemme oli kyselyn neljäs kysymys. Siihen saamamme vastaukset olivat 75 %:lla vastaajista ”Kyllä”; yhden vastaajan kohdalla kysymys oli hypätty yli, mutta seuraava kysymys (viides) osoittaa, että vastaaja on kuitenkin tarkoittanut vastata ”Kyllä”. Täten todellisuudessa prosentuaalinen osuus ”Kyllä”-vastaukselle oli suurempi kuin 75 %. Kysymyksessä kysyimme radikalisoitumiseen puuttumiseen liittyvää yhtä oleellista tekijää eli yhteisesti sovitun ilmoitusmenettelyn olemassaoloa. Ilmoitusmenettelyllä tarkoitetaan menettelyä tai väylää, jota kautta tässä tapauksessa korkeakouluopiskelija voi ilmoittaa havaitsemistaan poikkeavuuksista. Tulos tähän kysymykseen on melko positiivinen, kun kuitenkin selvä enemmistö kyselyyn vastanneista ammattikorkeakouluista antoi positiivisen vastauksen, kuten Kuvioista 7 näkyy.

Onko korkeakoulussanne olemassa yhteisesti sovittu ilmoitusmenettely opiskelijoille heidän havaitsemiensa poikkeuksia varten?

Vastattuja: 12 Ohitettuja: 1

Vastausvaihtoehdot	Vastaukset
Kyllä	75,00% 9
Ei (mene suoraan kysymykseen 6)	25,00% 3
Yhteensä	12

Kuvio 7: Kysymyksen 4 vastausjakauma, n=13 (Kysely ammattikorkeakoulujen turvallisuusverkoston jäsenille 2016)

Seuraavaan kysymykseen kyselyssä ja järjestyksessään viidenteen oli tarkoitus vastata ainoastaan, jos oli vastannut edelliseen myöntävästi. Tällä kysymyksellä kaipasimme tarkennusta edelliseen, jossa kysyttiin onko oppilaitoksessa käytössä yhteisesti sovittuja ilmoitusmenettelyjä. Vastauksista näkyy, että kouluissa on yleisesti jonkin verran mietitty erilaisia ilmoituskanavia ja -tapoja poikkeavuuksia huomanneille. Eräs vastaaja luettelee kanaviksi opettaja- tai opiskelijatutorit, nimettömän palautekanavan, ilmoituksen suoraan turvallisuuspäällikölle, opiskelijakunnan sekä poikkeamailoituksen sähköisesti ja mainitsee, ettei opiskelijoita ole ohjeistettu käyttämään mitään yhtä tiettyä menettelyä. Myös toinen vastaaja nostaa esille heillä käytössä olevan sähköisen turvallisuuspoikkeamailoituksen. Kolmas vastaaja kertoo edustamassaan korkeakoulussa käytettävien kiireettömissä tapauksissa ilmoittamista ryhmänohjaajalle tai vaihtoehtoisesti kuraattorille ja tilanteen ollessa akuutti tulisi asiasta ilmoittaa välittömästi lähimmälle henkilökuntaan kuuluvalle. Yksi turvallisuusverkoston edustaja vastasi, että heillä on käytössä yhtenäinen järjestelmä turvallisuuspoikkeamista ilmoittamiseen, toinen mainitsee lomakkeen poikkeavasta tilanteesta, joka käsitellään turvaryhmän kesken ja kolmas kertoo, että edustamassaan oppilaitoksessa ilmoitukset tehdään ilmoittamalla neuvon- tapisteeseen, infoon. Poikkeavat tilanteet -menettely mainittiin, joka lienee kyseisen korkea-

koulun vakiintunut tapa ilmoittaa poikkeamista. Yksi vastaaja luettelee asiasta ilmoittamisen opettajalle tai muulle henkilökuntaan kuuluvalla, asian ilmoittamisen turvallisuushavaintona suoraan riskienhallintajärjestelmään käyttäen intrasta löytyvää linkkiä tai QR-koodia, joka johtaa samaan linkkiin kuin intrasta löytyvä. Vain viimeinen vastaaja mainitsee juuri QR-koodin, joka on nykypäivää ja nopea tapa päästä esimerkiksi nettisivulle ilman osoitteen kirjoittamista - oikein käytettynä nopeuttaa ilmoitusmenettelyä.

Vaikka kohderyhmämme korkeakouluilla on jo käytössään hyväksikin todettuja ilmoitusmenettelyjä, niin halusimme kysymyksessä 6 turvallisuusvastaavien mielipiteen siitä, mikä voisi heidän mielestään olla jo käytössä olevia parempi menettely. Vastaukset olivat mielenkiintoisia sillä kysymys jakoi mielipiteitä siitä, onko paras ilmoitusmenettely anonyymi vai ei. Ilmoitukseen käytettäviä kanavia on oltava useita, kun esimerkiksi ilmoituksen kohde voi olla esimerkiksi läheinen opiskelutoveri, käy ilmi yhdestä vastauksesta. Kun eräs vastaaja pitää parhaana keinona henkilökohtaista ilmoitusta ja toinen suoraan ilmoittamista turvallisuusvastaaville, niin vastapainona yksi vastaaja sanoo, että tärkeintä on nimettömästi ilmoittamisen mahdollisuus. Luottamuksellisuus nousee esille toisessakin vastauksessa, jossa peräänkuulutetaan luottamuksellisia menetelmiä, jossa ilmoittajan turvallisuus pystyttäisiin takaamaan. Vastaaja ei kuitenkaan koe nimetöntä ilmoitusmahdollisuutta parhaaksi, jotta lisätietojen saanti varmistettaisiin jatkokäsittelyissä. Matalan kynnyksen ilmoitusmenettely nousee myös esiin erään vastaajan vastauksesta, jossa ilmoituksen voi tehdä suoraan turvallisuusorganisaatiolle tai henkilökunnan kautta; näissä suullinen ilmoitus on alkuun riittävä. Eräs vastaaja nostaa esille hyvän pointin ilmoitusmenettelyn väärinkäytön vähentämisestä, jos ilmoitusta ei voi tehdä anonyymisti. Vastauksissa mainittavia muita asioita ovat sähköinen järjestelmä tai kanava, joka jättää lokitiedon aikaleimalla sekä vastaus, jossa mainitaan avoimen, luottamuksellisen ja välittävän toimintakulttuuri rakentavan parhaan toimintatavan ilmoittaa poikkeavuuksista. Myös sähköpostilla tehtävä ja edellisessä kappaleessa mainitun QR-koodin kautta tehty ilmoitus mainitaan. Sähköpostilla tai muulla vaihtoehtoisella tavalla pitää voida ilmoittaa, mikäli sähköinen turvallisuuspoikkeamailmoitus ei ole syystä tai toisesta käytössä.

Viimeisenä kyselyssämme halusimme selvittää, mikäli ammattikorkeakouluissa ja niiden opiskelijoissa on havaittu väkivaltaiseen radikalisoitumiseen viittaavia merkkejä. Ilmiö ei ole kovinkaan yleinen ja se käy ilmi myös vastauksista. Vain kolmesta oppilaitoksesta vastattiin, että viitteitä on nähtävissä. Ensimmäisessä on havaittu viitteitä, mutta hyvin harvoin, eikä voida puhua edes vuosittaisesta ilmiöstä. Toisessa on havaittu joitakin lieviä tapauksia, joita ei ole sen tarkemmin kyselyyn avattu. Kolmannessakin korkeakouluista merkkejä on tunnistettu ja havaittu, mutta myös siellä havainnot ovat vähäisiä. Yksi vastasi ”ehkä”, eli siitä ei voida tehdä sen suurempia johtopäätöksiä. Muut vastaajat kertoivat, että heidän korkeakouluisaan radikalisoitumisen merkkejä ei ole havaittu laisinkaan tai ainakaan niitä ei ole vielä tulut turvallisuusorganisaation/turvallisuusvastaavien tietoisuuteen. Kun vastaus on ”ei aina-

kaan vielä” tai ”...toistaiseksi”, kuten kahdesta vastauksesta käy ilmi, niin voidaan todeta, että asia on kuitenkin kyseisissä ammattikorkeakouluissa otettu huomioon ja sen riski tiedotetaan, vaikkei sitä vielä ole ilmennytäkään.

6.2.2 Johtopäätös

Kaikkiaan kyselyä voidaan pitää varsin onnistuneena, kun vastausprosenttikin nousi yli 60 %:iin. Tulokset olivat mielenkiintoisia ja vastaukset toisistaan osittain selvästikin poikkeavia. Fakta on, että ilmiöstä tiedetään varsin vähän suomalaisissa ammattikorkeakouluissa ja niiden opiskelijoiden keskuudessa. Silti vastauksissa oli nähtävissä hyviäkin merkkejä. Hyviä piirteitä ovat esimerkiksi erilaiset ilmoitusmenettelyt poikkeavuuksista, sekä korkeakoulujen turvallisuusvastaavien käsitys siitä, että ilmiötä kyllä tarvittaessa tunnustetaan. Parannettavaa on erityisesti tietoisuuden levittämisessä aiheesta opiskelijoiden ja henkilökunnan keskuuteen. Tähän on lukuisia erilaisia mahdollisuuksia sen toteuttamiseksi, joita onkin jo kyselyn perusteella ammattikorkeakouluissa jonkin verran pohdittu ja punnittu.

7 Tutkimuksen reliabiliteetti ja validiteetti

Reliabiliteetilla ilmaistaan tutkimuksessa käytettyjen tutkimusmenetelmien luotettavuutta mitata tutkittua ilmiötä. Sen yhteydessä voidaan ilmoittaa mittavirhe ja sitä voidaan arvioida esimerkiksi toistomittauksilla. Reliabiliteetista voidaan erottaa stabiliteetti ja konsistenssi. Tutkimusmenetelmän reliabiliteetti voidaan tarkistaa tarkastelemalla, kuinka hyvin eri indikaattorit mittaavat samaa asiaa, tarkastelemalla tutkimuksen objektiivisuutta vs. subjektiivisuutta sekä havainnon jatkuvaa samankaltaisuutta. Validiteetti kertoo, miten tutkimuksessa käytetyt menetelmät mittaavat mitattavan ilmiön ominaisuutta, eli mittaako tutkimus sitä, mitä sen avulla on tarkoituskin. Validiteettia voidaan mitata esimerkiksi tarkastelemalla käytettyä mittaria itsessään tai arvioimalla, onko mittareissa tai havaintosijoissa tapahtunut muutoksia mittaamisen aikana. (Leena Hiltunen 2009, 2-10.)

Toiminnallisessa harjoituksessa oli tarkoitus havainnollistaa ilmoitusmenettelyiden toimivuutta ammattikorkeakouluissa. Havainnointi ja harjoituksen jälkeen pidetty palautetilaisuus mittasivat tarkoitettua asiaa hyvin, ja saimme hyviä kokemuksia opiskelijan keinoista viestiä kriisi- tai turvallisuuspoikkeamatilanteissa. Mikäli mittauksen toistaisi samassa yksikössä, olisi tulos todennäköisesti samankaltainen, kun taas toisaalla toteutettuna tulos olisi tapaus- ja kohdekohtainen. Kyselyn tarkoituksena oli selvittää, kuinka opiskelijat tunnistavat väkivaltaista radikalisoitumista kanssaopiskelijoissaan ja millaisia yhteisesti sovittuja ilmoitusmenettelyitä heillä on käytössään tunnistessaan ilmiöön viittaavia merkkejä. Laadimme kysymykset siten, että vastaukset vastaisivat tutkimaamme aiheeseen. Saamamme vastaukset olivat hyvin tutkimuskysymyksiimme vastaavia, muutamia vastauksia lukuun ottamatta. Kyselyn kohde-ryhmä vaikuttaa laatimamme kaltaisen kyselyn lopputulokseen. Aiheesta ei yleisesti tiedetä

kovinkaan paljoo, mutta kyselyn kohdistuessa asiantuntevalle ryhmälle ihmisiä on tulos toistettavissa.

Menetelmät mittaavat hieman eri ominaisuuksia samasta aiheesta, mutta tarkoituksenmukaisesti. Tutkimusmenetelmät valittiin juuri sen mukaan, mitkä osuvat parhaiten tutkittavaan ilmiöön ja sen ominaisuuksiin. Teoriaosuus on kerätty tärkeimmistä aiheista, jotka johtavat lukijan sisälle aiheeseen niin radikalisoitumisen, kuin ammattikorkeakoulun opiskelijoidenkin näkökulmasta. Tulokset eivät ole sattumanvaraisia, vaan odotetun kaltaisia tarkoituksenmukaisilla tutkimusmenetelmillä.

8 Yhteenveto

Opinnäytetyömme aiheena oli tutkia radikalisoitumisen tilaa suomalaisten ammattikorkeakoulujen opiskelijoiden keskuudessa sekä sitä, kuinka ilmiötä voidaan tunnistaa kanssaopiskelijan näkökulmasta. Toimme myös esiin keinoja, kuinka opiskelija pystyy puuttumaan havaitsemiinsa huolestuttaviin piirteisiin kanssaopiskelijoissaan. Pyrimme kuvaamaan aiheeseen liittyvän teoriapohjan mahdollisimman tarkasti, rakentaen sen ajankohtaisten ja ilmiötä tutkineiden lähteiden ympärille.

8.1 Tutkimuksen johtopäätökset

Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessämme halusimme saada käsityksen siitä, miten hyvin ammattikorkeakoulujen opiskelijat tunnistavat väkivaltaiseen ekstremismiin tai radikalisoitumiseen viittaavia merkkejä. Opiskelijat ovat keskeinen tekijä tunnistettaessa ilmiötä ammattikorkeakoulumaailmassa, jossa opiskelijassa huomattavat muutokset näkyvät usein aiemmin toisille opiskelijoille, kuin esimerkiksi opettajille. Korkeakouluissa aihetta ei ole vielä tutkittu paljon, eikä siihen ehkä panosteta riittävästi. Tulevaisuudessa maailmalla vallitsevat globaalit ilmiöt tulevat kuitenkin olemaan yhä suuremmissa roolissa korkeakoulujen arjessa.

Ilmiötä tunnistetaan hyvin vaihtelevasti suomalaisissa ammattikorkeakouluissa ja niiden opiskelijoiden keskuudessa. Tämä käy ilmi ammattikorkeakoulujen turvallisuusverkoston jäsenille kohdennetusta kyselystä. Vaikka radikalisoitumiseen viittaavat merkit ovat hyvin vähäisiä, on osassa korkeakouluista merkkejä ja viitteitä havaittu. Toisissa ammattikorkeakouluissa ei merkkejä, eikä mitään siihen viittaavaa ole tunnistettu laisinkaan. Osittainen selittävä tekijä voi olla se, ettei merkkejä vain osata riittävästi tunnistaa. Niissä ammattikorkeakouluissa, joissa ekstremismin viitteitä on havaittu, ei kuitenkaan voida suoraan sanoa ilmenevän ekstremismia. Tämä johtuu siitä, että kaikki ekstremismiin viittaava tunnusmerkistö ei välttämättä sitä ole.

Aiheemme on kokonaisuutena hyvin laaja, joten jatkotutkimuksille on ehdottomasti tulevaisuudessa tarvetta. Yksi tutkimisen arvoinen asia on ekstremismin tunnusmerkkien oikeintulkitseminen. Monessa ammattikorkeakoulussa mietitään varmasti piirteiden oikeintulkittamisen vaikeutta, sillä riskit väärin tulkintojen tekemiseen ovat suuret. Ketään ei saisi leimata tietynlaisten piirteiden takia, eikä todellisuudessa uhkaavat merkistöt saisi jäädä huomaamatta tai puuttumatta niihin väärintulkittamisen pelossa. Emme tehneet aiheesta kyselyä suoraan opiskelijoille kohdennettuna, vaan halusimme tutkimuskysymyksiimme vastauksia henkilöiltä, joille aihe on jo jollakin tasolla tuttu. Opiskelijoille ekstremismi ja radikalisoituminen ovat vielä hyvin vieraita käsitteitä. Tulevaisuudessa ilmiön mahdollisesti nostaessa päätään Suomessa ja ammattikorkeakouluissa, voidaan jatkotutkimuksia aiheeseen liittyen tehdä opiskelijoihin kohdennettujen kyselyiden ja haastatteluiden avulla.

Toinen tutkimuskysymyksemme oli: Miten opiskelija voi puuttua havaitsemiinsa radikalisoitumiseen viittaaviin merkkeihin kansaopiskelijoissaan? Tutkimuskysymyksen tavoitteena oli selvittää parhaita keinoja ilmoittaa havaituista huolestuttavista piirteistä ja puuttua niihin mahdollisimman tehokkaalla tavalla. Valmiita keinoja ei suuremmin ole kirjattu tai tutkittu, joten kyselyllämme halusimme selvittää ammattikorkeakoulujen turvallisuusvastaavilta, millaisia väyliä heidän organisaatioissaan on käytössä ja miten niitä voisi kehittää. Väyliä on useita, kuten suulliset ilmoitukset ja sähköiset turvallisuuspoikkeamailmoitukset. Suulliset ilmoitukset ovat tärkeimpiä, mutta uusia ja tehokkaampia keinoja ja väyliä opiskelijan radikalisoitumiseen puuttumiseen tarvitaan.

Uusien ilmoitusväylien kehittäminen ja korkeakoulujen tarpeiden kartoittaminen voisi olla hyvä jatkotutkimuksen aihe tuleville aihetta tutkiville tahoille. Uusien ilmoitusväylien ja -keinojen kustannukset eivät usein ole suurena esteenä niiden kehittämiseksi. Enemmän on vain kyse siitä, että sovitaan yhteisiä ilmoitusväyliä ja aiheesta ilmoitetaan niillä foorumeilla, jotka ovat ammattikorkeakouluopiskelijoiden käytössä. Jatkotutkimuksen aiheena voisi olla myös ilmiöstä ja siihen liittyvistä asioista järjestettävien koulutus- tai tiedotustilaisuuksien järjestäminen. Tutkimuskysymyksillä kartoitettaisiin esimerkiksi tarvetta koulutuksille ja sitä, millainen niiden sisällön tulisi olla.

8.2 Opinnäytetyöprosessin yhteenveto

Opinnäytetyöprosessi oli aikataulullisesti hyvin tiukka, mutta suuremmilta ongelmilta säästyttiin. Erinäisten tapahtumien johdosta työmme eli kokoajan prosessin edetessä, mutta lopputulokseen olemme tyytyväisiä ja toivomme tutkimuksesta olevan hyötyä tulevaisuudessa ilmiön tutkimisessa. Aiheemme oli hyvin laaja rajauksesta huolimatta, jopa laajempi kuin osasimme odottaa. Pääsimme mielestämme asetettuihin tavoitteisiimme eli syventymään meitä kiinnostavaan aiheeseen ja opinnäytetyömme valmistui aikataulun mukaisesti.

Lopuksi haluamme kiittää Metropolia Ammattikorkeakoulua ja Leiritien kampuksen turvallisuusvastaavia, joilta saimme alkuperäisen idean opinnäytetyöllemme. Kiitokset Metropolian turvallisuuspäällikkö Ari Hyvöselle ja Countsec Oy:n projektipäällikkö Marko Väinölälle, jotka toimivat linkkinä työelämään ja mahdollistivat työmme toiminnallisen osuuden tilannejohtoharjoituksen muodossa. Kiitämme myös kyselyymme osallistuneita ammattikorkeakoulujen turvallisuusverkoston jäseniä sekä verkoston puheenjohtajaa, kyselyn jakelussa auttanutta Laurean turvallisuuspäällikköä Tiina Rantaa.

Lähteet

- Ahmad, J. 2015. The National Interest. 5 Paths to Islamic Radicalization. Viitattu 24.3.2016. <http://nationalinterest.org/feature/5-paths-islamic-radicalization-12269?page=2>
- Anttila, P. 1996. Tutkimisen taito ja tiedon hankinta. Taito-, taide- ja muotoilualojen tutkimuksen työvälineet. Jyväskylä: Gummerus.
- Arene ry. 2015. Arene ry:n toimintasuunnitelma vuodelle 2015. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. Viitattu 1.4.2015. http://www.arene.fi/sites/default/files/PDF/ts_tk/TS2015_2.pdf
- Arene ry. 2016. Ammattikorkeakoulut. Viitattu 18.3.2016. <http://www.arene.fi/fi/ammattikorkeakoulut/ammattikorkeakoulut-suomessa>
- Boberg, H. Jukarainen, P. Laitinen, K. 2015. Haaste 2/2015. Ekstremistinen väkivalta maahanmuuton lieveilmiönä. <http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste22015/ekstremistinenvakivaltamaahanmuutonlieveilmiona.html>
- Council of Europe. 2009. Manual on hate speech. Ranska: Euroopan komission julkaisuja.
- Countsec Oy. 2011. Viitattu 8.4.2016 <http://www.countsec.fi/fi/sivusto/tuotteet/sitman-situation-manager>
- Federal Bureau of Investigation. 2016. Preventing violent extremism in schools. Viitattu 24.4.2016. <https://info.publicintelligence.net/FBI-PreventingExtremismSchools.pdf>
- Haavisto, H. 2016. KSML: Sisäministeriö etsii keinoja radikalisoitumisen ehkäisemiseen. Viitattu 23.3.2016. http://www.verkkouutiset.fi/kotimaa/ksml_aariliikkeet_torjunta-45188
- Habeck, M. 2006. Knowing the Enemy: Jihadist Ideology and the War on Terror. Massachusetts Institute of Technology.
- Hanafy, K. 2015. Uskonnollinen ääriliike Euroopassa. Viitattu 23.3.2016. <http://ana.fi/2015/08/20/aariliike-euroopassa/>
- Helsingin Sanomat, 24.9.2008 = Suomen tietotoimisto: [Jokela-tutkija: Kouluampumisiin ei yhtä syytä](#) *Helsingin Sanomat*. 24.9.2008. Helsinki: Helsingin Sanomat Oy. Viitattu 2.4.2016.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Jyväskylän yliopisto. 2015. Ohjeita proseminarityöskentelyyn. Viitattu 20.3.2016. <https://www.jyu.fi/edu/laitokset/kas/opiskelu/info/proseminariohje>
- Kaivo-oja, J. 2014. Foresight. Radikalisoituminen ja ennakointi. Viitattu 20.3.2016. <http://www.foresight.fi/2014/07/26/radikalisoituminen-ja-ennakointi/>
- Kaukinen, S. 2014. Uusi Suomi. Mistä radikalisoituminen johtuu? Viitattu 23.3.2016. <http://susannakaukinen1.puheenvuoro.uusisuomi.fi/158439-mista-radikalisoituminen-johtuu>
- Kiemunki, I. 2012. Musta ja valkea raivo. Hämeen Sanomat. Viitattu 21.3.2016. <http://www.hameensanomat.fi/kolumnit/208941-musta-ja-valkea-raivo>
- Kirkon ulkomaanapu. 2015. Tekoja -kampanja: Mikä ajaa nuoren ääriryhmään? Viitattu 23.3.2016. <https://www.tekojakampanja.fi/mika-kampanja/mika-ajaa-nuoren-aariryhmaan/>

Koulutus uutiset. 2013. Centria ammattikorkeakoulu: Centria vetovoiman lisäyksessä Suomen kärkijoukkoa. Viitattu 19.3.2016. <http://liitutaulu.mediaparkki.com/?p=523>

Kreus, M. 2010. Terrorismin torjunta Suomessa. Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia 39/2010.

Kun koulu loppuu. 2015. Ammattikorkeakoulu. Viitattu 17.3.2016. <http://kunkoululoppuu.fi/minne-opiskelemaan/ammattikorkeakoulu/>

Köhler, D. 2014. Journal for deradicalization: The Radical Online: Individual Radicalization Processes and the Role of the Internet. Viitattu 23.3.2016 <http://voxpol.eu/download/article/The%20Radical%20Online-%20Individual%20Radicalization%20Processes%20and%20the%20Role%20of%20the%20Internet.pdf>

Lapin yliopisto. 2015. Defusing ja Debriefing. Viitattu 13.4.2016. <https://www.ulapland.fi/Suomeksi/Tietoa-yliopistosta/Turvallisuus-ja-kriisinhallinta/Traumaattisen-kriisin-jalkihoito-ja-vaiheet/Defusing-ja-debriefing>

Laurea. 2015. Opetusalan turvallisuuspalkinto 2015 ammattikorkeakoulujen valtakunnalliselle turvallisuusverkostolle. Viitattu 12.4.2016. <https://www.laurea.fi/tiedotteet/Sivut/Opetusalan-turvallisuuspalkinto-2015-ammattikorkeakoulujen-valtakunnalliselle-turvallisuusverkostolle.aspx>

Leena Hiltunen. 2008. Jyväskylän Yliopisto. Validiteetti ja reliabiliteetti. Viitattu 13.4.2016. http://www.mit.jyu.fi/ope/kurssit/Graduryhma/PDFt/validius_ja_reliabiliteetti.pdf

Matthew Francis. 2015. Radicalisation Research. Viitattu 25.4.2016. <http://www.radicalisationresearch.org/guides/what-can-schools-do-about-radicalisation/>

Metropolia Ammattikorkeakoulu. Viitattu 17.4.2016. <http://www.metropolia.fi/>

Oksanen, K. 2015. Suomen muslimit kokevat yhä rajummin syrjintää. Helsingin Sanomat. Viitattu 16.3.2016. <http://www.hs.fi/kaupunki/a1450158211244>

Opetusalan ammattijärjestö. 2014. Opettaja 17-18/2014. Väkivalta kasvussa. Viitattu 21.3.2016. <http://www.opettaja.fi/cs/Satellite?c=Page&pagename=OpettajaLehti%2FPage%2Fjuttusivu&cid=1351276519632&juttuID=1355755750603>

Opetusalan Ammattijärjestö. 2016. Opettaja 4/2016. Stoppi väkivaltaisille teoille ja sanoille. <http://www.opettaja.fi/cs/opettaja/jutu?resolvetemplatefordevice=true&juttuID=1408913616471>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2011. Korkeakoulut 2011 - yliopistot ja ammattikorkeakoulut. Viitattu 16.3.2016. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2011/liitteet/okm10.pdf?lang=fi>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2014. Ammattikorkeakouluja uudistetaan. Viitattu 19.3.2016. http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/ammattikorkeakoulutus/ammattikorkeakoulu_uudistus/index.html

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2014. Ammattikorkeakoulut. Viitattu 19.3.2016. <http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/ammattikorkeakoulutus/ammattikorkeakoulut/?%20lang=fi>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2014. Uusi Ammattikorkeakoululaki voimaan 1.1.2015. Viitattu 11.4.2016. <http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2014/11/amk.html?lang=fi>

- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2015. Ministerit Räsänen ja Kiuru: Oppilaitoksilla merkittävä rooli alkavan radikalisoitumisen tunnistamisessa ja siihen puuttumisessa. Viitattu 21.3.2016. <http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2015/02/oppilaitoksilla.html?lang=fi>
- Paastela, J. 1975. Sosialismin sanakirja. Helsinki: Sosialidemokraattisen nuorison keskusliitto
- Perttu, J. 2015. Tutkija: Taistelu Suomen lipusta voimistuu - "Äärioikeistolaiset piirit pyrkivät omimaan kansallisia symboleja. Helsingin Sanomat. Viitattu 13.4.2016. <http://www.hs.fi/kotimaa/a1443581692309>
- Ranstorp, M. Gustafsson & L. Hyllengren, P. 2015. From the Welfare State to the Caliphate. Viitattu 22.3.2016. http://foreignpolicy.com/2015/02/23/from_the_welfare_state_to_the_caliphate_sweden_islamic_state_syria_iraq_foreign_fighters/
- Riku rikosuhripäivystys. 2015. Riku-lehti 1/2015. Viitattu 22.3.2016. <http://www.riku.fi/binary/file/-/id/22/fid/1664/>
- Rytkönen, A. 2014. Tekoja-lehti 3.9.2014, artikkeli. Kirkon ulkomaanapu.
- Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Vaasa: Vaasan yliopiston julkaisuja.
- Saukkonen, P. 2013. Poliittika monikulttuurisessa yhteiskunnassa. Toinen korjattu painos. WSOY Oppimateriaalit.
- Sisäasianministeriö. 2012a. Miksi nuori surmaa?: Yhteenvedo nuorten tekemistä suunnitelmallisista henkikirjokseista ja niiden taustoista. Helsinki: Sisäasiainministeriön julkaisuja.
- Sisäasiainministeriö. 2012b. Tavoitteena eheä yhteiskunta. Kansallinen toimenpideohjelma väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemiseksi. Helsinki: Sisäasiainministeriön julkaisuja.
- Sisäasiainministeriö. 2012c. Asettamispäätös SM037:00/2012. Viitattu 25.4.2016. https://www.intermin.fi/download/37352_STO_EXT_asettamispaatos_041012.pdf?910bb86af9cad288
- Sisäasiainministeriö. 2013a. Väkivaltainen ekstremismi Suomessa - tilannekatsaus 1/2013. Helsinki: Sisäasiainministeriön julkaisuja.
- Sisäasiainministeriö. 2013b. Tavoitteena eheä yhteiskunta: Toimenpideohjelma väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemiseksi. Vuosiraportti 2013. Sisäisen turvallisuuden sihteeristö.
- Sisäasiainministeriö. 2013. Tavoitteena eheä yhteiskunta, vuosiraportti. Viitattu 15.3.2016. http://www.intermin.fi/download/49030_Tavoitteena_ehea_yhteiskunta_vuosiraportti_7_11_2013_viimeistely.pdf?948a2cbaf32ad388
- Sisäministeriö. 2014. Väkivaltainen ekstremismi Suomessa - tilannekatsaus 2/2014. Viitattu 18.3.2016. https://www.intermin.fi/download/55540_Vakivaltainen_ekstremismi_Suomessa_-_tilannekatsaus_2-2014_FINAL.pdf?b7cf668c231ed288
- Sisäministeriö. 2015a. Väkivaltainen ekstremismi Suomessa - tilannekatsaus 1/2015. Viitattu 2.4.2016. https://www.intermin.fi/download/58696_Vakivaltainen_ekstremismi_Suomessa_-_tilannekatsaus_1-2015_FINAL.pdf?837f4a8c231ed288
- Sisäministeriö. 2015b. Väkivaltainen ekstremismi Suomessa - tilannekatsaus 2/2015. Viitattu 31.3.2016. <http://www.jukkarannila.fi/docs/202015.pdf>
- Sisäministeriö. 2016. Väkivaltaiset ääriliikkeet, miten niiden toimintaa ennalta ehkäistään ja miksi se on tärkeää. Viitattu 16.3.2016. [http://sakasti.evli.fi/sakasti.nsf/0/AC5F2E238116BBAEC2257F5B00374F47/\\$FILE/V%E4kivaltais](http://sakasti.evli.fi/sakasti.nsf/0/AC5F2E238116BBAEC2257F5B00374F47/$FILE/V%E4kivaltais)

[et%20%E4%E4riliikkeet,%20miten%20niiden%20toimintaa%20ennalta%20ehk%E4ist%E4%E4n%20ja%20miksi%20ose%20on%20t%E4rke%E4%E4_tammikuu_2016_Tarja%20Mankkinen.pdf](#)

Suomen Kuntaliitto. 2014. Ammattikorkeakoulu-uudistuksen kaksi vaihetta. Viitattu 19.3.2016.

<http://www.kunnat.net/fi/tietopankit/tapahtumat/aineisto/2014/kuntamarkkinat/kumaopeku/Documents/Hsalminen.pdf>

Strömmer, O. 2013. Äärioikeisto, vastajihadismi ja terrorismi Euroopassa. Helsinki: Tammi.

Tilastokeskus. 2007. Koulutus Suomessa: yhä enemmän ja yhä useammalle. Viitattu 18.3.2016.

Tilastokeskus. 2009. Valtaosa uusista ylioppilaista viettää välivuoden opinnoista. Viitattu 19.3.2016. http://www.stat.fi/artikkelit/2009/art_2009-03-16_001.html?s=0

Tilastokeskus. 2011. Pienituloisuuden, köyhyden ja syrjäytymisen mittareista. Viitattu 16.3.2016. http://www.stat.fi/til/tjt/2009/02/tjt_2009_02_2011-01-26_kat_005_fi.html

Tilastokeskus. 2015. Ylempien ammattikorkeakoulututkintojen määrä jatkoi kasvuaan. Viitattu 19.3.2016. http://www.stat.fi/til/akop/2014/akop_2014_2015-04-16_tie_001_fi.html

Tilastokeskus. 2016. Ammattikorkeakoulukoulutus 2014. Viitattu 18.3.2016.

http://www.stat.fi/til/akop/2014/akop_2014_2015-04-16_fi.pdf

Uusi Suomi. 2013. Ääriliikkeiden väkivalta on Suomessa vähäistä - ”Pieniä ja paikallisia kerhoja”. Viitattu 17.3.2016. <http://www.uusisuomi.fi/kotimaa/56528-aariliikkeiden-vakivalta-suomessa-vahaista-pienia-ja-paikallisia-kerhoja>

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoimikunta. Maahanmuutto & turvallisuus - arvioita nykytilasta ja ennusteita tulevaisuudelle. 2016. Viitattu 17.3.2016.

http://vnk.fi/documents/10616/2009122/7_2016_Maahanmuutto+ja+turvallisuus.pdf/8299e145-52d3-441f-93f7-7a5e43e7aba4?version=1.0

Verkkouutiset. 2015. Sisäministeriö etsii keinoja radikalisoitumisen ehkäisemiseen. Viitattu 15.3.2016. http://www.verkkouutiset.fi/kotimaa/ksml_aariliikkeet_torjunta-45188

Verkkouutiset. 2015. Suojelupoliisi listasi 300 riskihenkilöä Suomesta - ”ideologia kasvaa”. Viitattu 17.3.2016. http://www.verkkouutiset.fi/kotimaa/Supo_terrorismi_lista-32515

Yle uutiset. 2015. Supo: Isis-alueelle lähtenyt Suomesta yli 60 - mukana kokonaisia perheitä. Viitattu 16.3.2016. http://yle.fi/uutiset/supo_isis-alueelle_lahtenyt_suomesta_yli_60_mukana_kokonaisia_perheitä/7827731

Kuviot

Kuvio 1: Suomen ammattikorkeakoulujen sijainnit kartalla.....	11
Kuvio 2: Suoritetut amk-tutkinnot vuosina 2006-2014	12
Kuvio 3: Väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisy.....	21
Kuvio 4: Radikalisoitumisen polut.....	29
Kuvio 5: Leiritien kampus	41
Kuvio 6: Vastausmäärät päiväkohtaisesti, n=13	47
Kuvio 7: Kysymyksen 4 vastausjakauma, n=13.....	51

Taulukot

Taulukko 1: Väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyn toimenpiteet.....	23
Taulukko 2: Kyselyn vastaukset, n=13.....	48

Liitteet

Liite 1: Kyselytutkimuslomake.....	64
Liite 2: Tilannejohtoharjoituksen käsikirjoitus	65

Liite 1: Kyselytutkimuslomake

Kysely oppilaitosten turvallisuusosajille

1. Miten näkemyksenne mukaan oppilaitoksenne opiskelijat tunnistavat väkivaltaiseen radikalisoitumiseen viittavia merkkejä kanssaopiskelijoissa?

2. Miten mielestänne opiskelijoiden tietoisuutta väkivaltaisesta radikalisoitumisesta voitaisiin parantaa?

3. Onko oppilaitoksenne opiskelijoille annettu koulutusta väkivaltaisen radikalisoitumisen estämiseksi? Millaista?

4. Onko korkeakoulussanne olemassa yhteisesti sovittu ilmoitusmenettely opiskelijoille heidän havaitsemiaan poikkeuksia varten?

- Kyllä
- Ei (mene suoraan kysymykseen 6)

5. Jos vastasit kysymykseen 4 "Kyllä", niin vastaa tähän:
Minkälainen menettely teillä on käytössä?

6. Minkälaisen ilmoitusmenettelyn näkisitte parhaaksi tavaksi opiskelijalle ilmoittaa väkivaltaisen ekstremismin merkeistä?

7. Onko oppilaitoksessanne ilmennyt väkivaltaisen radikalisoitumisen merkkejä opiskelijoissa?

Valmis

Kyselytutkimusten takana on

Katso, miten helposti voit luoda kyselytutkimuksen.

Liite 2: Tilannejohtoharjoituksen käsikirjoitus

Tilannejohtoharjoituksen runko, Metropolia 12.4:

Harjoitus alkaa

9:30 Opiskelija tuo wc-tilan seinällä havaitsemansa radikaaleja ideologioita sisältävän lapun vahtimestarille

- Vahtimestari soittaa löydöstä turvallisuusjohdolle. Lapussa rasistisiksi tulkittavia lauseita.
 - o Onko syytä huolestua?
 - o Tiedotus turvallisuusjohdolle.
 - o Onko teosta vastuussa oma opiskelija vai täysin ulkopuolinen tekijä (jonkin yleisötapahtumassa käyneen/ohikulkijan jättämä lappu?)
 - o Katsellaan, löytyykö lappuja lisää.

9:35 Henkilökuntaan kuuluva kertoo opiskelijan viime viimeviikkoisesta havainnosta: kuullut miespuolisen 2. vuoden liiketalouden opiskelijan huutavan äärioikeistolaisia asioita koulun tilaisuudessa.

- Kuullessaan radikaaleja ajatuksia sisältäneistä lapuista, opettaja kertoo puhelimitse kampuksen turvallisuusvastaaville kuulemastaan
 - o Voidaanko yhdistää lappuihin?
 - o Minkälaisia toimenpiteitä aiheuttaa: kysellään henkilöstä, onko syytä huolestua?

9:40 Opiskelijalta viesti opettajalle luennon aikana Metropolian facebook-seinälle ilmestyneestä kirjoituksesta: ”Tänään Metropoliaassa paukku!”

- Opettaja huolestuu ja ilmoittaa turvallisuusvastaaville opiskelijan havainnosta
 - o Mihin ilmoitetaan, kenelle tiedotetaan? (Turvallisuuspäällikkö, jopa 112?)
 - o Ei voida tietää mitä kampukselta tarkoitetaan -> kannattaa kertoa asiasta muille kampuksille
 - o Mitä ”paukku” tarkoittaa? Joku tapahtuma kampuksella?
 - o Voidaanko viesti yhdistää henkilöön vai onko anonyymi?

9:45 Sosiaalisessa mediassa alkaa asian spekulointi ja levitys

- Opiskelijat, heidän omaisensa ja media alkaa soittelemaan.
 - o Mitä voidaan kertoa varmaksi? Ei paljon mitään.
 - o Rauhoittelua puhelimesta.
 - o Medialle lausunnot viestinnästä vastaavan kautta

9:55 Tulee havaintoja oikeistoradikalistisista lapuista Leppävaaran kampukselta

- Leppävaarasta tulee ilmoitus puhelun/sitmanin välityksellä myös Myyrmäen kampukselle
 - o Kahdelta kampukselta jo löytynyt lappuja. Onko muilta löytynyt?
 - o Kampukset kaukana toisistaan -> useampia osallisia?
 - o Poliisia/Supoa voisi kiinnostaa asia kun kyse ei ole enää yksittäisestä tapauksesta.

10:05 Tarkempi paikkatieto facebook viestin kautta: ”Kohta Vantaan Metropoliassa paukkuu!”

- Facebookia aktiivisesti seuraava opiskelija soittaa ”epäilyttävältä” vaikuttavalta henkilöstä, jonka viimeisin viesti on: ”Kohta Vantaan Metropoliassa paukkuu!”
 - o Viimeistään nyt ilmoitus poliisille, kun on varmaa, ettei ”paukkumisella” viitata mihinkään positiiviseen
 - o Ryhdytäänkö suurempiin toimenpiteisiin?

10:10 Mediassa olevan tiedon mukaan Vantaankoskelta I-junaan on hypännyt mahdollisesti aseistautunut henkilö.

- Silminnäkijän havainto aseistautuneesta henkilöstä. Median edustajat soittaa ja tiedustelee facebook viesteistä ja niiden mahdollisesta yhteydestä aseistautuneeseen henkilöön.
 - o I-juna Vantaankoskelta on tulossa kohti Myyrmäkeä
 - o Alle vartissa perillä, jos tulossa Leiritien kampukselle

10:22 Opiskelija havaitsee aseistautuneen henkilön koulun edustalla ja juoksee ilmoittamaan tästä vahtimestarille. Mies puuhaa autojen välissä ja kurkkii autojen alle.

- Vahtimestari soittaa turvallisuusvastaaville ja kertoo opiskelijan ilmoittamasta asiasta. Kyselee, että suljetaanko ovet.
 - o Suljetaan ovet
 - o Kuulutetaanko tilanteesta?
 - o Paikalleen suojautuminen

10:28 Poliisi suorittaa kiinnioton kampuksen parkkipaikalla. Tapauksesta selvittää ilman henkilövahinkoja.

- Jälkitiedotus: medialle, opiskelijoille ja omaisille.
 - o Kuulutetaanko?
 - o Miten kampuksen toiminta jatkuu tästä eteenpäin

n. 10:30 Harjoitus päättyy.